

POLAZNE CRTE U SREDOZEMNOME MORU
s posebnim osvrtom na pitanje korekcije ravnih polaznih crta
Republike Hrvatske

Dr. sc. MARINA VOKIĆ ŽUŽUL*
VALERIJA FILIPOVIĆ, dipl. ing.**

UDK 341.221.2 : 341.222](262:262.3)
341.225.5

Izvorni znanstveni članak

Primljeno: 27.7.2010.

Prihvaćeno za tisak: 12.10.2011.

U radu se analizira primjena pravila međunarodnoga prava mora o vanjskim granicama unutrašnjih morskih voda u praksi obalnih država Sredozemlja. Uz nacionalne propise kojima su definirane normalne ili ravne polazne crte ispred njihovih obala, s pozornošću se razmatraju i pitanja vezana uz zatvaranje historijskih zaljeva, posebice onih znatnije širine koje su proglasile Italija (Tarantski zaljev) i Libija (zaljev Sidra). Iako su konvencije o pravu mora izričito priznale postojanje tih zaljeva, propustile su urediti uvjete za nastanak pravnog naslova po historijskoj osnovi, ostavljajući ih u domeni međunarodnog običajnog prava. Najveća odstupanja od konvencijskih odredbi razvidna su u pogledu povlačenja ravnih polaznih crta od kojih se mjeri širina teritorijalnih mora. Pravila sadržana u članku 7. Konvencije iz 1982. (odnosno u članku 4. Konvencije o teritorijalnome moru i vanjskom pojasu) poštivala je samo nekolicina od čak devetnaest sredozemnih zemalja koje su primijenile tu metodu. Kao posebno upitne ističu se ravne polazne crte Albanije, Egipta, Italije i Španjolske, čije obale se najvećim dijelom ne mogu smatrati razvedenima i duboko usječenima ili obrubljenima otoci-

---

* Dr. sc. Marina Vokić Žužul, viša asistentica, Jadranski zavod Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Frane Petrića 4, 10000 Zagreb; e-mail: mvz@hazu.hr.

** Valerija Filipović, dipl. ing. geodezije, glavna redaktorica pomorskih karata, Kartografski odjel Hrvatskog hidrografskog instituta u Splitu, Zrinsko-Frankopanska 161, 21000 Split; e-mail: valerija.filipovic@hhi.hr.

ma. Kao primjer ravnih polaznih crta koje ispunjavaju sve uvjete što ih međunarodno pravo postavlja u pogledu njihove primjene, izdvajaju se ravne polazne Republike Hrvatske. Međutim, s obzirom da su povučene restriktivno, izvan njihovoga obuhvata ostali su udaljeni hrvatski otoci, pa prostori između njih i kopna nisu obuhvaćeni pravnim režimom unutrašnjih morskih voda. Stoga hrvatsko državno područje na moru danas ne obuhvaća sav međunarodnopravno dopustiv prostor. Pitanje djelomične korekcije ravnih polaznih crta od kojih se mjeri širina hrvatskoga teritorijalnog mora razmatra se i sa tehničkog stajališta.

Ključne riječi: *normalne polazne crte, ravne polazne crte, unutrašnje morske vode, teritorijalno more, historijski zaljevi, Sredozemno more.*

1. UVOD

Određivanjem polaznih crta za mjerenje širine teritorijalnog mora dosadašnje kodifikacije međunarodnoga prava mora riješile su ujedno i pitanje opsega unutrašnjih morskih voda obalnih država. Polazne crte odnosno temeljne crte ili osnovne linije (engl. *baselines*, franc. *lignes de base*) vanjske su granice unutrašnjih morskih voda. Od njihovih se točaka u smjeru otvorenog mora mjeri ne samo širina teritorijalnog mora nego i svih drugih morskih prostora u kojima obalne države ostvaruju neka svoja suverena prava (epikontinentski i gospodarski pojas) ili jurisdikcijska ovlaštenja (vanjski pojas).¹ Stoga svako premještanje polaznih crta ima za prven-

---

¹ U doktrini međunarodnog prava polazne crte definirali su brojni autori. Vidi primjerice: J. R. V. PRESCOTT, *Political Frontiers and Boundaries*, London, 1985., str.142-143.; D. RUDOLF, *Enciklopedijski rječnik međunarodnog prava mora*, Split, 1989., str. 289.; V. IBLER, *Rječnik međunarodnog javnog prava*, Zagreb, 1987., str. 231.; R. J. DUPUY, D. VIGNES, (ur.), *A Handbook on the New Law of the Sea I*, Dordrecht/Boston/Lancaster, 1991., str. 263-264.; S. P. JAGOTA, *Maritime Boundary*, /Dordrecht/Boston/Lancaster, 1985., str. 30 i d.; S. P. SHARMA, *Territorial sea*, u: R. Bernhardt (ur.), *Encyclopedia of Public International Law*, Amsterdam – London – New York – Oxford – Paris – Shannon – Tokyo, 1995., Vol. Four, str. 820-821. O polaznim crtama opširno su pisali: S. NOVAKOVIĆ, *Osnovna crta i granica teritorijalnog mora*, *Zbornik za pomorsko pravo*, 1957., br. 2, str. 211-272.; T. SCOVAZZI, *La linea di base del mare territoriale*, Milano, 1986.; L. M. ALEXANDER, *Baselines*, *Virginia Journal of International Law*, 1983., br. 4, str. 503-536.; R. R. CHURCHILL, A. V. LOWE, *The Law of the Sea*, Second Edition, Manchester, 1988., str. 26-50.; V. Đ. DEGAN, *Međunarodno pravo mora u miru i u oružanim sukobima*, Rijeka, 2002., str. 32-36, 271-280.; V. KAZAZIĆ, *Povlačenje polazne crte od koje se mjeri širina teritorijalnog mora*, *Zbornik Pravnog fakulteta u Mostaru*, 1985., vol.VI, str 151-173.

stveni cilj odgovarajuće pomicanje prema pučini vanjskih granica tih morskih prostora.²

Obalne države mogu povući tzv. *normalne* ili *ravne* polazne crte kao vanjske granice svojih unutrašnjih morskih voda.³ Za razliku od *normalnih polaznih crta* odnosno crta niske vode uzduž obale koje slijede sve njezine zavojitosti, *ravne polazne crte* koje spajaju prikladne vanjske točke na kopnu kontinenta i (ili) otoka, mogu se povući samo ako su ispunjeni konvencijama o pravu mora određeni uvjeti. Način njihovoga povlačenja ovisi o geografskim obilježjima određenog područja, prvenstveno o konfiguraciji obale i o postojanju niza otoka u njezinoj blizini.

Polazne crte kao i granice svih ostalih morskih prostora u kojima ostvaruju svoju jurisdikciju, obalne države utvrđuju svojim internim aktima. Ipak, sve te granice moraju biti usklađene s međunarodnim pravom, na što je još 1951. godine upozorio Međunarodni sud u presudi o britansko – norveškome sporu o ribolovu, u kojoj je među ostalim istaknuto:

*“Utvrđivanje granica morskih područja uvijek ima međunarodni aspekt i ne može ovisiti samo o volji obalne države izraženoj u njezinome internom zakonodavstvu.”*⁴

Ženevska konvencija o teritorijalnome moru i vanjskom pojasu iz 1958.⁵ i Konvencija UN-a o pravu mora iz 1982. godine⁶ sadrže u osnovi ista pravila o povlačenju polaznih crta, uz neke dopune koje su u novoj konvenciji usvojene u pogledu ravnih polaznih crta. U ovome radu nastoji se istražiti njihova primjena u praksi dvadeset i šest država koje okružuju Sredozemlje od Gibraltara do Levanta i najistočnijih toča-

---

² Tullio Scovazzi ističe da o “rješenju pitanja povlačenja polazne crte kojom se zatvara libijski zaljev Sidra ovisi i geometrijsko određenje trostruke točke razgraničenja (*point triple*) između epikontinentskih pojaseva Grčke, Italije i Libije.” Poblizje vidi: T. SCOVAZZI, *Les zones côtières en Méditerranée: évolution et confusion, Annuaire du Droit de la Mer*, 2001., tome 6, str. 97-98.

³ Oceanske arhipelaške države, koje se u cijelosti sastoje od jednoga ili više arhipelaga, imaju pravo povlačenja tzv. ravnih arhipelaških crta na vanjskoj strani svojih najudaljenijih otoka. Tako su postupili Filipini, Indonizija, Bahami i još niz arhipelaških država. Konvencijske odredbe koje se odnose na arhipelaške polazne crte, nisu predmet analize u ovome radu.

⁴ Fisheries case, Judgment of December 18th, 1951., *I.C.J. Reports* 1951., str. 132.

⁵ Konvencija o teritorijalnome moru i vanjskom pojasu stupila je na snagu 10. rujna 1964. godine, a danas obvezuje 51 državu. Izvorni tekst objavljen je u: *UN Treaty Series*, Vol. 516, No. 7477.

⁶ U nastavku – Konvencija iz 1982. Službeni prijevod na hrvatski jezik objavljen je u: *Narodne novine – Međunarodni ugovori*, br. 9/00. Konvencija je stupila na snagu 16. studenoga 1994., a Hrvatsku obvezuje od 5. travnja 1995. Do danas su 162 države postale njezinim strankama, http://www.un.org/Depts/los/reference_files/chronological_lists_of_ratifications.htm (03 June 2011).

ka Crnog mora.⁷ U tu svrhu razmatraju se svi dostupni dokumenti koji se odnose na definiranje vanjskih granica unutrašnjih morskih voda ispred obala Albanije, Alžira, Bosne i Hercegovine, Bugarske, Cipra, Crne Gore, Egipta, Francuske, Grčke, Gruzije, Hrvatske, Italije, Izraela, Libanona, Libije, Malte, Maroka, Monaka, Rumunjske, Ruske Federacije, Sirije, Slovenije, Španjolske, Tunisa, Turske i Ukrajine. Cilj toga istraživanja nije samo dati prikaz sustava polaznih crta svih država koje s Hrvatskom dijele Sredozemno more, nego kroz tu cjelovitu sliku vrednovati i način na koji su povučene polazne crte ispred hrvatskih obala, kao i njihovu moguću djelomičnu korekciju.

Iako četiri države iz toga područja još uvijek nisu obvezane Konvencijom iz 1982. – Izrael, Libija, Sirija i Turska, a samo jedna od njih – Izrael, stranka je Konvencije o teritorijalnom moru i vanjskom pojasu, valja uzeti u obzir da se odgo-varajuća pravila općega međunarodnog prava kodificirana Konvencijom iz 1982., primjenjuju i na države koje nisu stranke te konvencije.⁸

Obale Sredozemnog mora koje su duge gotovo trideset i devet tisuća kilometara,⁹ znatno se razlikuju po koeficijentu svoje razvedenosti. Obale država s brojnim zaljevima i otocima¹⁰ poput Grčke, Hrvatske ili Turske, u potpunosti su suprotnosti s gotovo ravnim obalama Alžira, Egipta ili Italije na jadranskoj strani Apeninskog poluotoka. Ipak, obalne države iz svih dijelova Sredozemlja primijenile su u praksi metodu ravnih polaznih crta koje spajaju najizbočenije točke na njihovoj kopnenoj obali, obali kopna i otoka ili na obali samih otoka, unatoč tome što ta njihova područja ne ispunjavaju uvjete koje međunarodno pravo postavlja u pogledu njihovoga ustanovljavanja. Također ni crte kojima su neke obalne države Sredozemlja zatvori-

---

⁷ U ovome radu analizom su obuhvaćene i države koje okružuju Crno more, u skladu sa širom definicijom Sredozemnog mora koja se temelji na izvornom geografskom konceptu. Vidi pobliže: *Pomorska enciklopedija*, drugo izdanje, sv. II, Zagreb, 1975., str. 55. i sv. VII, Zagreb, 1985., str. 527- 536.; M. KLEMENČIĆ (ur.), *Atlas Europe*, Zagreb, 1997., str. 75.; J. RIĐANOVIĆ, *Geografija mora*, Zagreb, 2002., str. 56.

⁸ Cf. J. HARRISON, *Making the Law of the Sea*, A Study in the Development of International Law, Cambridge, 2011., str. 55-56

⁹ Kopnene obale duge su 25 238 tisuća kilometara, a obale otoka 13 311 kilometara.

¹⁰ Brojni otoci u Sredozemnom moru zauzimaju oko 4% njegove ukupne površine. Većina ih je smještena u blizini europskih i azijskih obala, a samo nekolicina ispred obala sredozemnih država Afrike. Najveći otok je centralno položena Sicilija (25 426 km²), a u zapadnom dijelu veličinom se ističu Sardinija (24 090 km²) i Korzika (8 702 km²) te otočna skupna Baleara s Pitiuzima. U istočnom dijelu smješteni su veliki otoci Cipar (9 251 km²), Malta (316 km²) i Kreta (8 260 km²), te otočne skupine Ciklada, sjevernih i južnih Sporada kao i brojni otoci i otočići u Jadranskom i Jonskom moru. Opširnije vidi: R. KING, E. KOLODNY, *Marginal or nodal? Towards a geography of Mediterranean islands*, u: R. King, P. De Mas, J. M. Beck, (ur.), *Geography, Environment and Development in the Mediterranean*, Brighton, 2001., str. 237-260.

le svoje zaljeve ne zadovoljavaju uvjete propisane konvencijskim odredbama. Tzv. normalna polazna crta za mjerenje širine teritorijalnog mora čini cjelovitu vanjsku granicu unutrašnjih morskih voda samo nekolicine sredozemnih država, a više njih tu je metodu kombiniralo s metodom ravnih polaznih crta.

Budući da su službena obrazloženja država u pogledu kriterija primijenjenih za povlačenje polaznih crta vrlo rijetka, njihova analiza u ovome radu temelji se prvenstveno na odredbama o njihovom povlačenju u nacionalnim zakonima, te na geografskim kartama i popisima geografskih koordinata njihovih točaka, koji su objavljeni u publikacijama Ujedinjenih naroda.¹¹ Ipak, za sve države koje okružuju Sredozemlje ti podaci još uvijek nisu dostupni,¹² unatoč zahtjevu iz Konvencije UN-a opravu mora da se tim informacijama osigura dovoljna javnost, te da se izvrši njihovo polaganje kod glavnog tajnika Ujedinjenih naroda.¹³ Prema članku 16. Konvencije:

“Polazne crte za mjerenje širine teritorijalnog mora, utvrđene u skladu sa člancima 7., 9. i 10., ili granice koje su otuda proizašle..., naznačuju se na pomorskim kartama takva mjerila ili takvih mjerila koja su prikladna za utvrđivanje njihova položaja. Umjesto toga, može se izraditi popis geografskih koordinata točaka s navedenim geodetskim podacima. (toč. 1.)

Obalna država na propisan način objavljuje takve karte ili popise geografskih koordinata, a jedan primjerak svake takve karte ili popisa polaže kod glavnog tajnika Ujedinjenih naroda.” (toč. 2.)

U pogledu polaznih crta onih sredozemnih država koje još nisu izvršile tu dužnost, njihova usklađenost s konvencijskim odredbama procjenjuje se u ovome radu i temeljem informacija dostupnih na službenim internetskim stranicama vlada tih država, te korištenjem podataka iz nekoliko studija posvećenih pitanjima granica na moru.¹⁴

---

¹¹ Posebice u publikaciji – *The Law of the Sea, Baselines: National Legislation With Illustrative Maps*, Office for Ocean Affairs and the Law of the Sea, United Nations, New York, 1989.

¹² Bosna i Hercegovina još nije usvojila takve propise, a Zakon o morskim prostorima Gruzije još nije dostupan na engleskom jeziku, <http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/STATEFILES/GEO.htm>

¹³ I prema članku 3(6). Konvencije o teritorijalnom moru i vanjskom pojasu iz 1958., “obalna država mora jasno naznačiti ravne polazne crte na pomorskim kartama, koje na propisan način objavljuje.”

¹⁴ *Lines in the Sea*, G. Francalanci, T. Scovazzi, (ur.), Dordrecht/Boston/London, 1994.; *Limits in the Seas*, International Boundary Study, Geographer, Department of State, USA, Bureau of Oceans and International Environmental and Scientific Affairs, No. 6,7/1970, 32/1971, 37,49/1972, 53/1973, 106/1987, 108/1990, 109/1988 i 116/1994.; *Atlas of the Straight Baselines*, T. Scovazzi, G. Francalanci, D. Romano, S Mongardini (ur.), Milano, 1989., te *Maritime Boundaries*, World Boundaries, G. H. Blake (ur.), vol. 5. London/New York, 2005.

2. NORMALNA POLAZNA CRTA

Prema članku 3. Konvencije o teritorijalnome moru i vanjskom pojasu iz 1958. te članku 5. Konvencije iz 1982., normalna polazna crta (engl. *normal baseline*, franc. *ligne de base normale*) za mjerenje širine teritorijalnog mora je: “*crta niske vode uzduž obale, kako je naznačena na pomorskim kartama krupnog mjerila koje obalna država službeno priznaje.*”

Crta niske vode (engl. *low-water line, mark*) je crta do koje se morska razina spusti za vrijeme oseke, nakon čega ponovo započinje podizanje razine mora odnosno plima. Ta se crta može odrediti točkom najniže opažene niske vode (točkom na obali do koje se more pod utjecajem morskih mijena najviše povuklo) ili utvrđivanjem prosječne najniže niske vode, a izbor između te dvije metode prepušten je obalnoj državi. Od svih država koje imaju obale na Sredozemlju, samo se u Tunisu i u Ukrajini zakonodavac opredijelio za točku odnosno crtu najniže opažene niske vode.¹⁵ S obzirom na to da su *amplitude morskih mijena* (visinske razlike između visoke i niske vode) u Sredozemnom moru neznatne,¹⁶ ti nestalni dijelovi unutrašnjih voda nemaju veće širine ni gospodarske važnosti.

Pri određivanju normalne polazne crte valja uzeti u obzir i *uzvišice suhe za niske vode*, koje su i prilikom oseke izdignute iznad morske površine.¹⁷ Njihov položaj pri povlačenju normalne polazne crte određen je u obje konvencije na isti način:

“Kad se uzvišica suha za niske vode nalazi, u cijelosti ili dijelom, na udaljenosti od kontinenta ili otoka koja ne prelazi širinu teritorijalnog mora, crta niske vode na toj uzvišici može se uzeti kao polazna crta od koje se mjeri širina teritorijalnog mora”.

Crtu niske vode koja slijedi sve zavojitosti obale,¹⁸ kao vanjsku granicu unutrašnjih morskih voda u Sredozemlju u cjelini imaju samo Monako, Izrael, Velika

---

¹⁵ Članak 1. zakona Tunisa br. 73-527 od 3. studenoga 1973. i članak 5. ukrajinskog zakona od 4. studenoga 1991. – Statute of Ukraine concerning the State frontier.

¹⁶ Najveća amplituda morskih mijena je u zaljevu Gabès (1,83 m), a na drugim mjestima nije veća od nekoliko desetaka centimetara (u Alžiru 50 cm, uz obalu Sirije 30-40 cm, na hrvatskoj obali ispred Zadra oko 20 cm). Prema: *Pomorska enciklopedija*, drugo izdanje, sv. VII, Zagreb, 1985., str. 531.

¹⁷ Članak 13. Konvencije iz 1982. i članak 11. Ženevske konvencije o teritorijalnome moru iz 1958. godine definiraju te uzvišice kao “prirodni dio kopna okružen morem i suh za niske vode, ali preplavljen za visoke vode”.

¹⁸ Termin *obala* u doktrini međunarodnog prava mora najčešće se tumači kao određena točka između crte niske i crte visoke vode. Poblize vidi: F. A. AHNISH, *The International Law of Maritime Boundaries and the Practice of States in the Mediterranean Sea*, Oxford – New York, 1993., str. 163.; D. RUDOLF, *o.c.*, str. 237-238.

Britanija ispred obala svojih dviju suverenih vojnih baza na Cipru te Libanon, Grčka i Gruzija.

Najbolji primjeri primjene te metode u Sredozemlju polazne su crte Monaka i Izraela, čije obale nisu duboko usječene niti razvedene, niti se u njihovoj neposrednoj blizini nalazi niz otoka. Stoga je normalna polazna crta bila i jedini mogući izbor ispred vrlo kratke obale **Monaka**. U propisima te države iz 1973. godine,¹⁹ navodi se da su polazne crte od kojih se mjeri širina monegaškoga teritorijalnog mora – “crte niske vode uzduž obale”.

Izbor normalne polazne crte i u zakonu **Izraela** iz 1990. godine²⁰ uvjetovan je prvenstveno geografskom konfiguracijom obale te države, koja osim zaljeva Haifa, nema drugih zaljeva niti većih uvala. Valja napomenuti da se i ti novi propisi kojima je udvostručena širina teritorijalnog mora, kao i propisi o teritorijalnim vodama širokim šest milja iz 1956. godine,²¹ primjenjuju “od crte niske vode i od drugih točaka uzduž obale”. S obzirom da te “druge točke uzduž obale” nisu do danas ni u jednom službenom dokumentu pobliže određene, crtu niske vode valja smatrati jedinom polaznom crtom ispred obala Izraela.

Dva područja ciparske obale koja još pripadaju Ujedinjenom Kraljevstvu Velike Britanije i Sjeverne Irske – **suverene vojne baze Dhekelia i Akrotiri** – uglavnom se nalaze unutar dva blago zakrivljena obalna područja. To su zaljev Larnaca na istočnom dijelu otoka, i dva zaljeva – Akrotiri i Episkopi na njegovome zapadnom dijelu. Prema članku 1(2). odsjeka 3. Ugovora između Cipra i Ujedinjenog Kraljevstva iz 1960. godine,²² širina teritorijalnog mora britanskih vojnih baza u tim zaljevima mjeri se – od crte niske vode.

Poseban problem u pogledu utvrđivanja polaznih crta dugo vremena je predstavljala praksa **Libanona**, zbog nepostojanja konkretnih zakonskih propisa za određivanje granica teritorijalnog mora.²³ Prema kaznenom zakoniku od 1. ožujka

---

¹⁹ Sovereign Ordinance No. 5094 delimiting the Territorial Waters of Monaco, of 14 February 1973, *The Law of the Sea, National Legislation on the Territorial Sea, the Right of Innocent Passage and Contiguous Zone*, Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea, Office of Legal Affairs, United Nations, New York, 1995., str. 226.

²⁰ Territorial Waters Law, 5717/1956, as amended by the Territorial Waters (Amendment) Law, 5750-1990, of 5 February 1990 i Interpretation Law No. 5741/1981, *ibid.*, str. 172.

²¹ Takve granice teritorijalnog mora Izrael je primjenjivao od 23. listopada 1956. (u skladu sa zakonom br. 5717) sve do usvajanja novih propisa 5. veljače 1990. godine.

²² Territorial Sea Boundary: Cyprus – Sovereign Base Area (U.K.), International Boundary Study, Geographer, Department of State, USA, Series A, *Limits in the Seas*, No. 49, str. 2.

²³ Poblježi vidi: T. SCOVAZZI, Bays and straight baselines in the Mediterranean, *Ocean Development and International Law*, vol. 19, 1988., str. 407.

1943.,²⁴ libanonsko kazneno pravo primjenjivalo se do dvadesetoga kilometra od obale mjereno od crte niske vode. Tek 1983. godine Libanon je usvojio propise kojima je određeno da se granice njegovoga teritorijalnog mora protežu 12 morskih milja mjereno od crte niske vode.²⁵

Utvrđivanje polaznih crta **Gibraltara** također je problematično, budući da Ujedinjeno Kraljevstvo nikada nije donijelo posebne zakonske propise koji bi se odnosili na pitanje teritorijalnog mora ispred obala tjesnaca i zaljeva Algeciras. U svojim zahtjevima za tri milje širokim teritorijalnim morem ispred Gibraltara, Velika Britanija ustraje još od 1723. godine, čemu se Španjolska uporno protivi. Ta granica, kao i sam britanski položaj na poluotoku za Španjolsku su sporni, budući da članak X. Ugovora iz Utrechta (od 13. srpnja 1713.)²⁶ ne smatra pravnim temeljem za takve britanske zahtjeve. Njihovi dugotrajni i dosada potpuno nedjelotvorni pregovori o širini teritorijalnog mora u Algeciraskom (Gibraltarskom) zaljevu kao i u tjesnacu, uz povremene napetosti u međudržavnim odnosima, traju sve do danas.²⁷

U zakonskim propisima **Grčke** polazna crta od koje se mjeri širina teritorijalnog mora nije precizno definirana. U članku 1. Zakona br. 230 od 17. rujna 1936. godine²⁸ određeno je samo da je širina teritorijalnog mora Grčke šest morskih milja “od obale”. I drugi grčki zakonski propisi samo navode određene udaljenosti mjere “od obale”.²⁹ Ipak, s obzirom na to da se Grčka 1969. godine (prilikom ratifikacije Konvencije o epikontinentskom pojasu iz 1958.), ogradila izjavom u kojoj je navedeno da će “u smislu članka 6. te konvencije, u nedostatku međunarodnog sporazuma,

---

²⁴ *Laws and Regulations on the Regime of the Territorial Sea*, U.N., 1957., str. 344.

²⁵ članak 1. zakona iz 1983. – Legislative Decree No. 138 concerning territorial waters and sea areas, <http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/STATEFILES/LBN.htm>

²⁶ *Trattato di Utrecht*, Il mare territoriale (http://www.globalgeografia.com/europa/gibilterra_uk5.htm) I svoje pristupanje Konvenciji o teritorijalnom moru i vanjskom pojasu iz 1958. godine te Konvenciji iz 1982. Španjolska je popratila izjavama “da se taj čin ne može tumačiti kao priznavanje bilo kakvih prava ili situacija u vezi s morskim prostorima Gibraltara koji nisu uključeni u članak 10. Ugovora iz Utrechta...”, *Law of the Sea Bulletin*, 1985., No. 5, str. 21.

²⁷ To je pitanje samo dio širih britansko-španjolskih prijedloga o suverenosti nad kopnenim i morskim prostorima Gibraltara. Španjolska nikada nije službeno priznala suverenost Velike Britanije nad teritorijalnim morem ispred obala Gibraltara. Prema španjolskom tumačenju Ugovora iz Utrechta, Velika Britanija ima pravo samo na usko područje mora u području gibraltarske luke. Opširnije vidi: G. O'REILLY, Gibraltar: Sovereignty Disputes and Territorial Waters, *Maritime Briefing*, International Boundaries Research Unit, Durham, 1999., Vol. 7, br. 1, str. 67-81.

²⁸ *The Law of the Sea, National Legislation on the Territorial Sea, the Right of Innocent Passage and Contiguous Zone...*, str. 142.

²⁹ Decree of 6/18 September 1931 to define the extent of the territorial waters for the purposes of aviation and the control thereof i Decree-Law No. 142/1969 Concerning Exploration for and Exploitation of the Mineral Resources in the Sea-Bed and the Beds of Lakes.

primjenjivati normalni sustav polazne crte za mjerenje širine teritorijalnog mora”,³⁰ može se zaključiti da je polazna crta za mjerenje širine grčkoga teritorijalnog mora, kao i svih drugih morskih prostora u kojima ta država ostvaruje svoja suverena prava ili jurisdikcijska ovlaštenja – crta niske vode.³¹ Dakle, unatoč izrazitoj razvedenosti obale i oko dvije tisuće otoka pred njom, Grčka nije primijenila metodu povlačenja ravnih polaznih crta, što se u doktrini prvenstveno objašnjava razlozima vezanim uz njezin već desetljećima neriješeni spor o razgraničenju s Turskom u Egejskome moru.³²

Unatoč već spomenutoj nedostupnosti propisa o morskim prostorima **Gruzije**, može se zaključiti da se širina i njezinoga teritorijalnog mora mjeri od normalnih polaznih crta. Bivši Sovjetski Savez na dijelu crnomorske obale koja danas pripada toj državi, nikada nije povukao niti jednu ravnu polaznu crtu, a Gruzija nakon osamostaljenja to pitanje nije otvarala.

3. ZALJEVI

Pitanja vezana uz pripadnost zaljeva unutrašnjim morskim vodama od posebne su važnosti za države koje okružuju Sredozemno more zbog njegovih brojnih uvala koje zadiru duboko u kopno, a međusobno se znatno razlikuju po površini i širini ulaza. Dimenzije nekoliko najvećih zaljeva kreću se od dvadeset i pet milja širokog Iskenderunskog zaljeva na obali Turske do gotovo tri stotine milja širokoga libijskog zaljeva Sidra. Veličinom se ističu i Lionski zaljev u Francuskoj, talijanski zaljevi kod Genove, Taranta i Venecije, turski zaljevi Antalya, bugarski zaljevi Varna i Burgas, egipatski zaljev El-Arab, te zaljevi Tunis i Gabes u Tunisu.

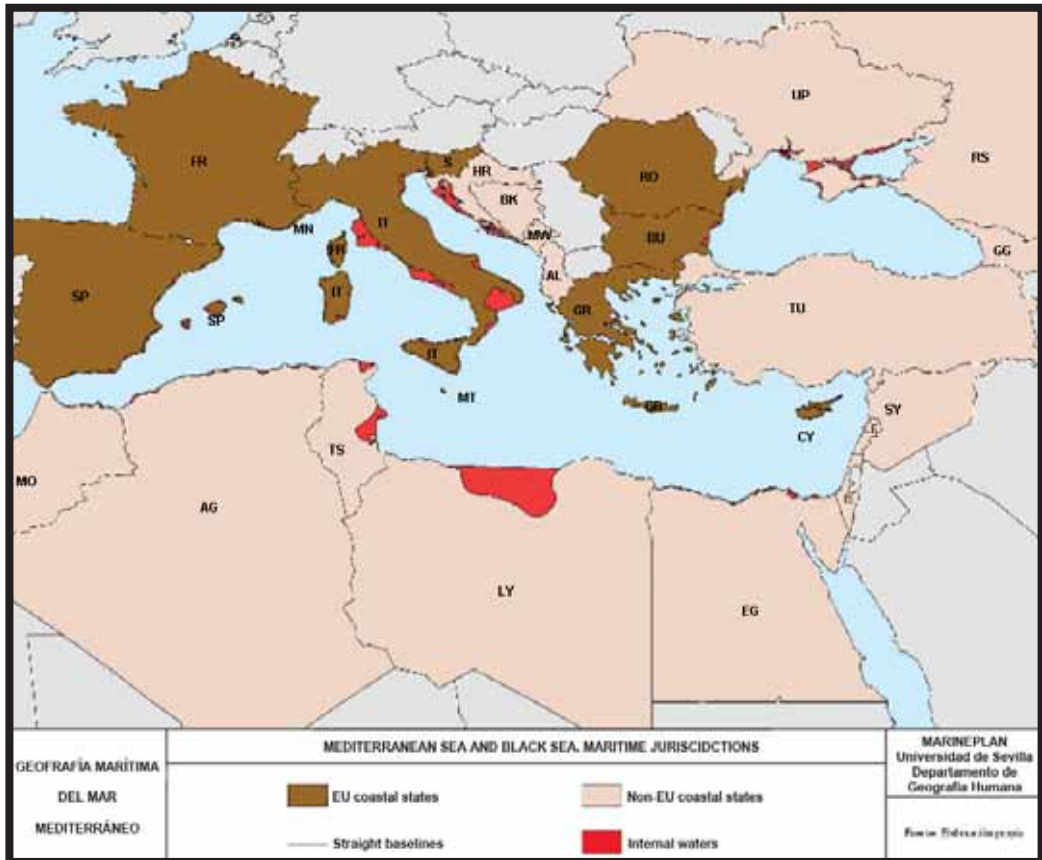
---

³⁰ untreaty.un.org/partI/chapterXXI/treaty4.asp

³¹ Crtu niske vode kao polaznu crtu Grčke navodi i K. M. IOANNOU, *The Greek Territorial Sea*, u: T. C. Kariotis, *Greece and the Law of the Sea*, The Hague/London/Boston, 1997., str. 123, te F. A. AHNISH, *o.c.*, str. 163-164. i T. SCOVAZZI, *o.c.*, str. 408.

³² Poblize vidi: U. LEANZA, *Il nuovo diritto del Mare e la sua applicazione nel Mediterraneo*, Torino, 1993., str. 133. Vidi također: Y. ACER, *The Aegean Maritime Disputes and International Law*, Aldershot/Burlington, 2003. str. 25-27.

(1.) POLAZNE CRTE I UNUTRAŠNJE MORSKE VODE
U SREDOZEMNOME MORU

Izvor: Jurisdictional waters in the Mediterranean and Black Seas, Study, European Parliament, Brussels, 2009

Na temelju povijesnih činjenica može se zaključiti da su dijelovi mora u zaljevima za obalne države oduvijek imali izniman značaj. Iz tih dijelova mora koji su najuže povezani s kopnom obalno stanovništvo crpilo je hranu, u njima se obavljao transport ljudi i roba te organizirala obrana kopnenog područja od neprijateljskih snaga na moru. G. S. Westerman ističe da su “zaljevi od najranijih vremena bili povezani s društvenim, gospodarskim i sigurnosnim interesima obalnih država,” koje su stoga na njih polagale jednaka prava kao i na kopneni teritorij koji ih okružuje.³³

³³ Poblježi vidi: G. S. WESTERMAN, *The Juridical Bay*, Oxford, 1987., str. 74.

Budući da je crta koja zatvara ulaz u zaljev polazna crta od koje se mjeri širina teritorijalnog mora, i danas svakoj obalnoj državi odgovara zatvoriti što veće površine zaljeva na svojoj obali i u njima proglasiti unutrašnje morske vode.

Iako Konvencija o teritorijalnom moru i vanjskom pojasu iz 1958. kao i Konvencija iz 1982. razlikuju četiri kategorije zaljeva – zaljeve u međunarodnopravnom smislu, duboka ulegnuća obale, historijske zaljeve i zaljeve čije obale dijeli dvije ili više država, ista precizna pravila te konvencije sadrže samo o zaljevima u međunarodnopravnom smislu (pravnim zaljevima, engl. *juridical bays*).³⁴

Prema T. Scovazziju “pravni zaljevi” su jedinstveni zemljopisni oblici precizno definirani člankom 7. Konvencije iz 1958. godine, odnosno člankom 10. Konvencije iz 1982.³⁵ Obje konvencije zaljev definiraju kao jasno istaknutu uvalu “...koja zadire u kopno u takvu omjeru prema širini svog ulaza da sadržava vode zatvorene kopnom, a nije samo obična krivina obale. Uvala se, naime, neće smatrati zaljevom ako njezina površina nije jednaka ili veća od površine polukruga kojemu je promjer crta povučena preko ulaza u tu uvalu.”³⁶

Da bi zaljev mogao pripadati unutrašnjim morskim vodama mora kumulativno ispunjavati uvjete navedene u istovjetnim propisima o zaljevima u obje konvencije. Temeljni uvjet naveden je u prvoj točki spomenutih članaka – sve obale zaljeva moraju pripadati samo jednoj državi. Uz geografski kriterij, u konvencijske odredbe unijet je i matematički kriterij prema kojem – morska površina u zaljevu mora biti jednaka ili veća od površine polukruga kojemu je promjer crta povučena preko ulaza u zaljev. Zahtijeva se također, da ulaz u zaljev ne smije biti širi od 24 morske milje, odnosno od dvostruko najveće dopuštene širine teritorijalnog mora, računajući od crte niske vode.

Konvencijskim pravilima precizno je određeno da se u slučaju postojanja otoka, zbog kojih uvala ima više od jednog ulaza, polukrug “povlači tako da se kao promjer uzme ukupna duljina crta koje zatvaraju pojedine ulaze. Površina otoka unutar uvale računa se kao dio morske površine uvale.”³⁷ Ako širina ulaza u zaljev nije veća od 24

---

³⁴ Scovazzi ističe da upravo nedostatak pravila u pogledu ostalih kategorija zaljeva može dovesti do različitih tumačenja, a time i do neujednačene prakse država. Opširnije vidi: T. SCOVAZZI, *La linea di base del mare territoriale negli stati costieri del Mediterraneo*, u: B. Vukas (ur.), *The Legal Regime of Enclosed or Semi – Enclosed Seas: The Particular case of the Mediterranean*, Prinosi, 1988., br. 22, str. 97 i d.

³⁵ Vidi: T. SCOVAZZI, *Bays and Deeply Indented Coastlines: The Practice of South American States*, *Ocean Development and International Law*, Vol. 26, 1995., str. 162.

³⁶ Toč. 2. članka 7. Konvencije iz 1958. i članka 10. Konvencije iz 1982.

³⁷ Toč. 3. spomenutih članaka. O primjeni tih propisa u praksi vidi opširan prikaz: C. CARLETON, C. SCHOFIELD, *Maritime Briefing*, International Boundaries Research Unit, Durham, 2001., Vol. 3, br. 3, str. 41-46. Također vidi: V. EPPS, *International Law for Undergraduates*, Durham, 1998., str. 144-145.

morske milje, obje konvencije dopuštaju, dakle, obalnoj državi da povuče graničnu crtu odnosno crtu zatvaranja (engl. *closing line*) na ulazu u zaljev, tako da se vode zatvorene tom crtom smatraju unutrašnjim morskim vodama. Ako je, međutim, ulaz u zaljev (odnosno razmak između crta niske vode na prirodnim ulaznim točkama zaljeva) veći od 24 morske milje, “povlači se ravna polazna crta od 24 morske milje unutar zaljeva, tako da se crtom te duljine zatvori najveća moguća površina vode.”³⁸

Završna, šesta točka, koja je u obje konvencije zajednička svim navedenim propisima glasi: “*Prethodne se odredbe ne primjenjuju na takozvane “historijske” zaljeve, kao ni u slučajevima kada se primjenjuje metoda ravnih polaznih crta...*”. Iako ne definiraju historijske zaljeve i ne uređuju njihov režim, obje konvencije dopuštaju, dakle, mogućnost postojanja tih zaljeva priznatih međunarodnim običajnim pravom.

Valja napomenuti da sa stajališta međunarodnog prava ne postoje razlike između zaljeva i tzv. *unutrašnjih mora* kakvo je primjerice Azovsko, jer iako su okružena kopnom, ta mora su u prirodnoj vezi s drugim morima.³⁹ Do 1991. godine Azovsko more je činilo unutrašnje vode Sovjetskog Saveza, jer je ispunjavalo sve uvjete koje Konvencija iz 1982. zahtijeva u članku 10. u pogledu zaljeva koji se u te vode ubrajaju. Kada su nakon raspada Sovjetskog Saveza obalne države na Azovskome moru postale Ukrajina i Ruska Federacija, svaka od njih u njemu je stekla svoje unutrašnje morske vode. U zajedničkom priopćenju Ukrajine i Ruske Federacije iz prosinca 2003. godine, obje države su izjavile da su područja unutar Azovskog mora i Kerčkih vrata “povijesno unutrašnje morske vode dviju nacija”.⁴⁰

Također, i u Savudrijskoj vali / Piranskom zaljevu od raspada bivše Jugoslavije 1991. godine svoje unutrašnje morske vode do crte niske vode uz svoju obalu imaju nove neovisne države – Hrvatska i Slovenija. Ostatak voda Savudrijske vale postao je teritorijalno more obalnih država koje valja razgraničiti.

Izložena pravila o zaljevima unijeta su u nacionalne propise više sredozemnih država,⁴¹ ali su u praksi neke od njih u svoje unutrašnje vode uključile i zaljeve koji

---

³⁸ U skladu s toč. 4. i 5. spomenutih članaka.

³⁹ Tako Azovsko more s Crnim morem spajaju Kerčka vrata široka samo 4 – 15 kilometara.

⁴⁰ Prema: *Maritime Claims Reference Manual* (DoD 2005.1-M), 6/23/2005, <http://www.dtic.mil/whs/directives/corres/html/20051m.htm>.

⁴¹ Primjerice u čl. 2. zakona Italije (Navigation Code of 30 March 1942, as amended by Law No. 359 of 14 August 1974), u čl. 1. i 2. zakona Sirije (Law No. 28. dated 19 November 2003 “Definition Act of Internal Waters and Territorial Sea Limits of the Syrian Arab Republic”) u čl.1(2). zakona Ruske Federacije (Federal Act on the internal maritime waters, territorial sea and contiguous zone of the Russian Federation, 17 July 1998), u čl. 6(1). zakona Ukrajine (Statute of Ukraine concerning the State frontier, 4 November 1991), u čl. 7(2). i (3). Pomorskog zakonika Republike Hrvatske iz 2004., itd. Hrvatskim propisima određeno je da unutrašnje morske vode obuhvaćaju “zaljeve na obali kopna i otoka”, ali poimenično nije spomenut niti jedan zaljev koji ima taj status. Navedeno je, također, da se pod zaljevom smatra “jasno istaknuta uvala uvučena u kopno, čija je morska površina jednaka

ne ispunjavaju te uvjete. Pri tom su se, uglavnom deklarativno, pozivale na svoja tzv. “historijska prava” tj. dugu, isključivu i neosporavanu uporabu tih zaljeva, u nekim slučajevima na njihovu iznimnu važnost za sigurnost zemlje, ali i na gospodarske razloge poput ovisnosti stanovništva o ribolovu u zaljevu.

S obzirom da su sljedeći odjeljci ovoga rada posvećeni pitanjima historijskih zaljeva i praksi povlačenja ravnih polaznih crta, u okviru tih analiza pitanje će se razmotriti i s međunarodnog stajališta upitne crte zatvaranja zaljeva na obalama Albanije, Alžira, Bugarske, Francuske, Egipta, Italije, Libije, Maroka, Sirije, Španjolske i Tunisa.

3.1. Historijski zaljevi u Sredozemnome moru

Pod izrazom *historijski zaljevi* (povijesni zaljevi, engl. *historic bays*) u literaturi iz međunarodnog prava obično se podrazumijevaju zaljevi koji ne ispunjavaju neki od uvjeta predviđenih propisima općega međunarodnog prava da bi mogli pripadati unutrašnjim morskim vodama. Riječ je najčešće o zaljevima velikih površina i širokoga ulaza koji ne zadovoljavaju uvjet da ravna crta na ulazu u zaljev bude do 24 morske milje, odnosno da je njihova površina jednaka ili veća od površine polukruga kojemu je promjer crta povučena preko ulaza u tu uvalu. Ipak, obalne države, pozivajući se na njihovu dugotrajnu uporabu i miroljubivo ostvarivanje vlasti kroz dulje vremensko razdoblje bez prosvjeda drugih država, mogu steći suverenost i nad tim dijelovima mora koje bi inače trebalo smatrati otvorenim morem.⁴²

---

površini ili je veća od površine polukruga kojemu je duljina promjera jednaka duljini prave crte koja zatvara ulaz u zaljev”, te da se površina mora u zaljevu mjeri “od crte niske vode uzduž obale zaljeva i prave crte koja zatvara ulaz u zaljev.”

Zakoni Monaka, Izraela, Cipra i Libanona ne sadrže nikakve odredbe o zaljevima.

⁴² Vidi: A. GIOIA, *Titoli storici e linee di base del mare territoriale*, Padova, 1990., 971 str., posebice str. 45-100.; Y. Z. BLUM, *Historic Rights*, u: R. Bernhardt (ur.), *Encyclopedia of Public International Law*, Amsterdam – Lausanne – New York – Oxford – Shannon – Tokyo, 1995., Vol. Two, str. 710-715.; V. Đ. DEGAN, *o.c.*, str. 273-276.; V. Đ. DEGAN, V. BARIĆ PUNDA, Jednostrani akti država u pravu mora napose s obzirom na spor Slovenije i Hrvatske na Sjevernom Jadranu, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, god. 45. br. 4(90), 2008., str. 850-855.; D. RUDOLF, *o.c.*, str. 105.; L. LUCCHINI, M. VOELCKEL, *Droit de la mer*, Tome I, La mer et son droit – Les espaces maritimes, Paris 1990., str. 542-543.; T. SCOVAZZI, *La linea di base del mare territoriale negli stati costieri del Mediterraneo...* str. 97-103.; E. D. BROWN, *The International Law of the Sea*, Volume I, Aldershot/Brookfield/Singapore/Sydney, 1994., str. 31.; U. LEANZA, *Le attività degli stati nell'ambito degli spazi liberi*, Napoli, 2000., str. 17-18.; Y. G. BARSSEGOV, M. V. VEKSLER, *Some international legal aspects of establishing historical rights with regard to sea areas*, Honolulu, 1991., str. 154.; L. T. MCDORMAN, A. J. BOLLA, D. M. JOHNSTON, J. DUFF, *International Ocean Law*, Durham, 2005., str. 69-70.

Nakon Drugoga svjetskog rata mnoge su države svojim jednostranim aktima proglasile unutrašnjim morskim vodama neke zaljeve pozivajući se na svoja “historijska” prava. Među njima su bile i države koje imaju obale na Sredozemnome moru: Bugarska – koja je polagala pravo na zaljev Varna i Burgaski zaljev, Italija – na Tarantski zaljev, Libija – na zaljev Sidra te Tunis – na zaljev Gabes i Tuniski zaljev. Još dvadesetak država iz različitih dijelova svijeta i danas zahtijeva priznanje svojih historijskih zaljeva⁴³ pozivajući se na određene povijesne razloge odnosno stare običaje.

O definiciji historijskih zaljeva te o uvjetima za njihovo ustanovljavanje države se nisu složile ni na jednoj od dosada održanih konferencija UN-a o pravu mora. Ipak, i Konvencija o teritorijalnome moru i vanjskom pojasu iz 1958., kao i Konvencija iz 1982., izričito su priznale njihovo postojanje, unatoč tome što o njima nisu donijele nikakve norme. S obzirom da su područja historijskih zaljeva do danas ostala neprecizno određena, nužno je u svim raspravama o njima uzeti u obzir i ostale izvore međunarodnog prava.

U pogledu definiranja temeljnih obilježja historijskih zaljeva, kao i mjerila za njihovo priznavanje, valja istaknuti vrlo bliska stajališta doktrine i prakse međunarodnih sudova. Profesor L. J. Bouchez ta stajališta je sazeo u pet točaka:

1. *zahtijevana vodena površina treba biti naslonjena na obalu države koja je traži;*
2. *ta država treba tražiti ove vode u svojstvu suverena;*
3. *pretendirana suverenost treba biti vršena efektivno i tijekom dovoljno dugog razdoblja;*
4. *tako stvorena situacija treba biti opće poznata ili bar od strane izravno zainteresiranih država;*
5. *međunarodna zajednica država, a posebno izravno zainteresirane nacije, trebaju priznati tako pretendirana teritorijalna prava.*⁴⁴

U Memorandumu koji je 1957. godine pripremila Tajništvo Ujedinjenih naroda za potrebe Konferencije o pravu mora u Ženevi,⁴⁵ određena su četiri uvjeta koja moraju biti ostvarena kako bi se država mogla pozivati na historijski naslov:

---

⁴³ Pregled svih zaljeva koje države smatraju historijskima vidi: C. ROUSSEAU, *Driot international public*, tome IV, Paris, 1980., str. 388-399.

⁴⁴ Navedeno prema: M. MILIĆ, *Historijske vode – Historijski zalivi – Zatvorena mora*, *Pomorski zbornik*, knj. 10, Rijeka, 1972., str. 465.

⁴⁵ UN Memorandum Concerning Historic Bays, *Doc. A/CONF. 13/1* of 30 September 1957, u: *UNCLOS, Official Records*, Vol. I, Preparatory Documents, 1958. Na Ženevskoj konferenciji UN-a o pravu mora usvojena je rezolucija o režimu historijskih voda, a Opća skupština UN-a je zamoljena da organizira daljnje proučavanje toga pitanja.

1. da država efektivno i kontinuirano vrši suverenu vlast kroz dulje vrijeme;
2. da je država službeno postavila zahtjev nad “historijskim vodama”;
3. da iz ponašanja drugih država proizlazi da su one takvo stanje prihvatile odnosno da nisu prosvjedovale;
4. da se radi o zaljevu čija cijela obala pripada jednoj državi.

Također, i iz opširne Studije o “Pravnom režimu historijskih voda, uključujući historijske zaljeve”,⁴⁶ koju je 1962. godine temeljem rezolucije Opće skupštine dala izraditi Komisija za međunarodno pravo, proizlaze jednaki zaključci o uvjetima za nastanak pravnog naslova po historijskoj osnovi. Temeljna stajališta iz te studije mogu se sažeti na sljedeći način: Država može valjano zahtijevati naslov na historijskoj osnovi, ukoliko može dokazati da je kroz značajno vremensko razdoblje neki zaljev zahtijevala kao svoje unutrašnje morske vode i da je u njemu vršila svoju vlast, te da je kroz to vrijeme dobila pristanak drugih država.⁴⁷

Postojanje historijskih zaljeva priznao je i Međunarodni sud u Haagu u presudi britansko – norveškog spora o ribolovu 1951. godine. Braneći valjanost svojih ravnih polaznih crta koje je primjenjivala još od 1869. godine, Norveška se pozvala na historijski naslov. Sud je zaključio da se u dijelu spornih područja (u bazenu Lopp-havet koji se nije mogao smatrati zaljevom, a nije slijedio niti opći pravac norveške obale) radi o historijskim vodama Norveške.⁴⁸

U pogledu historijskih zaljeva od posebne su važnosti i presude Centralnoameričkog suda koje se odnose na zaljev Fonseca,⁴⁹ te još dva zaljeva čije obale ne pripadaju

---

⁴⁶ UN Doc. A/CN.4/143. Tekst te studije vidi: http://untreaty.un.org/ilc/documentation/english/a_cn4_143.pdf

⁴⁷ Na taj dokument države su se pozivale i u svojim sporovima pred Međunarodnim sudom. Vidi: Case concerning the Continental Shelf (Tunisia-Libyan Arab Jamahiriya), Judgment, *I.C.J. Reports* 1982., str. 115.

⁴⁸ S obzirom da je u tim područjima postojala kraljevska koncesija na ribolov još u XVII. stoljeću, Sud je smatrao “da historijski podaci... daju izvjesnu težinu ideji održanja tradicionalnih prava rezerviranih za stanovnike Kraljevstva... Takva prava, zasnovana na životnim potrebama stanovništva i potvrđena vrlo starom i miroljubivom upotrebom, mogu se opravdano uzeti u obzir kod povlačenja jedne crte, koja se Sudu uostalom čini umjerenom i razumnom.” (*I.C.J. Reports* 1951., str. 142. O *possessio longi temporis* bez suprotstavljanja drugih država, kao uvjetu za nastanak historijskih voda, vidi i str. 130-131.)

⁴⁹ Obale toga 35 kilometara širokog i 80 kilometara dugog zaljeva na pacifičkoj obali Srednje Amerike pripadaju Nikaragvi, Hondurasu i El Salvadoru. Do spora je došlo povodom sklapanja ugovora (tzv. Bryan- Chamorro iz 1914. godine) kojim je Nikaragva jamčila Sjedinjenim državama pravo izgradnje vojnopomorske baze i međuoceanskog prokopa na području Nikaragve. Kostarika i El Salvador su prosvjedovali, navodeći da se ugovorom ugrožava njihova nezavisnost. Centralnoamerički sud je u sporu između El Salvadora i Nikaragve 1917. godine donio odluku da

jednoj državi – San Juan del Norte i Salinas.⁵⁰ Posebno valja istaknuti da se tim zaljevima, na kojima obale ima više država, status “historijskog” može priznati samo ako sve obalne države zaljeva zajednički formalno postavljaju zahtjev u tom pogledu.

Spomenuti primjeri historijskih zaljeva mogu se smatrati iznimkama, jer nad obalama svih ostalih historijskih zaljeva vlast ima samo jedna država. Ulaz im je najčešće znatno širi od onoga najvećega dopuštenog – od 24 milje, a status “historijskog” mnogi od njih stekli su dosjelošću.⁵¹ Međunarodno pravo ne propisuje zastarne rokove, ali su sama zastara i dosjelošć opća načela prava, i po toj osnovi dijelovi pozitivnog međunarodnog prava.⁵²

Kao primjer historijskog zaljeva koji je taj položaj stekao dosjelošću u literaturi se često ističe zaljev Gabès⁵³ na obali Tunisa koji (s obzirom na otok Djerba) ima dva ulaza – od 23 i 50 milja. Iako u zakonodavstvu Tunisa iz 1973. godine⁵⁴ nije navedeno nikakvo obrazloženje uključivanja toga zaljeva u unutrašnje morske vode, u parnici o razgraničenju epikontinentnog pojasa s Libijom, Tunis se pozvao se na svoja vrlo stara povijesna prava na ribolov u tom zaljevu i dijelovima mora uz obalu, koje je nazvao “*područjem povijesnih prava Tunisa*”⁵⁵ Pri tom je posebno istaknuta važnost ribljih izvora u zaljevu

---

se radi o historijskom zaljevu koji ima značajke zatvorenog mora te da su “neprijeporni povijesni korijeni prava isključivog vlasništva koje se ostvaruje nad morem u zaljevu gotovo četiri stotine godina...” Tri obalne države “suvlasnice” su voda toga zaljeva, osim pojasa širokog tri milje od obale, koji je u isključivoj vlasti svake od njih. (Tekst presude vidi: *American Journal of International Law*, 1917, str. 674-730).

U presudi od 11. rujna 1992. u sporu o granicama na kopnu, otocima i moru, između El Salvadora i Hondurasa (u koji se umiješala i Nikaragva) Međunarodni sud je potvrdio da je zaljev Fonseca historijski zaljev pod zajedničkom suverenosti triju obalnih država. (*I. C. J. Reports*, 1992., str. 616-618.)

⁵⁰ U presudi o sporu između Kostarike i Nikaragve Srednjoamerički međunarodni sud 1916. se izjasnio u prilog kondominija tih obalnih država nad njihovim zajedničkim zaljevom San Juan del Norte na atlantskoj strani, te nad zaljevom Salinas na pacifičkoj strani. (*American Journal of International Law*, 1917., str. 181-229.)

⁵¹ Poput Riškog zaljeva (s ulazom od 28 milja) koji je pripadao bivšem Sovjetskom Savezu, a danas Latviji, Hadsonovog zaljeva (s ulazom od 520 milja) te zaljeva St. Lawrence u Kanadi (čiji je ulaz širok 460 milja) i dr.

⁵² Više vidi: V. Đ. DEGAN, *Međunarodno pravo mora u miru i u oružanim sukobima...*, str. 273-274.

⁵³ Zaljev Gabès ne zadovoljava potrebna svojstva polukruga da bi se mogao svrstati u pravne zaljeve. Ravne polazne crte kojima je zatvoren spajaju rt Turgueness s plutačom Samoum u blizini otoka Kerkennah i ribolovna područja Chebba s rtom Ras Kapudia. Detaljnije vidi: *International Maritime Boundaries*, J. I. Charney, L. M. Alexander (ur.), Dordrecht/Boston/London, 1993., Vol. I, I Report 8-9, str. 1666. Vidi također: U. LEANZA, *Il nuovo diritto del Mare e la sua applicazione nel Mediterraneo...*, str. 155-156.

⁵⁴ Act No. 73-49 delimiting the territorial waters, of 2 August 1973.; Decree No. 73-527 of 3 November 1973 concerning baselines.

⁵⁵ *Case Concerning the Continental Shelf* (Tunisia/Lybian Arab Jamahirya), Judgment of 24 February 1982., *I.C.J. Reports* 1982., str. 18-94.

Gabès za nacionalno gospodarstvo, te dugotrajnost iskorištavanja njegovoga morskog dna (pomoću naprava za ribolov vrsta koje se kreću, a na većim dubinama i sedentarnih vrsta, posebice spužvi). U svome podnesku Tunis je od Međunarodnog suda zatražio da crta razgraničenja epikontinskog pojasa ne zadire u prostore mora u tom zaljevu, koji su temeljem stečenih prava uključeni u unutrašnje morske vode – povlačenjem polazne crte za mjerenje širine teritorijalnog mora. Libija je pred Sudom tvrdila da se određivanje ravnih polaznih crta Tunisa nju ne tiče, na što je Tunis uzvratilo da Libija nije prosvjedovala protiv te crte kada je za to bilo vrijeme.⁵⁶

Međunarodni sud u svojoj presudi od 24. veljače 1982. nije osporio historijski naslov Tunisa u vodama zaljeva Gabès, ali je odbio tuniski zahtjev da crta razgraničenja epikontinentalskog pojasa s Libijom ne zadire u te historijske vode, te da se prostori unutar te crte ne bi smjeli uzeti u obzir pri odmjeravanju proporcionalnosti razgraničenih dijelova toga pojasa. U presudi je, među ostalim, istaknuto:

“...da se suštinski pojam historijskih prava ili voda i pojam epikontinentalskog pojasa ravnaju po različitim pravnim sustavima i međunarodnome običajnom pravu. Prvi od tih režima se zasniva na stjecanju i okupaciji, a drugi na postojanju prava *ipso facto* i *ab initio*. Ponekad, bez sumnje, ta dva režima koincidiraju, ali ta koincidencija može biti samo slučajna, kao u slučaju Tunisa gdje se pristup epikontinentalskom pojasu nalazi obuhvaćen u granicama ribolovnih zona. Historijska prava i naslovi Tunisa odnose se prije na gospodarski pojas koji se može uzeti kao dio modernoga međunarodnog prava. A Tunis nije zasnavao svoje zahtjeve na tom pojmu.”⁵⁷

U pogledu statusa zaljeva Gabès u literaturi su iznijeta i stajališta da zahtjevi Tunisa vezani samo uz ribarske djelatnosti u zaljevu, nisu dovoljna pravna podloga za stjecanje historijskih prava koja bi trebala podrazumijevati punu suverenost.⁵⁸ Spornim se smatra i da Tunis svoja prava u zaljevu Gabès temelji na dosjelošnosti, s obzirom na prosvjede Libije iz 1973. i 1979. godine protiv zatvaranja toga zaljeva.⁵⁹

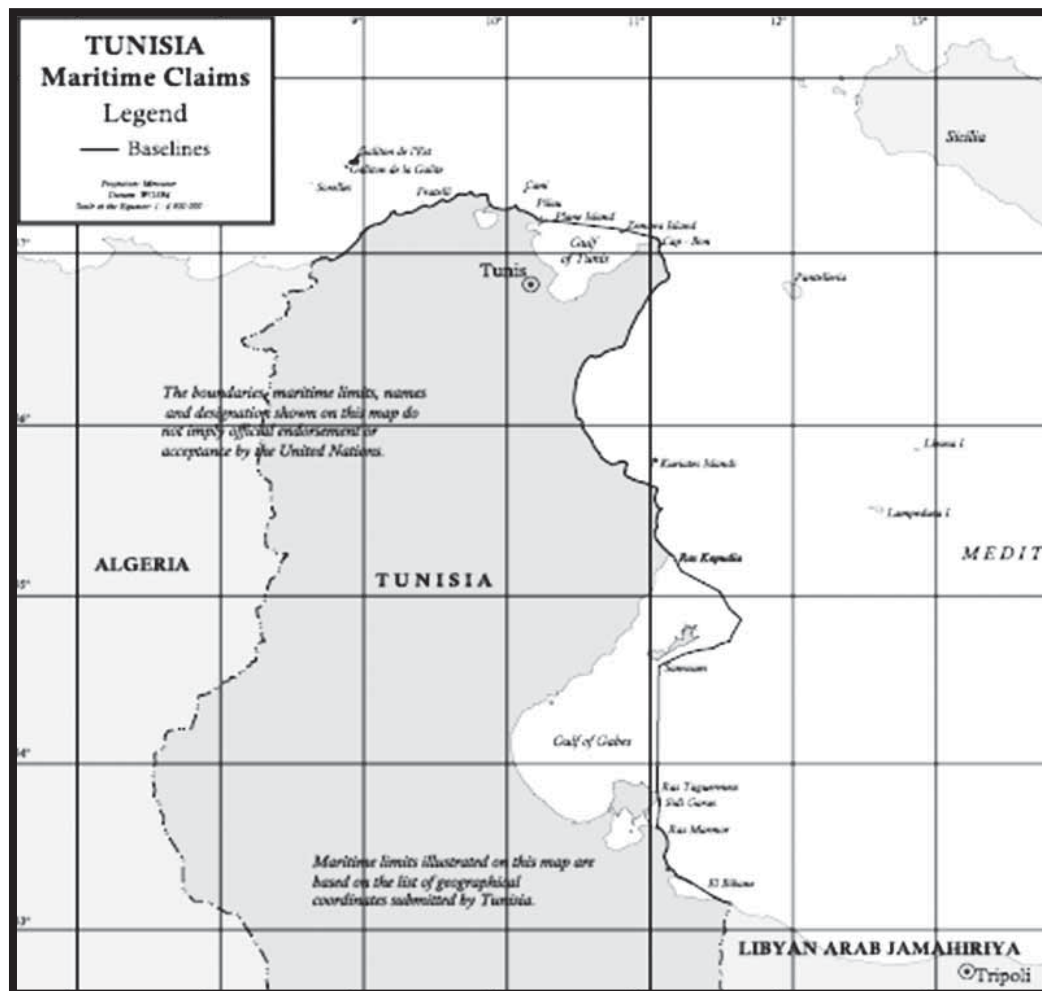
⁵⁶ *Ibid.*, str. 71-72, par. 97-98.

⁵⁷ *Ibid.*, str. 74, par. 100.

⁵⁸ Tako A. GIOIA, Tunisia's claims over adjacent seas and doctrine of "historic rights", *Syracuse Journal Of International Law and Commerce*, 1984., br. 11, str. 346-347.

⁵⁹ Opširnije vidi: *ibid.*, str. 349.

(2.) POLAZNE CRTE TUNISA

Izvor: *Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea, Office of Legal Affairs, United Nations, 1999*

Tunis je spomenutim zakonom od 2. kolovoza 1973. zatvorio i Tuniski zaljev, čiji je ulaz širok 38 milja. Taj zaljev koji zadovoljava zahtjev polukruga, zatvoren je graničnom crtom koja spaja točke na njegovom ulazu.⁶⁰

Valja napomenuti da su oba velika zaljeva na obali Tunisa već ranije bila ubrajana među "historijske". Gidel je još 1934. godine pisao o zaljevima Gabès i Tunis

⁶⁰ Granična crta kojom je zatvoren zaljev Tunis sastoji se od tri segmenta što spajaju rt Capo Sidi Ali Mekki i rt Capo Bon, te dva mala otoka smještena na ulazu u zaljev. Opširnije vidi: U. LEANZA, *o.c.*, str. 156.

kao primjerima historijskih zaljeva,⁶¹ a taj status im je priznat i u već spomenutome memorandumu Ujedinjenih naroda iz 1957. godine.

Egipat je bio prva od obalnih država Sredozemlja koja je potaknula inicijativu zatvaranja zaljeva. Propisima od 15. siječnja 1951. godine⁶² Egipat je uspostavio sustav ravnih polaznih crta kojim je uključio u unutrašnje morske vode sve svoje zaljeve uzduž obale Sredozemnog mora – Sallum, Abu Hashaifa, El Arab, Pelusium i El Arish, čiji su ulazi široki redom 45, 31, 94, 49 i 65 milja.⁶³ Velika Britanija i Sjedinjene Američke Države odmah su prosvjedovale, ističući u svojim notama iz 1951. godine – da takva zatvaranja zaljeva “nisu u skladu s međunarodnim pravom”.⁶⁴ Osim zaljeva El Arab koji još od 1927. smatra potpuno uključenim u svoje teritorijalno more, Egipat se u pogledu ostalih zaljeva nije pozvao na historijska prava. Valja napomenuti da je Zaljev El Arab uvršten u historijske zaljeve i u Memorandumu UN-a iz 1957. godine. Prema novom zakonodavstvu iz 1990. godine, Egipat je ravne polazne crte povukao unutar svih spomenutih zaljeva.⁶⁵

I prema novom zakonodavstvu Bugarske iz 2000. godine⁶⁶ njezine unutrašnje morske vode obuhvaćaju vode Burgaskog zaljeva i zaljeva Varna (nekadašnji Stalin), na koje ta država već dugo polaže historijska prava. O zatvaranju tih zaljeva raspravljalo se i prije Prve konferencije UN-a o pravu mora, jer su već prema bugarskom zakonu iz 1935. godine bili uključeni u njezine unutrašnje morske vode.⁶⁷ U članku 5. zakona iz 2000. godine, kao i prema ranijim propisima (dekret br. 514 od 10. listopada 1951.) navedeno je da “unutrašnje morske vode Republike Bugarske obuhvaćaju: .... vode: (a) zaljeva Varna između obale i ravne polazne crte koja spaja

---

⁶¹ A. GIOIA, *o.c.*, str. 332.

⁶² Decree concerning the Territorial Waters of the Arab Republic of Egypt of 15 January 1951, as amended by Presidential Decree of 17 February 1958, *The Law of the Sea, National Legislation on the Territorial Sea, the Right of Innocent Passage and Contiguous Zone...*, str. 116-117.

⁶³ Podaci prema: *Revue Egyptienne de droit international*, 1955., br. 11, str. 206.

⁶⁴ Velika Britanija je tada tvrdila da “nijedan historijski zaljev ne postoji u Egiptu”. Cit. prema: T. SCOVAZZI, *o.c.*, str. 153.

⁶⁵ Decree of the President of the Arab Republic of Egypt No. 27 (1990) Concerning the baselines of the maritime areas of the Arab Republic of Egypt, 9 January 1990, *Law of the Sea Bulletin*, 1990., No. 16, str. 5-11.

⁶⁶ Maritime Space, Inland Waterways and Ports Act of the Republic of Bulgaria, *Law of the Sea Bulletin*, 2002., No. 49, str. 21.

⁶⁷ *Summary record of the 257th meeting, Law of the sea – régime of the territorial sea*, A/CN.4/SR.257, Extract from the Yearbook of the International Law Commission, 1954., vol. I, str. 78-79. Kao razlog njihovog zatvaranja u doktrini se navodi “zaštita vitalnih gospodarskih interesa Bugarske” (Nikolaev). Cit. prema: F. A. AHNISH, str. 228-229. Opširnije vidi: A. GIOIA, *Titoli storici e linee di base del mare territoriale...* str. 726-728.

rt St. Konstantine i rt Ilandjik; (b) zaljeva Burgas između obale i ravne polazne crte koja spaja rt Emine i rt Maslen Nos.”⁶⁸

Iako nema većeg značaja za razvoj suvremenoga međunarodnog prava mora, valja napomenuti da se kao historijski zaljev u talijanskoj pravnoj literaturi ponekad razmatra i Venecijanski zaljev, pa čak i čitavo Jadransko more (unatoč tome što nema obilježja zaljeva) u razdoblju od XIV. do XVII. stoljeća. U to vrijeme Mletačka Republika je nastojala u Jadranu ostvarivati isključivu pomorsku jurisdikciju, uz zabranu ulaska stranim ratnim i trgovačkim brodovima koji za to nisu dobili dopuštenje.

Praksu Mletačke Republike teorijski je razradio Paolo Sarpi u svom djelu “*Dominio del mare Adriatico della Serenissima Repubblica di Venezia*” iz 1616. godine, u kojem je tvrdio da je “Venecija zagospodarila cijelim zaljevom ... (koji) je zatvoren i ograničen i kojega je oduvijek bilo teško posjedovati i štiti, što je iziskivalo velike troškove”.

O tome “primjeru historijskog zaljeva” Fabio Caffio 2001. godine piše:

“Ako na trenutak zanemarimo zemljopisna obilježja Jadranskog mora, koje se očito ne može smatrati zaljevom u pravom smislu te riječi, pretenzije Mletačke Republike značajne su jer se temelje na elementima dugotrajnosti, očiglednosti, kontinuiteta, efektivnosti i tihog pristanka (što završava početkom sedamnaestog stoljeća, kada su se Austrija i Španjolska usprotivile takvoj praksi). Upravo se na tim elementima temelji aktualna teorija o povijesnim zaljevima.”⁶⁹

Iako su Mlečani Jadransko more držali svojim zaljevom (*Golfo* odnosno *Colfo veneziano*), treba podsjetiti da njihov cilj ipak nije bio uspostavljanje najviše vlasti nad jadranskim morskim prostorima, nego osiguravanje i nadzor trgovine morem.

Pitanja vezana uz historijske zaljeve od važnosti su i za uređenje odnosa Republike Hrvatske i Slovenije u Savudrijskoj vali odnosno Piranskom zaljevu,⁷⁰ jer se slovenska strana u svojim zahtjevima za suverenošću nad čitavim zaljevom pozivala i na historijski naslov.⁷¹ Uzimajući u obzir sve ovdje izloženo o uvjetima koje me-

---

⁶⁸ Poblježi vidi: *Maritime Claims Reference Manual* (DoD 2005.1-M), str. 81.; *Limits in the Seas*, No. 36., str. 20.

⁶⁹ F. CAFFIO, *Glossario di diritto del mare*, II edizione, Roma, 2001., str. 11-12. Valja napomenuti da i F. DE CUSSY u svom djelu “*Phases et Causes Célèbres du Droit Maritime des Nations*” iz 1856. godine također ubraja Venecijanski zaljev u povijesne zaljeve, ali ga ograničava na sjeverni dio Jadranskog mora, na područje između ušća rijeke Po i Istre.

⁷⁰ Jedan od prijedloga za rješenje spornih graničnih pitanja između Hrvatske i Slovenije, bio je hrvatsko-slovenski kondominij nad tim zaljevom, po uzoru na zaljev Fonseca.

⁷¹ Tvrdnjom da je Piranski zaljev “historijski zaljev” nastoji se dokazati opravdanost slovenskog stajališta da je taj zaljev u cjelini dio državnog područja Slovenije. Tekst slovenskog Memoranduma o Piranskom zaljevu od 7. travnja 1993. godine vidi: V. BARIĆ PUNDA, D. RUDOLF ml., *Pravo mora – dokumenti, mišljenja znanstvenika, komentari*, Split, 2007., str. 252-254.

đunarodnopravna praksa postavlja u pogledu priznanja statusa historijskog zaljeva, razvidno je da Savudrijska vala ne zadovoljava niti jedan od tih uvjeta.

Sama činjenica da se na svoja historijska prava poziva država koja je svoj međunarodnopravni subjektivitet stekla tek 1991. godine,⁷² u potpunosti je suprotnosti s doktrinom i praksom međunarodnog prava. Suvišno je stoga nadalje obrazlagati da historijska prava država ne može stjecati prije svoga nastanka, nego jedino, kao što je već istaknuto, dugotrajnim i miroljubivim ostvarivanjem svoje vlasti.⁷³ Također, slovenski zahtjev ne ispunjava ni uvjet da sve obale zaljeva pripadaju samo jednoj državi,⁷⁴ kao ni uvjet izostanka prosvjeda, s obzirom na brojna protivljenja Hrvatske proteklih godina izražena u više dokumenata. Stoga se takvi zahtjevi Slovenije mogu ocijeniti jedino potpuno pravno neutemeljenima, a svaka daljnja rasprava o Savudrijskoj vali kao “historijskom zaljevu” nepotrebnom.

U nastavku ovoga dijela rada razmatraju se pitanja vezana uz dva sredozemna zaljeva koja su “historijskim” proglašena u novije vrijeme – zaljev Sidra na obali Libije i Tarantski zaljev na obali Italije.

3.1.1. Zaljev Sidra

Najpoznatiji zahtjev za historijskim zaljevom u Sredozemnome moru, a vjerojatno i u svjetskim okvirima, zahtjev je Libije u pogledu zaljeva Sidra koji je zbog teških incidenata godinama bio u središtu međunarodne pozornosti. Zaljev Sidra (Velika Sirta, u antici *Syrtris major*) čija je obalna crta duga 760 kilometara, istočni je dio velikog zaljeva Sirta u središnjem dijelu Sredozemnog mora. Ulaz u zaljev širok je oko tri stotine milja, u unutrašnjost se proteže približno stotinu milja, zatvarajući morski prostor od oko 22 000 četvornih milja.

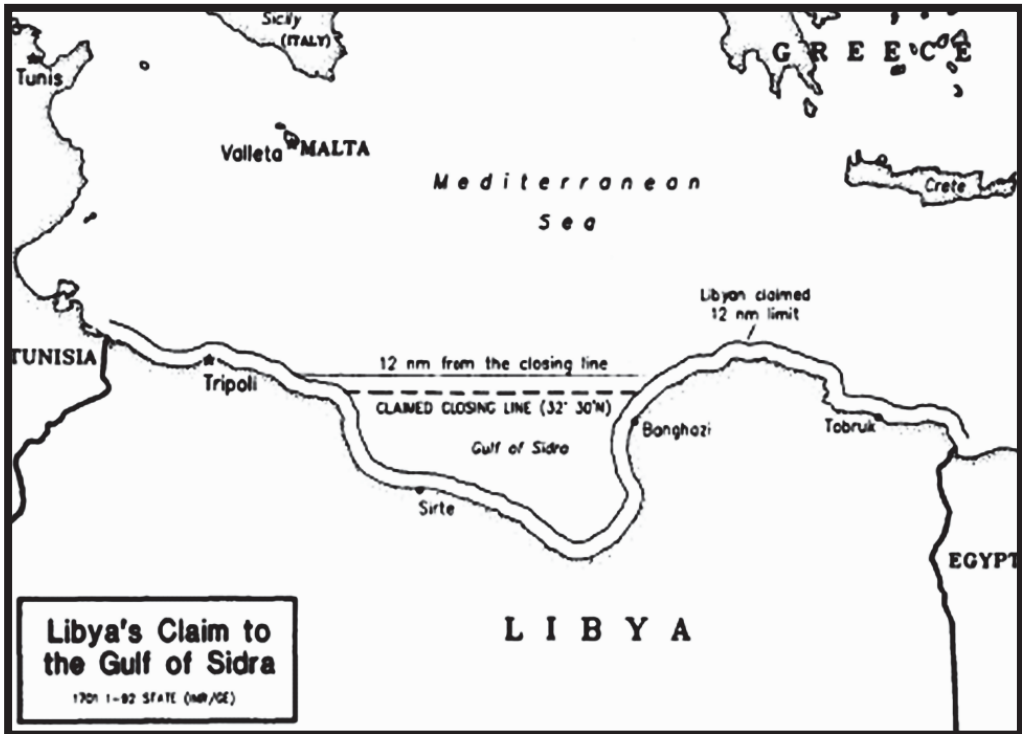
---

⁷² Slovenija je svoju neovisnost proglasila 25. lipnja 1991. godine, i to u okviru svojih postojećih granica. Granica koja izbija na obalama Piranskog zaljeva strogo slijedi etničku crtu razgraničenja između Hrvatske i Slovenije. Zahtjev nad cjelokupnim vodama Piranskog zaljeva kao svojim “unutrašnjim morskim vodama” Slovenija je istaknula tek u svibnju 1993., nakon što je prihvaćen Memorandum o Piranskom zaljevu. Više vidi: V. Đ. DEGAN, *On the future community fishing waters in the Adriatic Sea*, u: N. Ronzitti (ur.), *I rapporti di vicinato dell'Italia con Croazia, Serbia-Montenegro e Slovenia*, Roma, 2005., str. 249.; V. Đ. DEGAN, V. BARIĆ PUNDA, *Jednostrani akti država u pravu mora napose s obzirom na spor Slovenije i Hrvatske na Sjevernom Jadranu...*, str. 850-855.

⁷³ Opširnije vidi: V. IBLER, *Međunarodno pravo mora i Hrvatska*, Zagreb 2001., str. 151-161.; P. PERIŠIĆ, *Institut historijskog zaljeva s osvrtom na zahtjev Republike Slovenije za Savudrijskom valom*, *Zbornik pravnog fakulteta u Zagrebu*, 2010. br. 60, str. 1385-1387.

⁷⁴ Ni Hrvatska ni Slovenija, koje su stekle neovisnost 1991., ne mogu zahtijevati suverenost nad čitavim zaljevom temeljem historijskog naslova, jer nijedna od njih ne može dokazati “efektivno i kontinuirano vršenje suverene vlasti kroz dulje vrijeme”, a također, ni jednoj od njih ne “pripada cijela obala zaljeva”.

(3.) ZALJEV SIDRA

Izvor: *Limits in the Sea*, No. 112. U.S. Department of States

S obzirom na svoja geografska obilježja, zaljev Sidra ne može se svrstati u kategoriju pravnih zaljeva u skladu s konvencijskim odredbama, prvenstveno zbog činjenice da je morska površina u zaljevu znatno manja od površine polukruga kojemu je promjer crta povučena preko ulaza u zaljev.⁷⁵ Libija je taj zaljev zatvorila povlačenjem granične crte u duljini od 306 milja između gradova Benghazi i Misratah, pripajajući na taj način svojim unutrašnjim morskim vodama vrlo široka morska prostranstva. Punu suverenost nad tim zaljevom Vlada Libije je proglasila 10. listopada 1973. godine, a u priopćenju dostavljenom tajništvu Ujedinjenih naroda obznanila da je “da je zaljev prema sjeveru, sve do zemljopisne širine od 32 stupnja i 30 minuta integralni dio Libijske Arapske Republike, dio njezinih unutrašnjih morskih

⁷⁵ Poblizhe vidi: J. M. SPINNATO, *Historic and Vital Bays: An Analysis of Libya's Claim to the Gulf of Sidra*, *Ocean Development and International Law*, Vol. 13, 1983., str. 72.; T. SCOVAZZI, *o.c.*, str. 107.; L. LUCCHINI, M. VOELCKEL, *o.c.*, str. 544.

voda” te da od vanjske granice zaljeva započinje libijsko teritorijalno more.⁷⁶ U tekstu spomenutog dokumenta navedeno je također, da je Libija nad zaljevom tijekom cijele povijesti ostvarivala svoju suverenost bez osporavanja, te da je zaljev Sidra zbog svoje uvučenosti u libijsko kopno iznimno važan za sigurnost zemlje. Libija je prilikom zatvaranja zaljeva Sidra obznanila i sljedeće:

“Privatnim i javnim stranim brodovima nije dopušteno ući u zaljev bez pret hodnog dopuštenja vlasti Libijske Arapske Republike i u skladu s propisima koje je ona u tom pogledu ustanovila. Libijska Arapska Republika rezervira suverena prava nad zaljevom za svoje državljane. Općenito, Libijska Arapska Republika ostvaruje sva prava suverenosti nad zaljevom Sidra kao što ih ostvaruje nad bilo kojim dijelom državnog područja.”⁷⁷

Navedeno libijsko očitovanje odmah je izazvalo prosvjede više država, među kojima su bile Francuska, Grčka, Italija, Malta, Sjedinjene Države, Sovjetski Savez i Velika Britanija.⁷⁸ Sjedinjene Države u svom su prosvjedu istaknule kako inicijativu Libije valja smatrati “neprihvatljivom povredom međunarodnog prava”, jer ne postoje nikakvi elementi koji bi opravdali preuzimanje njezine vlasti nad tim područjem (s obzirom da nije ustanovljena “dugotrajnost, efektivnost, očiglednost, kontinuitet i pristanak drugih država, koji se smatraju temeljima teorije historijskih zaljeva”).⁷⁹ Valja napomenuti da su Sjedinjene Države smatrale razdoblje od 25 godina otkako je Libija stekla samostalnost, nedovoljnim za uspostavljanje libijskog suvereniteta nad zaljevom temeljem historijskog naslova.

S ciljem osporavanja libijskih zahtjeva Sjedinjene Države započele su kontinuirano održavanje vojnih manevara u međunarodnim morskim vodama ispred libijske obale,⁸⁰ a sve veće udaljavanje stajališta dviju država u pogledu pravnog statusa zaljeva Sidra dovelo je i do američko – libijskih oružanih sukoba. U incidentu koji se dogodio 19. kolovoza 1981. godine oborena su dva libijska vojna zrakoplova,⁸¹ a

---

⁷⁶ Information concerning the jurisdiction of the Gulf of Surt, 1973, *United Nations, Legislative Series, National Legislation and Treaties relating to the Law of the Sea*, Doc. ST/LEG/SER.B/18, str. 26-27.

⁷⁷ *Ibid.*

⁷⁸ U. LEANZA, *o.c.*, str. 154.; R. R. CHURCHILL, A. V. LOWE, *o.c.*, str. 38.

⁷⁹ Tekst prosvjeda SAD-a zbog zatvaranja zaljeva Sidra (od 11. listopada 1973.) vidi: F. FRANCONI, The Gulf of Sirte incident (United States v. Libya) and International Law, *Italian Yearbook of International Law*, 1980/81., br. 5, str. 88.

⁸⁰ Više pojedinosti vidi: J. M. SPINNATO, *o.c.*, str. 65-67, 67-70, 79-82.; A. GIOIA, *o.c.*, str. 659 i d.

⁸¹ Libijski i američki vojni zrakoplovi sukobili su se iznad zaljeva Sidra, dok su zaljevom plovili američki ratni brodovi (među kojima i nosač aviona “Nimitz” s kojeg su uzlijetali američki lovci F-12.) Prema američkom priopćenju taj sukob se dogodio 60 milja od libijske obale, a prema libijskom priopćenju na udaljenosti od samo 30 milja. Opširan prikaz toga događaja vidi: Y. Z. BLUM, The Gulf of Sidra Incident, *The American Journal of International Law*, Vol. 80, No. 3, 1986., str. 668-677.

do 24. ožujka 1986. godine, kada se u zaljevu dogodio drugi veliki incident koji je uključivao razmjenu vatre između protivničkih strana, američki vojni brodovi sedam puta su prelazili graničnu crtu kojom je zaljev zatvoren 1973. godine.⁸²

Pripajanje zaljeva Sidra unutrašnjim morskim vodama Libije u doktrini je jedno-glasno ocijenjeno pravno neutemeljenim, jer zaljev takve konfiguracije i širine ulaza ne zadovoljava ni jedan od uvjeta što ih u pogledu pravnih zaljeva zahtijevaju konven-cijske odredbe, a zbog nedostatka historijskog naslova, ne može se smatrati ni izuzet-kom od tih pravila. Libija, koja je u vrijeme zatvaranja zaljeva kao neovisna država egzistirala tek dvadesetak godina, u prilog svojoj tvrdnji da je “tijekom cijele povijesti suverenost nad zaljevom ostvarivala bez osporavanja” nije ponudila niti jedan dokaz.

U literaturi se ističe (posebice autori Leanza i Caffio) da nema niti jednog akta Libijskog Kraljevstva Idris, niti prethodnih talijanskih i otomanskih suverena, koji bi mogli utjecati na kvalifikaciju tog zaljeva kao ‘historijskog’. U nedostatku konkret-nih dokumenata kojima bi se mogle potkrijepiti pretenzije Libije na morske prostore u zaljevu Sidra, iznesena je i teza da se ostvarivanje jurisdikcije nad tim područjem može dovesti u vezu s razdobljem talijanske vladavine. U tu svrhu isticani su propisi kraljevske uredbe br. 312 od 27. ožujka 1913. o ribolovu na području Tripolitanijske i Cirenaica, kojima je bio reguliran izlov spužvi izvan granica tadašnjeg teritorijalnog mora od 3 milje. Međutim, i takva mogućnost je ubrzo isključena, jer iz spomenutog dokumenta nije jasno proizlazilo jesu li se nalazišta spužvi, nad kojima je postoja-lo isključivo pravo iskorištavanja, nalazila upravo unutar zaljeva Sidra. Spinnato i Blum nakon opširnih analiza niza povijesnih dokumenata zaključuju da Libija ni-kada prije 1973. godine nije ostvarivala svoju suverenost nad zaljevom Sidra kao “historijskim zaljevom”. U doktrini se također odbacuje i mogućnost zatvaranja toga zaljeva ravnim polaznim crtama, jer se ta metoda može primijeniti samo tamo gdje je obala razvedena, a zaljev Sidra uvučen je u kopno unutar gotovo ravne obale.⁸³

3.1.2. Tarantski zaljev

Tarantski zaljev na krajnjem jugu Italije proglašen je “historijskim zaljevom” 1977. godine Dekretom predsjednika Republike, kojim su uspostavljene i nove pola-

---

⁸² Cf. U. LEANZA, *o.c.*, str.154-155.; *id.*, *Nuovi saggi di diritto del Mare*, Torino 1998., str. 27 i d. Vidi također: A. DRYSDALE, G. H. BLAKE, *The Middle East and North Africa, A Political Geo-graphy*, Oxford/New York/Toronto, 1985., str. 119.; J. M. VAN DYKE, *Military ships and planes operating in the exclusive economic zone of another country*, *Marine Policy*, Vol. 28, 2004., br. 1, str. 32. (Podaci o tim događajima iznijeti su i u tisku, vidi npr. *The Times*, 24 - 26 March 1986.).

⁸³ Opširnija obrazloženja tih stajališta vidi: J. M. SPINNATO, *o.c.*, str. 75-76.; Y. Z. BLUM, *o.c.*, str. 671-672, 674, 676-677. U. LEANZA, *Il nuovo diritto del Mare e la sua applicazione nel Medi-terraneo...*, str. 153-154; F. CAFFIO, *o.c.*, str. 10-13.; L. T. MCDORMAN, A. J. BOLLA, D. M. JOHNSTON, J. DUFF, *o.c.*, str. 76-77.

zne crte talijanskog teritorijalnog mora.⁸⁴ Okružen je poluotocima Salento i Calabria, koji imaju dugačku i usku konfiguraciju, a na ulazu je širok 61 milju. Središnja točka granične crte kojom je zatvoren udaljena je 63 milje od najjuvčeniije unutrašnje točke na obali, a 63 milje iznosi i najveća morska dubina u zaljevu. U dijelu talijanske literature ističe se da je Taranto pravni zaljev, jer je njegova površina jednaka polukrugu kojem je promjer crta povučena preko ulaza u zaljev, ali se pri tome zanemaruje činjenica da granična crta kojom je zatvoren prekoračuje 24 milje.⁸⁵

S obzirom na navedena geografska obilježja, jedino opravdanje za njegovo zatvaranje bilo je pozivanje na talijanska historijska prava u tom dijelu Jonskog mora. Iako Italija nije konkretno navela elemente na kojima se temelje ta njezina historijska prava (ni u trenutku donošenja spomenutog dekreta o polaznim crtama, niti u nekim drugim prethodnim ili kasnijim prilikama), zatvaranje Tarantskog zaljeva ravnim crtom od rta S. Maria di Leuca (39°47',55 – 18°22',10) do izbočine Alice (39°23',90 – 17°09',50) u duljini od oko 61 milje,⁸⁶ proteklo je uz protestne note samo dviju država.⁸⁷

---

⁸⁴ Decreto del Presidente della Repubblica 26 aprile 1977., n. 816, *Gazzetta Ufficiale Della Repubblica Italiana*, n. 305. del 9 novembre 1977. Tim dekretom ustanovljen je niz ravnih polaznih crta kao i crta koje zatvaraju zaljeve uzduž cijele talijanske obale, a jedini izričito spomenuti historijski zaljev u članku 1. je Tarantski zaljev.

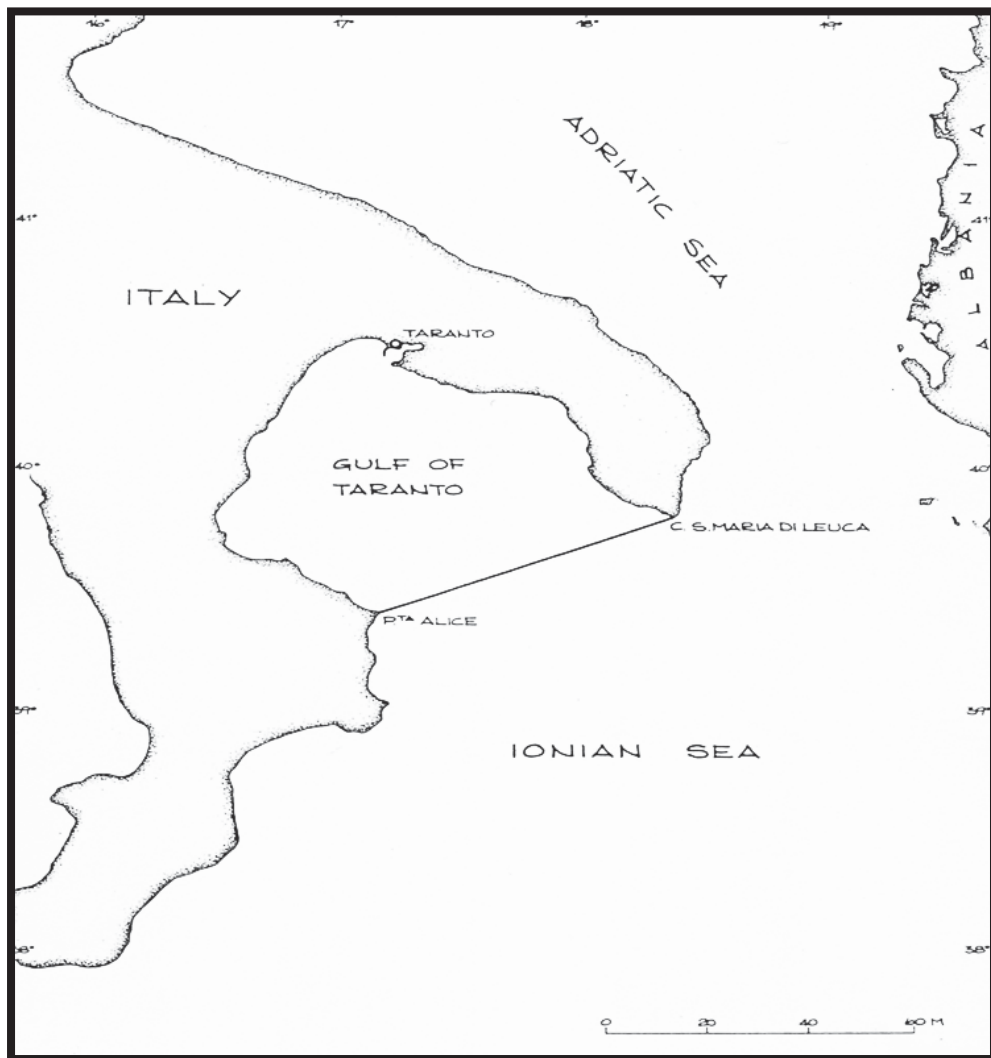
Valja napomenuti da je dotadašnje talijansko zakonodavstvo koje se odnosilo na zaljeve bilo usklađeno s konvencijskim odredbama. (Vidi članak 2. Plovidbenog zakona – Navigation Code of 30 March 1942, as amended by Law No. 359 of 14 August 1974, *The Law of the Sea, National Legislation on the Territorial Sea, the Right of Innocent Passage and Contiguous Zone...*, str. 173.)

⁸⁵ N. RONZITTI, Is the Gulf of Taranto an historic bay?, *Syracuse Journal of International Law and Commerce*, 1984., br. 11, str. 275.; F. CAFFIO, *o.c.*, str. 13. Suprotna stajališta o važnosti poštivanja pravila 24 milje ističe G. S. WESTERMAN, The juridical status of the Gulf of Taranto: a brief reply, *Syracuse Journal of International Law and Commerce*, br. 11, 1984., str. 306.

⁸⁶ T. SCOVAZZI, *Elementi di diritto internazionale del mare*, Terza edizione, Milano, 2002., str. 215.

⁸⁷ Uz neslaganje Sjedinjenih država izraženo u diplomatskim notama 1984., 1986. i 1987. godine, zatvaranju Tarantskog zaljeva usprotivila se i Malta navodeći u noti od 24. lipnja 1981., da će "... i nadalje smatrati polaznim crtama... one ustanovljene prije 25. travnja 1977. godine." (Cit. prema: U. LEANZA, *Nuovi Saggi di diritto del mare...*, str. 151.)

(4.) TARANTSKI ZALJEV

Izvor: *Atlas of the Straight Baselines*, G. Francalanci, T. Scovazzi (ur.), Milano, 1986

Slučaj Tarantskog zaljeva gotovo u potpunosti je ignoriran u starijoj literaturi o historijskim zaljevima, uz iznimku već navedenog de Cussyjevog djela *“Phases et Causes Célèbres du Droit Maritime des Nations”* iz 1856. godine, u kojem se Tarantski zaljev navodi uz kanadski zaljev Hudson, Meksički zaljev i dva talijanska zaljeva – Napuljski zaljev i zaljev Salerno. Tarantski zaljev ne spominje se među historijskim zaljevima ni u već spomenutom memorandumu Ujedinjenih naroda

iz 1957. godine. Nakon proglašenja Tarantskog zaljeva “historijskim” 1977. godine više talijanskih autora je u svojim radovima opširno analiziralo povijesne dokumente vezane uz taj zaljev, nastojeći iznaći činjenice koje bi mogle opravdati pozivanje Italije na historijski naslov.

U. Leanza i F. Caffio u prilog tome su iznijeli brojne podatke iz vrlo starih povijesnih akata koji se odnose na plovidbu, ribolov, kabotažu i vojnu službu u zaljevu, a potječu još iz vremena Kraljevine Italije, španjolskog Kraljevstva Dviju Sicilija i Napuljskog Kraljevstva.⁸⁸ Naprotiv, N. Ronzitti i brojni drugi autori (među kojima su i B. Conforti, M. Fusillo i F. Franconi, G. S. Westerman, W. M. Reisman) zaključuju da ne postoje konkretni dokazi koji bi potvrđivali historijska prava Italije u tom području.⁸⁹

Prema F. Franconiu razlozi zatvaranja Tarantskog zaljeva isključivo su stratezijske naravi, vezani prvenstveno uz pitanja sigurnosti toga zaljeva u kojem su smještene talijanske pomorske snage i važna vojna baza NATO-a u Sredozemlju.⁹⁰ Upravo te razloge i F. A. Ahnish drži presudnima za donekle suzdržan odnos nekih država članica NATO-a prema toj talijanskoj inicijativi.⁹¹

4. RAVNE POLAZNE CRTE

Od dvadeset i šest država koje okružuju Sredozemno more, čak devetnaest njih iskoristilo je mogućnost odstupanja od povlačenja normalnih polaznih crta za mjere-

---

⁸⁸ Navodi se, među ostalim, polaganje prava na isključivi ribolov stanovnika Taranta u onom dijelu zaljeva koji je najbogatiji ribom (od pličine Amendolara prema Roseto Capo Spulico, temeljem mjera koje su donosili španjolski potkraljevi Kraljevstva Napulj počevši od XV stoljeća). Kao prvi dokument kojim se to pravo uređuje navodi se tzv. “Crvena knjiga” Taranta iz 1463. godine. U prilog utemeljenosti talijanskih historijskih prava u Tarantskom zaljevu navodi se i zabrana plovidbe unutar zaljeva (sjeverno od poveznice Capo Trionto – Torre Madonna dell’Alto, koja je uvedena zbog vojnih potreba tijekom 1. svjetskog rata namjesničkom uredbom br. 1312 od 24. kolovoza 1915. godine). Detaljno vidi: F. CAFFIO, *Il Golfo di Taranto come baia storica*, *Rivista Marittima*, 1986., str. 73 i d. Vidi također: *id.*, *Glossario di diritto del mare...*, str. 13-15.; U. LEANZA, *Il nuovo diritto del Mare e la sua applicazione nel Mediterraneo...*, str. 150.

⁸⁹ N. RONZITTI, *o.c.*, str. 275, 283.; W. M. REISMAN, *Straight Baselines in International Law: A Call for Reconsideration* (1988) Faculty Scholarship Series. Paper 749, http://digitalcommons.law.yale.edu/ess_papers/749

⁹⁰ F. FRANCONI, *The Status of the Gulf of Sirte in International Law*, *Syracuse Journal of International Law and Commerce*, 1984., br. 11, str. 323.

⁹¹ Uz već spomenute protestne diplomatske note Sjedinjenih Država, kao jedini službeno iskazani komentar neke od tadašnjih država članica NATO-a, Ahnish ističe izjavu tadašnjeg britanskog ministra vanjskih poslova lorda P. Carringtona da “talijanski zahtjev nije u skladu s britanskim tumačenjem Ženevske konvencije o teritorijalnom moru i vanjskom pojasu iz 1958. godine”. Poblje vidi: F. A. AHNISH, *o.c.*, str. 226-227. Vidi također: A. GIOIA, *o.c.*, str. 697.

nje širine teritorijalnog mora, pa kao vanjske granice unutrašnjih morskih voda imaju ravne polazne crte (engl. *straight baselines, lignes de base droites*) koje spajaju istaknute točke na obali njihovoga kopna, kopna i otoka, ili na obali samih otoka.⁹² Albanija, Alžir, Bugarska, Cipar, Egipat, Francuska, Hrvatska, Italija, Libija, Malta, Maroko, Rumunjska, Ruska Federacija, Sirija, Slovenija, Španjolska, Tunis, Turska i Ukrajina usvojile su zakonske propise o ravnim polaznim crtama i primijenile tu metodu na različite načine. Prva među njima ravne polazne crte uspostavila je bivša Jugoslavija 1948. godine.

U modernome međunarodnom pravu sustav ravnih polaznih crta prve su primijenile skandinavske zemlje (Danska još 1912., a potom Norveška 1935. i Švedska 1938. godine), a uskoro su ih u tome slijedile i druge države s otočnim arhipelazima uz svoje obale. Valjanost njihovog povlačenja osporavala se sve do presude koju je u britansko – norveškom sporu o ribolovu donio Međunarodni sud u Haagu 1951. godine.

Sud je ustanovio da ravne polazne crte utvrđene kraljevskim dekretom Norveške iz 1935. godine nisu u suprotnosti s međunarodnim pravom, ističući u obrazloženju da je način na koji je taj sustav primijenjen “nametnula specifična geografija norveške obale”.⁹³ Naime, u području u kojem su sporne crte povučene nalazi se oko 120 tisuća otoka, otočića, grebena i hridi, poznatih pod nazivom *skjaergaard*. Ravne polazne crte koje je Norveška povukla povezujući najudaljenije dijelove *skjaergaarda* Sud je ocijenio pravno valjanima, prihvaćajući gledište da ti brojni otoci i otočići tvore cjelinu zajedno s kontinentskim dijelom norveškog područja, odnosno da su vanjska granica kopnenih masa.⁹⁴

Međunarodni sud je posebno istaknuo da “*kopno daje obalnoj državi pravo na more uz njezine obale. Iz toga proizlazi da... ucrtavanje polaznih crta ne smije odstupati u bilo kakvoj znatnoj mjeri od općeg smjera obale.*”⁹⁵ Taj pravorijek Suda smatrao se iskazom pravila općega međunarodnog prava koje je već tada bilo na

---

⁹² Koliko je ta metoda široko prihvaćena u praksi, najbolje pokazuje podatak o 92 države u svijetu koje su od početka prošlog stoljeća do danas usvojile zakone temeljem kojih mogu proglasiti ravne polazne crte ispred svojih obala. Prema: Table of claims to maritime jurisdiction prepared by the Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea, Office of Legal Affairs, United Nations, http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/table_summary_of_claims.pdf
Više o primjeni te metode u praksi država u svim dijelovima svijeta vidi: J. R. V. PRESCOTT, C. SCHOFIELD, *The Maritime Political Boundaries of the World*, Second Edition, Leiden/Boston, 2005., str 161-164.

⁹³ *I.C.J. Reports* 1951., str. 139-143.

⁹⁴ *Ibid.*, str. 127.

⁹⁵ *Ibid.*, str. 133.

snazi, a ni kasnije nije osporavan.⁹⁶ Posebnu važnost imao je za države koje su već ranije povukle ravne polazne crte poput bivše Jugoslavije i Egipta, čija je pravna valjanost tada potvrđena.

Sedam godina kasnije na Konferenciji UN-a o pravu mora u Ženevi općenita načela iz te presude postala su dijelom članka 4. Konvencije o teritorijalnom moru i vanjskom pojasu. Formulacijama iz presude dodano je ograničenje u pogledu uzvišica suhih za niske vode (toč. 3) i pravilo koje valja primijeniti kod razgraničenja sa susjednim državama (toč. 5). Sva pravila o povlačenju ravnih polaznih crta iz te konvencije unijeta su i u članak 7. Konvencije iz 1982.,⁹⁷ koji se ovdje navodi u cjelini:

- “ 1. *Ako je obala razvedena i duboko usječena, ili ako se uzduž obale u njezinoj neposrednoj blizini nalazi niz otoka, za povlačenje polazne crte od koje se mjeri širina teritorijalnog mora može se upotrijebiti metoda ravnih polaznih crta koje spajaju prikladne točke.*
2. *Ako je zbog postojanja delte i drugih prirodnih uvjeta obalna crta izrazito nestabilna, prikladne se točke mogu izabrati uzduž najudaljenije crte niske vode u smjeru mora i, usprkos kasnijem povlačenju crte niske vode, ravne polazne crte ostaju valjanima sve dok ih obalna država ne izmijeni u skladu s Konvencijom.*
3. *Ravne polazne crte ne smiju se povlačiti tako da se znatno udalje od općeg smjera obale, a morski prostori koji se nalaze unutar tih crta moraju biti dovoljno povezani s kopnenim područjem da bi bili podvrgnuti režimu unutrašnjih voda.*
4. *Ravne polazne crte ne smiju se povlačiti na uzvišice suhe za niske vode, niti od njih, osim ako su na njima podignuti svjetionici ili slični uređaji koji se stalno nalaze iznad morske razine, ili ako je povlačenje polaznih crta na takve uzvišice i od njih dobilo opće međunarodno priznanje.*

---

⁹⁶ Općenita načela koje je utvrdila ta presuda predmet su razmatranja u brojnim radovima međunarodnopravne doktrine. Vidi primjerice: J. EVENSEN, *The Anglo – Norwegian fisheries case and its legal consequences*, *American Journal of International Law*, 1952., str. 609-630.; V. IBLER, *Presuda Međunarodnog suda u britansko – norveškoj parnici s osvrtom na jugoslavenski Zakon o obalnom moru i na pravo ribolova u jugoslavenskom vanjskom pojasu*, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, 1953., br. 3-4, str. 425-428.; T. SCOVAZZI, *The Evolution of International Law of the Sea, New issues, New Challenges*, *Recueil des cours de l' Academie de Droit international*, The Hague/Boston/London, 2001., vol. 286, 62-64.; W. M. REISMAN, *o.c.*, str. 261-265.; V. Đ. DEGAN, *Međunarodno pravo mora u miru i u oružanim sukobima...*, str. 275-277.; M. N. SHAW, *International Law*, Fourth Edition, Cambridge, 1997., str. 395-396.; D. RUDOLF, *Međunarodno pravo mora*, Zagreb, 1985., str. 62-64.; N. KLEIN, *Dispute Settlement in the UN Convention on the Law of the Sea*, Cambridge, 2005., str. 264-265.

⁹⁷ U Konvenciji iz 1982. dodana je nova točka 2., pa su time toč. 2, 3, 4. i 5. iz članka 4. Konvencije iz 1958. postale točkama 3. 4. 5. i 6. članka 7. nove konvencije.

5. *Kad se primjenjuje metoda ravnih polaznih crta prema stavku 1., može se kod određivanja pojedinih polaznih crta voditi računa o posebnim gospodarskim interesima dotičnog kraja, kojih su postojanje i važnost jasno dokazani dugom upotrebom.*
6. *Država ne može primijeniti metodu ravnih polaznih crta tako da time odvoji teritorijalno more druge države od otvorenog mora ili isključivoga gospodarskog pojasa.”*

U navedenim propisima najznačajnija je praznina što duljina pojedinih ravnih polaznih crta (odnosno njihovih segmenata) nije ograničena, pa ovisi o konfiguraciji obale i položaju otoka.⁹⁸ Obje konvencije slijedile su u tom pogledu stajalište Međunarodnog suda iz 1951. godine – da takvo ograničenje ne bi bilo primjereno s obzirom na različite lokalne uvjete.⁹⁹

Metoda povlačenja ravnih polaznih crta znatno se razlikuje, dakle, od pravila za povlačenje normalnih polaznih crta, a predstavlja izuzetak od znatno strožih pravila o zaljevima. Ipak, u pravnu zasnovanost primjene te metode ne treba sumnjati kada za to postoje svi predviđeni geografski uvjeti.¹⁰⁰ Stoga je u dijelovima Sredozemlja s izrazito razvedenim obalama, kao što su obale Hrvatske i Grčke te Turske na Egejskom moru, primjena ravnih polaznih crta nedvojbeno pravno utemeljena.¹⁰¹ Međutim, i neke države čije se obale nikako ne mogu smatrati *razvedenima i duboko usječenima* odnosno *obrubljenima nizom otoka uzduž obale u njihovoj neposrednoj blizini*, poput Egipta i Španjolske, usvojile su zakone o uspostavljanju ravnih polaznih crta. Italija i Malta povukle su ravne polazne crte i na neke osamljene otoke, Sirija i na uzvišice

---

⁹⁸ Neke države povukle su vrlo duge segmente ravnih polaznih crta, primjerice Burma - 222, 3 milje, Ekvador - 136 milja, Madagaskar - 123 milje i dr. Više vidi: J. R. V. PRESCOTT, C. SCHOFIELD, *o.c.*, str. 141.

⁹⁹ Sud je odbio prihvatiti britansko gledište o ograničenju duljine ravnih polaznih crta. Vidi *I.C.J. Reports* 1951., str. 131.

¹⁰⁰ U parnici između *Bahreina i Katara* odlučenoj presudom Međunarodnog suda u Haagu od 16. ožujka 2001. godine, ocijenjeno je da Bahrein koji je polagao pravo na povlačenje ravnih polaznih crta i oko otočja Hawar u neposrednoj blizini katarske obale, ne ispunjava te uvjete. Sud je istaknuo da se “ta metoda mora primjenjivati na restriktivan način”, samo ukoliko je ispunjeno više uvjeta, među kojima su oni – da obala u pitanju “mora biti duboko usječena i razvedena ili se uzduž obale u njezinoj neposrednoj blizini mora nalaziti niz otoka” (*par. 212*). Budući da su otoci uz obalu Bahreina malobrojni i nikako ne predstavljaju “niz otoka” Sud je zaključio da metoda ravnih polaznih crta nije primjenjiva na tu državu (*par. 214*). *Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain, Merits, Judgment, I. C. J. Reports* 2001, <http://www.icj-cij.org/docket/files/87/11055.pdf> Detaljnu analizu te presude vidi: B. KWIATKOWSKA, *The Qatar v. Bahrain Maritime Delimitation and Territorial Questions Case, ODIL*, Vol. 33, 2002., str. 227-262. Vidi također: V. Đ. DEGAN, *o.c.*, str. 403-404.

¹⁰¹ U. Leanza ističe da se te obale po svojim karakteristikama, prije svega po brojnim otocima u njihovoj blizini i rukavcima koji ih usko povezuju, ne razlikuju znatno od norveških “*skjaergaard*”. Vidi pobliže: U. LEANZA, *o.c.*, str. 147.

suhe za niske vode na kojima nema ni svjetionika ni sličnih uređaja, a ravne polazne crte Maroka odvajaju teritorijalno more španjolskih enklava u sjevernoj Africi – Ceute i Melille. Polazne crte tih država predmet su detaljnije analize u nastavku rada, a prikaz ravnih polaznih crta u Sredozemnom moru započinjemo primjerima onih država, za koje se iz prikupljene dokumentacije može zaključiti da su nastojale slijediti konvencijske odredbe ili da se barem nisu znatno udaljile od njih.

Među te države svakako se može se ubrojiti i **Turska**, unatoč tome što još nije postala strankom Konvencije iz 1982. kao ni Konvencije o teritorijalnom moru i vanjskom pojasu iz 1958. godine. Njezine obale na Egejskome i Mramornome moru vrlo su razvedene, za razliku od obala koje ima na Crnome moru. Stoga je bilo prikladno da metodu ravnih polaznih crta kombinira s metodom normalnih polaznih crta, što je u skladu s člankom 14. Konvencije iz 1982. Treba napomenuti da je teritorijalno more Turske u Egejskome moru široko 6 milja, a u Crnome moru i ostalim dijelovima Sredozemlja 12 milja. Specifične karakteristike mora koja tu državu okružuju, kao i načela reciprociteta i pravičnosti, temeljna su polazišta na kojima Turska već desetljećima uređuje sva svoja pitanja vezana uz morske prostore.¹⁰² Stoga su i polazne crte utvrđene zakonom iz 1964.¹⁰³ do danas ostale neizmijenjene, unatoč usvajanju novih zakonskih propisa o teritorijalnom moru 1982. godine,¹⁰⁴ a definirane su na sljedeći način: “Normalna polazna crta za mjerenje širine teritorijalnog mora je crta koja označava nisku vodu uzduž obale. Na mjestima na kojima je obala uvučena ili tamo gdje u blizini obale ima otoka, primijenit će se metoda ravnih polaznih crta koje spajaju istaknute točke obale i otoka”.

U skladu s konvencijskim propisima u svoje unutrašnje morske vode Turska ubraja zaljeve čija širina na ulazu ne premašuje 24 milje, ali ne spominje test polukruga. Geografske koordinate točaka turskih polaznih crta nisu objavljene, ali ravne polazne crte prikazane su na karti u malom mjerilu Hidrografske službe Turske od

---

¹⁰² Prema turskom stajalištu reciprocitet u pogledu širine teritorijalnog mora u Egeju nužan je zbog geografskih ograničenja toga područja. Takva stajališta predmet su kritike u grčkoj doktrini, kao i uporaba termina “reciprocitet” i “pravičnost” u zakonodavstvu Turske koje se odnosi na teritorijalno more. Posebno se ističe se da ti termini nisu prihvaćeni na Trećoj konferenciji UN-a o pravu mora u pogledu pitanja granica teritorijalnog mora. O tome vidi više: K. M. IOANNOU, *o.c.*, str. 139-140.

¹⁰³ Zakon br. 476 (Territorial Waters Law) usvojen je 15. svibnja 1964., *Limits in the Seas, Straight Baselines*, No. 32., str. 2-3.

¹⁰⁴ Decree by the Council of Ministers No. 8/4742 concerning the Territorial sea Act, No. 2674, 20 May 1982, in *The Turkish Official Gazette*, No. 17780, (29 May 1982). Taj zakon, koji je i danas na snazi, jasno je potvrdio turski zahtjev za 12 milja širokim teritorijalnim morem u Crnome moru, kao i proširenje turskog teritorijalnog mora u Sredozemlju, isključujući Egej. U članku 1. navedeno je: “Širina turskog teritorijalnog mora je šest morskih milja. Vijeće ministara ima pravo ustanoviti granice na udaljenosti većoj od šest milja za određena mora, nakon što razmotri sve relevantne značajke i okolnosti u tim morima, pod uvjetom da je to u skladu s načelom pravičnosti.”

17. svibnja 1965. Prema toj karti sustav turskih ravnih polaznih crta sastoji se od 119 pojedinačnih segmenata, od kojih je najduži 23,5 milja. Njime je u skladu s konvencijskim odredbama zatvoren zaljev Iskenderun, koji je zaljev u pravnom smislu.¹⁰⁵ Mramorno more i međunarodni tjesnaci Bospor i Dardaneli uključeni su u sustav ravnih polaznih crta i smatraju se unutrašnjim morskim vodama. Jedini segment ravnih polaznih crta u Crnome moru je crta koja zatvara istočni ulaz u Bospor.¹⁰⁶

I sve ostale crnomorske države osim Gruzije, širinu svojih teritorijalnih mora mjere od normalnih i ravnih polaznih crta. **Rumunjska** je u svoje zakonodavstvo ravne polazne crte prvi put unijela u zakonu od 7. kolovoza 1990. godine,¹⁰⁷ definirajući ih na sljedeći način: “Polazne crte su crte niske vode uzduž obale ili, gdje je primjenjivo, ravne crte koje spajaju najistaknutije točke obale, uključujući obale otoka, sidrišta, hidrotehničke radove i sve druge stalne lučke instalacije.”¹⁰⁸

---

¹⁰⁵ I zaljev Tasucu koji je zatvoren crtom dugom 7 milja, također zadovoljava kriterije iz konvencijskih odredbi.

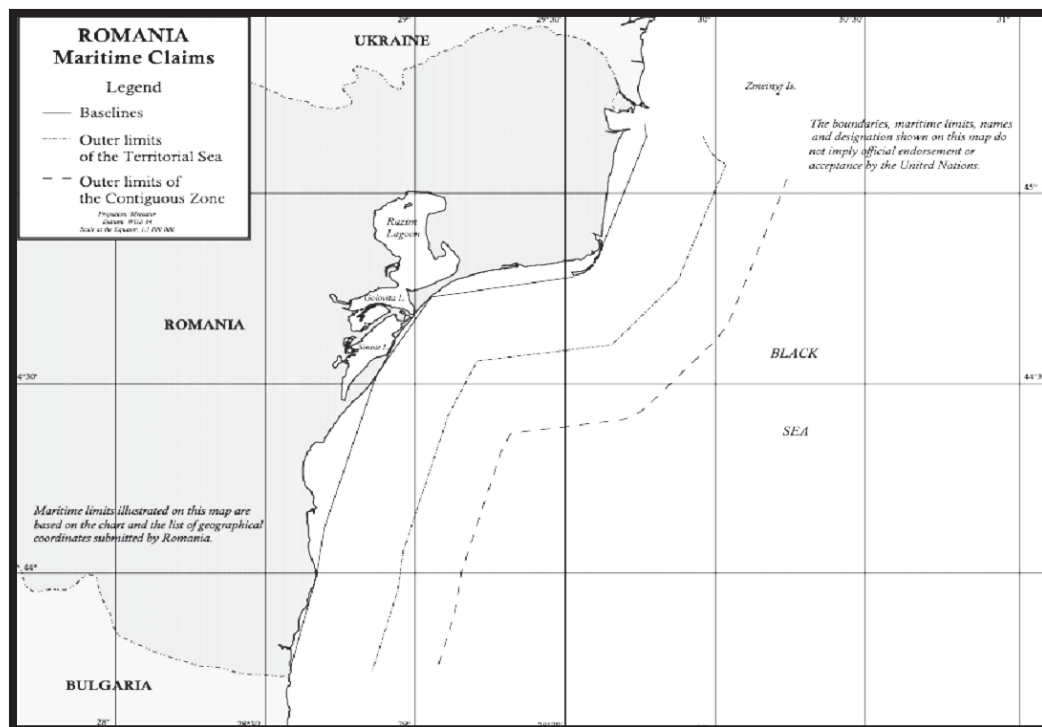
¹⁰⁶ *Limits in the Seas, Straight Baselines*, No. 32., str. 3-4. Vidi također: Y. ACER, *o.c.*, str. 25-27.

¹⁰⁷ Act concerning the Legal Regime of the Internal Waters, the Territorial Sea and the Contiguous Zone of Romania, *Law of the Sea Bulletin*, 1991., No. 19, str. 9.

¹⁰⁸ Članak 1. zakona Rumunjske iz 1990.

(5.) POLAZNE CRTE RUMUNJSKE

Izvor: Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea, Office of Legal Affairs, United Nations, 1999

Popis geografskih koordinata tih točaka i njihov prikaz na karti Rumunjska je objavila 19. lipnja 1997. godine. Kao što je razvidno iz te karte, ravne polazne crte povučene su uzduž velikog dijela 225 kilometara duge rumunjske obale, unatoč tome što njezina konfiguracija u više područja ne zadovoljava kriterije iz konvencijskih odredbi. To se prije svega odnosi na zatvaranje ravnim crtama čak i blagih ulegnuća obale ispred koje uopće nema otoka. Ipak, s obzirom da rumunjski sustav ravnih polaznih crta u cjelini prati opći smjer obale, a morski prostori unutar tih crta su u dovoljnoj mjeri povezani s kopnenim područjem, primjena te metode u ovom primjeru može se ocijeniti umjerenom.

Obala **Bugarske** na Crnome moru pruža se u obliku dvaju lukova od rta Kaliakra do Rezovske reke u ukupnoj duljini od 354 kilometra. Prema zakonskim propisima koje je ta država usvojila 2000. godine,¹⁰⁹ uz normalnu polaznu crtu za mjerenje

¹⁰⁹ Maritime Space, Inland Waterways and Ports Act of the Republic of Bulgaria, *Law of the Sea Bulletin*, 2002., No. 49, str. 21. (članak 5).

širine teritorijalnog mora primjenjuje se i metoda ravnih polaznih crta, ali samo uzduž kraćih dijelova obale. Zaljevi Burgas i Varna (nekadašnji Stalin) i prema tim novim propisima, kao i onima iz 1951. godine,¹¹⁰ pod pravnim su režimom unutrašnjih morskih voda. Na ta dva zaljeva Bugarska već dugo polaže historijska prava, o čemu je već bilo riječi u odsjeku o historijskim zaljevima (*supra* 3.1.). Ravnne polazne crte spajaju najistaknutije točke na njihovim ulazima (širokim 22,3 i 4 milje), a povučene su još i uzduž tri vrlo kratka dijela rumunjske obale.

Obale na Crnome moru ima i **Ruska Federacija**, površinom najveća država na svijetu koja se proteže između Baltičkog mora na zapadu i Tihog oceana na Istoku te od obala Crnog i Kaspijskog mora na jugu do Sjevernoga ledenog mora na Arktiku. Crnomorsko obalno pročelje Ruske Federacije proteže se od Taganroga na Azovskom moru do Sočija ispod Kavkaza. Ukupna duljina ruskih obala na Sredozemlju iznosi 1 120 kilometara. S obzirom da su nakon raspada Sovjetskog Saveza 21. prosinca 1991. godine na obale Azovskog mora izbile granice Ruske Federacije i Ukrajine, svaka od njih od tada ima na njemu svoje teritorijalno more. Pitanja vezana uz definiranje normalnih i ravnih polaznih crta za mjerenje širine teritorijalnog mora ispred svih svojih obala Ruska Federacija regulirala je zakonom iz 1998. godine.¹¹¹ Propisima članaka 1. i 4. toga zakona nisu mijenjane polazne crte utvrđene u Crnome moru još 1985. godine, temeljem dekreta Vijeća ministara.¹¹²

U spomenutoj studiji (*Limits on the Seas*) iz 1989. godine, navode se podaci o 25 segmenata tih ravnih polaznih crta, čija je duljina između 27,2 milje i 1,1 milje. Povlačenje gotovo trećine njih ocijenjeno je upitnim, s obzirom na kriterije o razvedenosti obale koje zahtijevaju konvencijske odredbe. U više područja te su polazne crte povučene i uzduž gotovo ravne obale kao i uzduž nekih njezinih dijelova s uvalama vrlo skromnog opsega, ali u cijelosti ipak imaju minimalan učinak na vanjsku granicu teritorijalnog mora.¹¹³

Obale **Ukrajine** protežu se od granice s Rumunjskom na delti Dunava do granice s Ruskom Federacijom na sjevernoj obali Azovskog mora, obuhvaćajući i poluotok Krim, u duljini od 2 782 kilometra. Uglavnom su niske i raščlanjene zaljevima, posebice u zapadnom dijelu Azovskog mora. Širina teritorijalnog mora Ukrajine mjeri se od miješanog sustava polaznih crta – crte najniže opažene niske vode i ravnih polaznih crta koje spajaju prikladne točke.

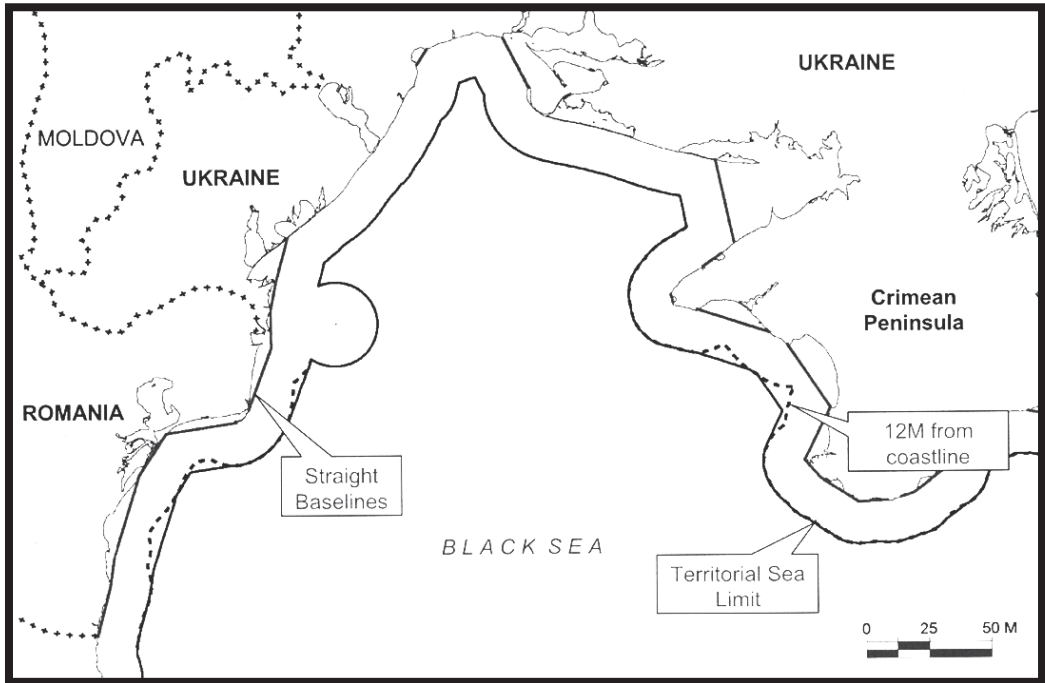
¹¹⁰ Dekret br. 514 od 10. listopada 1951. Poblježi vidi: *Limits in the Seas*, No. 36.

¹¹¹ Federal Act on the internal maritime waters, territorial sea and contiguous zone of the Russian Federation, *Law of the Sea Bulletin*, 2001., No. 46, str. 16.

¹¹² Dekret br. 4450 od 15. siječnja 1985.

¹¹³ Poblježi vidi: *Limits in the Seas*, No. 109., str 7-9.

(6.) POLAZNE CRTE UKRAJINE U CRNOME MORU

Izvor: C. Carleton, *Territorial Sea Baselines, Maritime Zones and Maritime Boundaries*, ABLOS, 2005

Te polazne crte definirane su u člancima 5. i 6. zakona iz 1991. godine,¹¹⁴ a popisi geografskih koordinata točaka ravnih polaznih crta povučeni ispred nekih dijelova crnomorskih obala i obala Azovskog mora koje pripadaju Ukrajini, navedeni su u noti Stalne misije te države pri Ujedinjenim narodima od 11. studenoga 1992. godine.¹¹⁵ Kao što je razvidno i iz priložene karte, taj sustav polaznih crta nije na svim dijelovima ukrajinske obale utvrđen u skladu s konvencijskim odredbama. Ravnne polazne crte povučene su i uzduž nekih dijelova obale koji nisu duboko usječeni niti se u njihovoj blizini nalazi niz otoka, ali u cjelini nemaju značajnijeg učinka na razgraničenje morskih prostora sa susjednim državama.

I države na obalama Jadranskoga mora, nastale nakon raspada bivše Jugoslavije, unijele su u svoja zakonodavstva propise o normalnim i ravnim polaznim crtama

¹¹⁴ Statute of Ukraine concerning the State frontier, *Law of the Sea Bulletin*, 1994, No. 25, str. 85.

¹¹⁵ Ti popisi objavljeni su u: *Law of the Sea Bulletin*, No. 36, 1998., str. 51.

od kojih se mjeri širina njihovih teritorijalnih mora.¹¹⁶ **Republika Slovenija** obalna je država zahvaljujući svojoj 46 kilometara dugoj obali koja se proteže od ušća Dragonje do Miljskog poluotoka. Za razliku od ostalih dijelova istočnojadranske obale, niska je i močvarna. Vanjske granice unutrašnjih morskih voda Slovenija je odredila propisima članaka 5. i 13. Pomorskog zakonika iz 2001. godine,¹¹⁷ a polazna crta definirana je kao “crta srednjeg nivoa niskih nižih voda ili ravna crta koja zatvara ulaz u zaljev”. Pomorsku kartu Slovenije izdaje ministar u skladu s međunarodnim standardima za pomorsku hidrografiju.

Od 2006. godine samostalna država na obalama Jadrana je i **Crna Gora**. Njezina obalna crta proteže se od rta Oštra odnosno granice s Republikom Hrvatskom do ušća rijeke Bojane na granici s Albanijom u duljini od 260 kilometara. Jedini veći zaljev je Boka kotorska (90 km²), gdje je obala dobro razvedena kao i na krajnjem južnom dijelu uz ušće Bojane, ali u ostalim područjima nije znatnije raščlanjena. Osim nekoliko otočića u Boki kotorskoj i ispred Budve, nema većih otoka. U Zakonu o moru Crne Gore iz 2007. godine¹¹⁸ polazne crte za mjerenje širine teritorijalnog mora definirane su na način koji citiramo u izvornom obliku:

“Osnovnu liniju teritorijalnog mora čine:

- 1) linije niske vode duž obale kopna i ostrva;
- 2) prave linije koje zatvaraju ulaze u zalive;
- 3) prave linije koje spajaju tačke na obali kopna i na obali ostrva:
  - Najduži vrh Ade Bojane – Hrid Đeran;
  - Hrid Đeran – Hrid V. Kamen;
  - Hrid V. Kamen – Rt Mendra;
  - Rt Mendra – Rt Platamuni;
  - Rt Platamuni – Rt Veslo;
  - Rt Veslo – do tačke koja se nalazi na razdaljini tri kabla od Rta Oštra na spojnici Rt Oštra – Rt Veslo;
  - Tačka koja se nalazi na razdaljini tri kabla od Rta Oštra na spojnici Rt Oštra na Rt Veslo do Rta Konfin.

Osnovne linije su ucrtane u pomorskoj karti koju izdaje organ nadležan za hidrografsku djelatnost. Pri određivanju osnovne linije teritorijalnog mora, dijelom obale smatraće se i najjisturenije stalne lučke građevine koje su sastavni dio lučkog sistema.”¹¹⁹

¹¹⁶ Polazne crte Hrvatske razmatraju se izdvojeno u nastavku rada, *supra* 4.5. Bosna i Hercegovina još nije usvojila nikakve propise o svojim morskim prostorima.

¹¹⁷ *Uradni list Republike Slovenije*, br. 26/2001, 21/2002, 2/2004, 37/2004, 98/2005, 49/2006, 120/2006 i 88/2010.

¹¹⁸ *Službeni list Crne Gore*, br. 17/2007.

¹¹⁹ Članak 14. Zakona o moru Crne Gore iz 2007.

Otočna država **Republika Cipar** smještena u istočnom dijelu Sredozemnog mora ima dobro razvedene obale duge 648 kilometara. Na sjeverozapadnoj strani otoka su dva duboka zaljeva – Morphou i Khrysokhou, a obala je na više mjesta obrubljena i nizom otočića. Unatoč tome što ispunjava uvjete iz članka 7. Konvencije iz 1982. za ustanovljavanje ravnih polaznih crta ispred svojih obala, širina teritorijalnog mora te države sve do 1993. godine mjerena je od crte niske vode.¹²⁰ Ravnne polazne crte prvi put se navode u noti Stalne misije Cipra pri Ujedinjenim narodima od 3. svibnja 1993.¹²¹ Povučene su uokolo cijelog otoka, iako je Velika Britanija i nakon što je Cipar stekao nezavisnost (1959. godine) pod svojim suverenitetom na otoku zadržala vojne baze u obliku dviju odvojenih enklava na južnoj obali – Akrotiri (zapadno od Limassola) i Dhekelia (između Larnake i Famaguste) s ukupno 250 km² površine na kopnu i pripadajućim teritorijalnim morem. Ciparske vlasti su, dakle, prilikom povlačenja ravnih polaznih crta u potpunosti ignorirale postojanje tih enklava.¹²²

Između Tunisa i Maroka uz Sredozemno more proteže se dugo obalno područje **Alžira**, druge po veličini države u Africi. Alžirska obala duga je 998 kilometara i najvećim dijelom je slabo razvedena, kamenita i strma, a na pojedinim dijelovima i gotovo nepristupačna. Unatoč takvim geografskim obilježjima, Alžir je 1984. godine usvojio propise kojima su definirane ravnne polazne crte i crte koje zatvaraju zaljeve kao polazne crte od kojih se mjeri širina “morskih prostora pod nacionalnom jurisdikcijom”.¹²³

U skladu s tim propisima ustanovljene su 73 ravnne polazne crte uzduž gotovo čitave obale. Ipak, povučene su u relativno kratkim segmentima, od kojih najdulji – 23,15 milja zatvara ulaz u zaljev Arzew. Svojim unutrašnjim morskim vodama Alžir je obuhvatio još pet uvala – Oran, Algiers, Béjaia, Skikda i Annaba, koje ne ispunjavaju uvjete iz konvencijskih odredbi, posebice test polukruga, osim u jednom slučaju.¹²⁴ Iako je Alžir uspostavio sustav ravnih polaznih crta ispred gotovo čitave svoje ravne i u potpunosti neprikladne obale za povlačenje tih crta, prostori njegovih unutrašnjih morskih voda i teritorijalnog mora time ipak nisu značajnije povećani.¹²⁵

---

¹²⁰ U skladu sa Zakonom br. 45 od 6. kolovoza 1964., *The Law of the Sea, National Legislation on the Territorial Sea, the Right of Innocent Passage and Contiguous Zone...*, str. 100.

¹²¹ *Law of the Sea Bulletin*, 1993., No. 24, str. 6.

¹²² Vidi: J. R. V. PRESCOTT, C. SCHOFIELD, *o.c.*, str. 161.

¹²³ Decree No. 84-181 of 4 August 1984 defining the baselines for measuring the breadth of the maritime zones under national jurisdiction (članak 1.), *Journal Officiel de la République Algérienne* (7. 08. 1984), str. 813.

¹²⁴ Cf. U. LEANZA, *o.c.*, str. 156.

¹²⁵ Poblje vidi: J. R. V. PRESCOTT, C. SCHOFIELD, *o.c.*, str. 164.

Otočna država **Republika Malta** smještena je u središtu Sredozemnog mora – 90 kilometara južno od Sicilije i 300 kilometara istočno od obale Tunisa. Sastoji se od tri naseljena otoka – Malta (245,7 km²), Gozo (67,1 km²) i Comino (2,8 km²), te nenaseljenih otočića – Cominotto, Filfla i St. Paul s ukupnom površinom od 316 km². Obale Malte duge 179 kilometra u sjevernim dijelovima uglavnom su dobro razvedene, ali su na jugu većim dijelom gotovo ravne. Pitanja vezana uz teritorijalno more i vanjski pojas Malta je uredila zakonom iz 1973. godine, koji je kasnije u više navrata bio mijenjan i dopunjavan.¹²⁶ Ipak, definicija polaznih crta od kojih se mjeri širina malteškoga teritorijalnog mora iz članka 3(1). toga zakona, do danas je ostala neizmijenjena. Riječ je o nejasnoj formulaciji koja objedinjuje crtu niske vode i ravne polazne crte kao jedinstvenu metodu.¹²⁷

1983. godine tijekom parnice pred Međunarodnim sudom u Haagu o razgraničenju epikontinentalskog pojasa s Libijom, Malta je izjavila da je u srpnju 1972. obavijestila Libiju o svojim ravnim polaznim crtama. Te crte “povezuju 26 točaka i kao unutrašnje morske vode zatvaraju vode koje leže između otoka Malte, Comina i Goza”,¹²⁸ a naznačene su i na karti koju je Malta tada podnijela Sudu.¹²⁹ Iz te karte, kao i iz ovdje priloženog prikaza sustava polaznih crta te države, razvidno da je da je njime obuhvaćen i osamljeni, nenaseljeni otočić Filfla udaljen 3 milje od gotovo ravne, južne malteške obale. Međunarodni sud se nije izjasnio o dopustivosti uključivanja otočića Filfla u malteški sustav ravnih polaznih crta, ali je smatrao pravičnim da se taj otočić ne uzme u obzir pri povlačenju privremene crte sredine između obala Malte i Libije. S obzirom da Malta taj otočić, kao i otoke Gozo i Comino smatra “nizom otoka uzduž obale u njezinoj neposrednoj blizini”, njezin sustav ravnih polaznih crta u cjelini se može ocijeniti neprikladnim. Valja napomenuti da je Malta stranka i Konvencije o teritorijalnom moru i vanjskom pojasu iz 1958. kao i Konvencije iz 1982.

---

¹²⁶ Territorial Waters and Contiguous Zone Act, No. XXXII of 1971, as amended by Acts XLVI of 1975, XXIV of 1978, XXVIII of 1981 and I of 2002, http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATION/TREATIES/PDFFILES/MLT_1971_Act.pdf

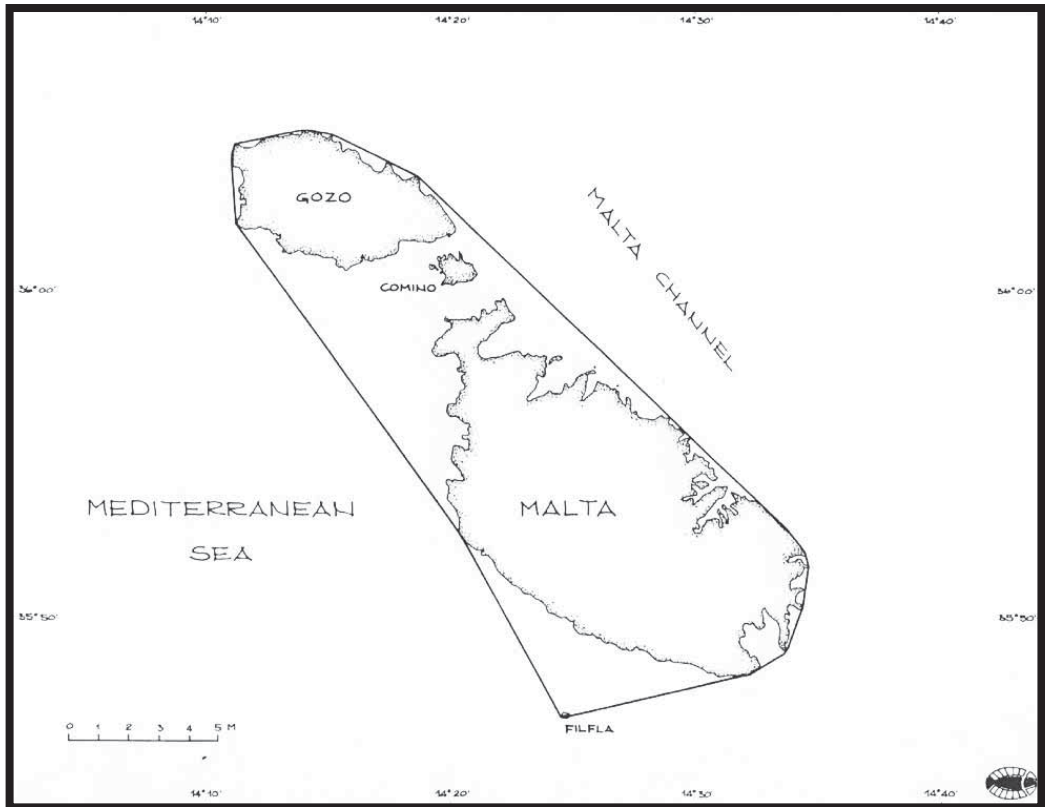
¹²⁷ Ta formulacija u izvornom obliku glasi: “... the territorial waters of Malta shall be all parts of the open sea within twelve nautical miles of the coast of Malta measured from low-water mark on the method of straight baselines joining appropriate points.”

¹²⁸ *I.C.J. Pleadings, Continental Shelf (Libyan Arab Jamahiriya/Malta)*, 1983., I, str. 16.

¹²⁹ *Ibid.*, str. 217.

(7.) POLAZNE CRTE MALTE

Izvor: *Lines in the Sea*, G. Francalanci, T. Scovazzi (ur.), Dordrecht/Boston/London 1994

Iako je marokanska obala na Sredozemnome moru duga 510 kilometra, **Maroko** je samo manjim dijelom sredozemna država, jer njezin najveći dio prirodno gravitira Atlantskom oceanu. Prema zakonskoj regulativi iz 1973. godine¹³⁰ polazne crte za mjerenje širine teritorijalnog mora – crte su niske vode i ravne polazne crte te crte zatvaranja zaljeva. 1975. godine usvojeni su novi propisi “o koordinatama ravnih polaznih crta koje zatvaraju jedan broj zaljeva, sidrišta, uvala, otočića, grebena i drugih uvučenih dijelova marokanske obale”.¹³¹ U skladu s njima, marokanski sustav ravnih polaznih crta uspostavljen je gotovo u kontinuitetu ispred čitave sredozemne

¹³⁰ Act No. 1.73.211 establishing the Limits of the Territorial Waters and the Exclusive Fishing Zone of Morocco, of 2 March 1973., *Bulletin Officiel du Royaume du Maroc* (7 Mar. 1973), str. 392.

¹³¹ Decree No. 2.75.311 of 11 Rajab 1395 (21 July 1975), , *ibid.*, (13 Aug. 1975), str. 996.

obale te države, od Gibraltarskog tjesnaca do granice s Alžirom.¹³² Pri tome valja imati na umu da ta obala, osim u jednom slučaju koji predstavlja iznimku, uopće nema zaljeva u pravnom smislu, a vrlo je upitno postoji li razvedenost u smislu članka 4(1). Konvencije teritorijalnog moru i vanjskom pojasu odnosno članka 7(1). Konvencije iz 1982. Osim toga, ravne polazne crte Maroka povučene su i od točaka na teritorijima pod španjolskim suverenitetom, što je također u suprotnosti s konvencijskim odredbama.¹³³

Pet španjolskih enklava u blizini marokanske obale tzv. “plazas de soberanía” – gradovi Ceuta i Melilla, te otočne formacije Chafarinas, Peñón de Vélez de la Gomera, i Peñón de Alhucémas, ostaci su nekadašnjih španjolskih kolonijalnih teritorija na kojima Španjolska i danas održava svojevrsnu vojnu upravu. U prosvjedu Španjolske protiv povlačenja marokanskih ravnih polaznih crta 1975. godine navedeno je da “ta uredba, kršeći univerzalno prihvaćene norme međunarodnog prava, uzima kao referentne točke za određivanje polaznih crta prostore koji se nalaze pod suverenosti Španjolske” pa su “španjolske unutrašnje morske vode ostale izolirane u odnosu na otvoreno more.”¹³⁴

Obala **Arapske Republike Sirije** proteže se u duljini od 180 kilometara na istočnom dijelu Sredozemnog mora. Nema većih zaljeva niti se u njezinoj blizini nalazi lanac otoka. Unatoč takvim geografskim značajkama svoje obale, Sirija je u Zakonu br. 28. iz 2003. godine kao vanjske granice unutrašnjih morskih voda – uz crte niske vode navela i ravne polazne crte.¹³⁵ U članku 1. toga zakon definirani su najvažniji pojmovi vezani uz morske prostore Sirije, među kojima su *obala*, *otok*, *polazne crte* i *zaljev*.¹³⁶ Te definicije, koje većim dijelom nisu u skladu s konvencijskim odredbama, poslužile su kao smjernice za povlačenje ravnih polaznih crta ispred sirijske obale – i na osamljene otoke i pješćane sprudove odnosno uzvišice suhe za niske vode na kojima nema svjetionika ili sličnih uređaja koji se stalno nalaze iznad morske razine.¹³⁷ Stoga su velikim dijelom povučene usuprot pravilima iz članaka 7. i 13. Konvencije iz 1982. odnosno članaka 4. i 11. Konvencije o teritori-

---

¹³² Postoje samo tri prekida ograničene veličine.

¹³³ Članak 4(5). Konvencije iz 1958. i članak 7(6). Konvencije iz 1982.

¹³⁴ Poblježi vidi: E. ORIHUELA CALATAYUD, *España y la delimitacion de sus espacios marinos*, Murcia, 1989., str. str. 213-216.

¹³⁵ Definition Act of Internal Waters and Territorial Sea Limits of the Syrian Arab Republic, *Law of the Sea Bulletin*, 2004., No. 55, str. 14. (čl. 1. i 2.)

¹³⁶ Sirija na svojoj obali uopće nema zaljeva koji bi odgovarali definiciji navedenoj u tome članku. Najveća ulegnuća na njezinoj obali su Khalij al Basit i Ladhhiqiyah, koji su zapravo vrlo blage uvale.

¹³⁷ *Uzvišice suhe za niske vode* definirane su u članku 11(1). Konvencije iz 1958. i u članku 13(1). Konvencije iz 1982. na jednak način. Vidi *supra*, 2. str. 6.

jalnome moru i vanjskom pojasu iz 1958. godine.¹³⁸ Valja napomenuti da Sirija do danas nije postala strankom ni jedne od ženevskih konvencija kao ni Konvencije o pravu mora.¹³⁹

Sredozemna obala **Francuske** duga 1 170 kilometara, po svojoj se konfiguraciji sastoji od dva izrazito različita dijela. Njezin istočni dio, počevši od talijanske granice, raščlanjen je brojnim rtovima, uvalama i malim poluotocima, a prema zapadu sve više postaje ravna i pjeskovita s prostranim Lionskim zaljevom u kojemu se nalazi delta Rhone. Kao polazne crte od kojih se mjeri širina njezinoga teritorijalnog mora Francuska je dekretom iz 1967. godine¹⁴⁰ odredila ravne polazne crte i crte zatvaranja zaljeva,¹⁴¹ i to uzduž cijele sredozemne obale te jugoistočne i zapadne obale Korzike. Sedam ravnih polaznih crta povezuje odgovarajuće točke na francuskoj sredozemnoj obali, prateći njezin opći smjer i zatvarajući sve postojeće zaljeve i uvale.

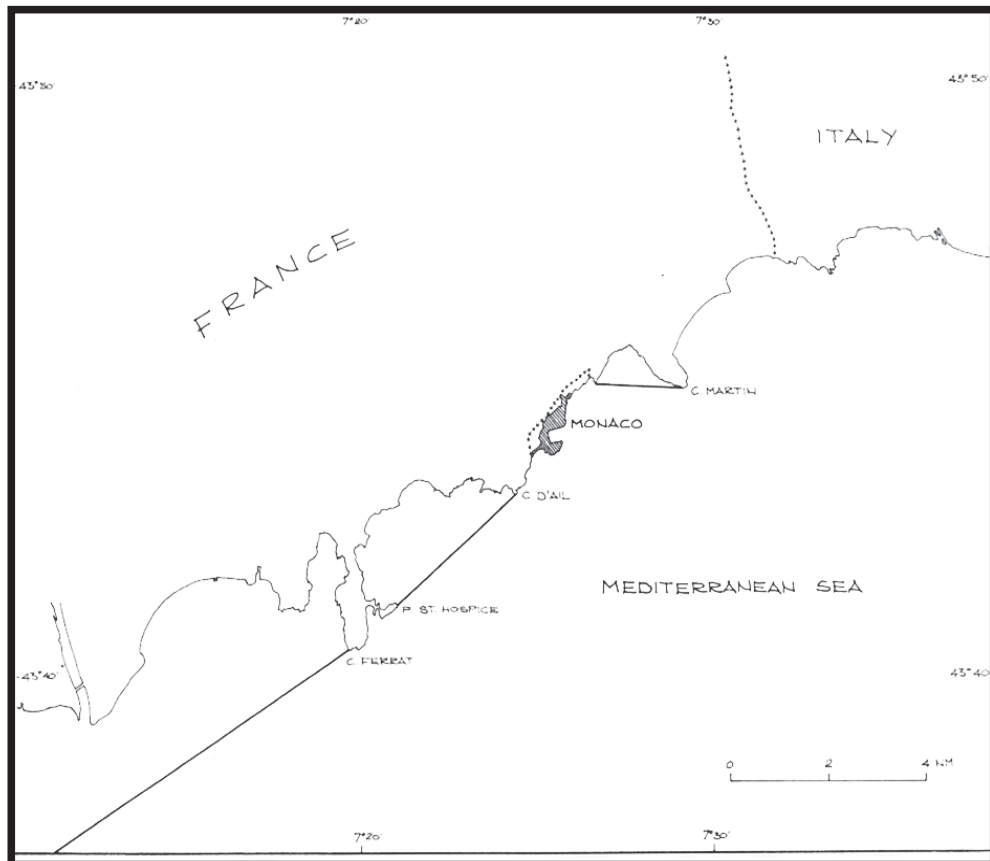
¹³⁸ Više vidi: F. A. AHNISH, *o.c.*, str. 183-184.

¹³⁹ Chronological lists of ratifications of accessions and successions to the Convention and the related Agreements as at 03 June 2011, http://www.un.org/Depts/los/reference_files/chronological_lists_of_ratification_s.htm

¹⁴⁰ Decree of 19 October 1967 defining the straight baselines and the lines enclosing bays used in determining the baselines from which the breadth of the territorial waters is measured, *The Law of the Sea, Baselines. National Legislation With Illustrative Maps...*, str. 168-171.

¹⁴¹ Članak 1. dekreta upućuje na kombiniranu uporabu jednih i drugih polaznih crta - "The straight baselines and the lines enclosing bays used in determining the baselines from which the breadth of the territorial waters is measured...", ali iz sadržaja dekreta u cjelini ne proizlazi njihovo razlikovanje.

(8.) RAVNE POLAZNE CRTE FRANCUSKE NA ISTOČNOM DIJELU
SREDOZEMNE OBALE

Izvor: *Atlas of the Straight Baselines*, G. Francalanci, T. Scovazzi (ur.), Milano, 1986

Ta metoda je na istovjetan način primijenjena i uzduž jugoistočne i zapadne obale Korzike, pa je ukupna duljina francuskih ravnih polaznih crta na Sredozemlju 276 milja. Jedino na sjeveroistoku Korzike, u dijelu koji je okrenut prema toskanskim otocima, polazna crta slijedi crtu niske vode. Posebno valja istaknuti da od brojnih francuskih zaljeva u tom području, samo nekolicina njih ispunjava uvjete predviđene konvencijskim odredbama.¹⁴² Ravnim polaznim crtama zatvoren je i dio

¹⁴² Poput zaljeva Saint-Florent i Calvi na Korzici. Poblježi vidi: International Boundary Study, Series A, *Limits in the Seas, Straight Baselines: France*, No. 37, str. 6. Vidi također: T. SCOVAZZI, *Bays and straight baselines in the Mediterranean...*, str. 409.

gotovo ravne francuske sredozemne obale bez uvala i zaljeva, od granice sa Španjolskom do zaljeva d' Aigues-Mortes.¹⁴³

U skladu s toč. 6. članka 7. Konvencije iz 1982. Francuska nije primijenila metodu ravnih polaznih crta na način koji bi odvojio teritorijalno more Monaka od otvorenog mora. Iako je u cjelini gledajući, uspostavljanje takvog sustava ravnih polaznih crta značajno povećalo prostor unutrašnjih morskih voda Francuske, ipak je imalo samo neznatan utjecaj na pomicanje vanjske granice njezinoga teritorijalnog mora.¹⁴⁴

Od brojnih primjera odstupanja od konvencijskih odredbi u praksi obalnih država Sredozemlja, u nastavku ovoga dijela rada izdvojeno se razmatraju sustavi polaznih crta Albanije, Italije, Egipta i Španjolske, koji su se po našoj ocjeni, najviše udaljili od spomenutih pravila. Na takav zaključak upućuju prvenstveno njihova zakonodavstva, dostupne karte na kojima su njihove ravne polazne crte prikazane, ali i stajališta iznesena u međunarodnopravnoj doktrini. Posljednji odjeljak posvećen je suprotnom primjeru – ravnim polaznim crtama Republike Hrvatske, koje su utvrđene sukladno čak i najrestriktivnijem tumačenju konvencijskih pravila.

4.1. Albanija

Republika Albanija obalna je država na Jadranskom i Jonskom moru. Ukupna duljina njezine slabo razvedene i vrlo nepristupačne obale je 406 kilometara, a jedini otok pred njom je Sazan (5,6 km²). Unatoč takvim geografskim obilježjima, Albanija je ipak i posljednjim propisima koji se odnose na njezine morske prostore iz 1990. godine¹⁴⁵ potvrdila sustav ravnih polaznih crta koji je bio uspostavljen uzduž gotovo cijele njezine obale, u skladu sa zakonima usvojenim 1970. i 1976. godine.¹⁴⁶ Sedam ravnih polaznih crta čija je ukupna duljina 87 milja, slijede glavni pravac albanske obale zatvarajući ulaze u sve zaljeve uključujući i zaljev Vlore te otočić Sazan, koji se nalazi ispred tog zaljeva. U članku 1. zakona iz 1990. navedeno je:

“Teritorijalne vode Narodne Republike Albanije prostiru se uzduž cijele njezine obalne crte u širini od 12 milja (22,224 m), počevši od ravne polazne

---

¹⁴³ Opširnije vidi: U. LEANZA, *o.c.*, str. 129. (O spornom zatvaranju samog zaljeva d' Aigues-Mortes, vidi str. 148.)

¹⁴⁴ *Limits in the Seas, Straight Baselines: France*, No. 37, str. 7.

¹⁴⁵ Decree No. 4650, as amended by Decree No. 7366, dated 9 March 1990, on the State Border of the People's Socialist Republic of Albania, *Law of the Sea Bulletin*, 1990., No. 16, str. 2.

¹⁴⁶ Decree No. 4650 (od 9. ožujka 1970) izmijenjen je propisima od 23. veljače 1976. – Decree No. 538, *The Law of the Sea, Baselines. National Legislation With Illustrative Maps*, Office for Ocean Affairs and the Law of the Sea, United Nations, New York, 1989., str. 1-2.

crte koja započinje kod rta Rodoni (Muzhli), pa spaja rt Palit, rt Lagit (Turra Castle), rt Semani, ušće rijeke Vijose, sjeveroistočnu obalu otoka Sazan, rt Gjuhezes i zaljev Grama, te se nastavlja dalje između albanske obale i grčkih otoka do sredine Krfskog tjesnaca.”

(9.) RAVNE POLAZNE CRTE ALBANIJE

Izvor: *Limits in the Seas*, No. 116

Iako nijedna ravna polazna crta Albanije nije dulja od 24 milje, unutar njih zadržano je pet zaljeva koji ne zadovoljavaju uvjete polukruga.¹⁴⁷ S obzirom na konfiguraciju albanske obale, koja se u najvećem dijelu ne može smatrati razvedenom i duboko usječenom u smislu članka 7(1). Konvencije iz 1982., može se zaključiti da sustav ravnih polaznih crta Albanije nema pravnog utemeljenja.¹⁴⁸

4.2. Italija

Republika Italija velikim dijelom svoga državnog teritorija duboko zalazi u Sredozemno more dijeleći ga na istočni i zapadni bazen. Njezine obale oplakuju četiri mora – Ligursko, Jadransko, Jonsko i Tirensko, a duljina svih obala je oko 8 600 kilometara. Uz kopneno područje na Apeninskom poluotoku, Italiji pripadaju i veliki otoci Sicilija i Sardinija, nekoliko skupina manjih otoka u Tirenskom moru (Toskanski arhipelag, Lipari), otočići u Jadranu (Tremiti) te otok Pantelleria u Siciliskim vratima. Obale Italije u zapadnim su predjelima razvedenije nego u istočnim, gdje su uglavnom strme i nepristupačne (osim zaljeva na jugu te nekoliko područja na sjevernom Jadranu). Najveći poluotoci su Gargano, Calabria i Salentina, a najveći zaljevi Genovski, Tarantski i Venecijanski.

Pitanje međunarodnopravne dopustivosti može se postaviti u pogledu većine ravnih polaznih crta u sustavu koji pokriva gotovo sve obale Italije.¹⁴⁹ Prema dekretu predsjednika Republike od 26. travnja 1977. godine,¹⁵⁰ taj sustav se sastoji od 21 ravne crte uzduž obala Apeninskog poluotoka te od još 10 i 7 crta ukolo obala Sici-

---

¹⁴⁷ S obzirom da ti zaljevi ne zadiru duboko u kopno, ravne polazne crte nisu znatno utjecale na vanjske granice unutrašnjih morskih voda odnosno teritorijalnog mora Albanije. Opširnije vidi: U. LEANZA, *o.c.*, str. 133, 150-151. Detaljnu analizu ravnih polaznih crta Albanije vidi: International Boundary Study, *Limits in the Seas, Straight Baselines: Albania*, 16 February 1970., No. 7.; *Straight Baseline Claims: Albania and Egypt*, 6 May 1994., No. 116.

¹⁴⁸ Cf. T. SCOVAZZI, *Bays and straight baselines in the Mediterranean...*, str. 408.; G. BLAKE, D. TOPALOVIĆ, *The Maritime Boundaries of the Adriatic Sea, Maritime Briefing*, International Boundaries Research Unit, Durham, 1996., Vol. 1, br. 8, str. 8-10.; J. R. V. PRESCOTT, *Baselines: Theory and Practice*, u: E. D. Brown, R. R. Churchill (ur.), *The UN Convention on the Law of the Sea: Impact and Implementation*, Honolulu, 1987., str. 292.; *id.*, *The Political Geography of the Ocean*, London and Vancouver, 1975., str. 82-83.

¹⁴⁹ Crta niske vode prevladava jedino na obali Jadrana.

¹⁵⁰ Decree of the President of the Republic No. 816 of 26 April 1977 containing regulations concerning the application of Law No. 1658 of 8 December 1961 authorizing accession to the Convention on the Territorial Sea and the Contiguous Zone, adopted at Geneva on 29 April 1958, and giving effect to that Convention, *The Law of the Sea, Baselines. National Legislation With Illustrative Maps...*, str. 201-206.

lije i Sardinije. Njima su obuhvaćeni i dijelovi obala koje nisu razvedene ili duboko usječene te brojni zaljevi koji ne zadovoljavaju uvjete predviđene konvencijskim odredbama. Ravne polazne crte Italija je povukla i na otoke koji se ne nalaze u blizini obale glavnog državnog područja.

Na znatno pomicanje prema pučini vanjske granice unutrašnjih morskih voda Italije najviše je utjecalo zatvaranje ravnim polaznim crtama nekoliko područja, od kojih posebno valja izdvojiti:

- zatvaranje toskanskog otočja crtama koje polazeći od ušća rijeke Arno u blizini Pise spajaju otoke Gorgona, Capraia, Elba, Pianosa, Scoglio d’Africa, Montecristo, Giglio i Giannutri, a zatim se vraćaju prema obali kod mjesta Civitavecchia;
- zatvaranje otočja Pontine, Napuljskog zaljeva i zaljeva Salerno crtama koje povezuju Anzio, otoke Palmarola, Ponza, Ischia i Capri te se nastavljaju na krajnje južne točke zaljeva Salerno;
- zatvaranje zaljeva Squillace i Tarantskog zaljeva kao povijesnog zaljeva;
- zatvaranje zaljeva Manfredonia i otočića Tremiti crtama koje povezuju Peschici, Tremiti, Termoli i rt Penna sjeverno od mjesta Vasto;
- zatvaranje Venecijanskog zaljeva od Punta della Maestra do Ponte di Piave.¹⁵¹

Iz priložene karte (10.) razvidno je da su ravne polazne crte Italije povučene i uz vrlo blaga ulegnuća nerazvedenih obala. U tom pogledu posebno valja istaknuti obalu Genovskog zaljeva, prvenstveno njezin dio od La Spezie do San Rema, a na jadranskoj obali područje sjeverozapadno od Termolia. Tim su crtama zatvoreni i dijelovi relativno ravne obale Sicilije (od Licate do rta Granitola) te više takvih područja na istočnoj obale Sardinije.

Među brojnim zaljevima obuhvaćenim sustavom ravnih polaznih crta uzduž svih talijanskih obala, posebno valja izdvojiti zaljeve koji su zatvoreni crtama duljim od 24 milje, a ne ispunjavaju uvjet polukruga – S. Eufemia na Tirenskome moru, Castellammare na Siciliji te Manfredonia i Venecijanski zaljev na Jadranu.¹⁵²

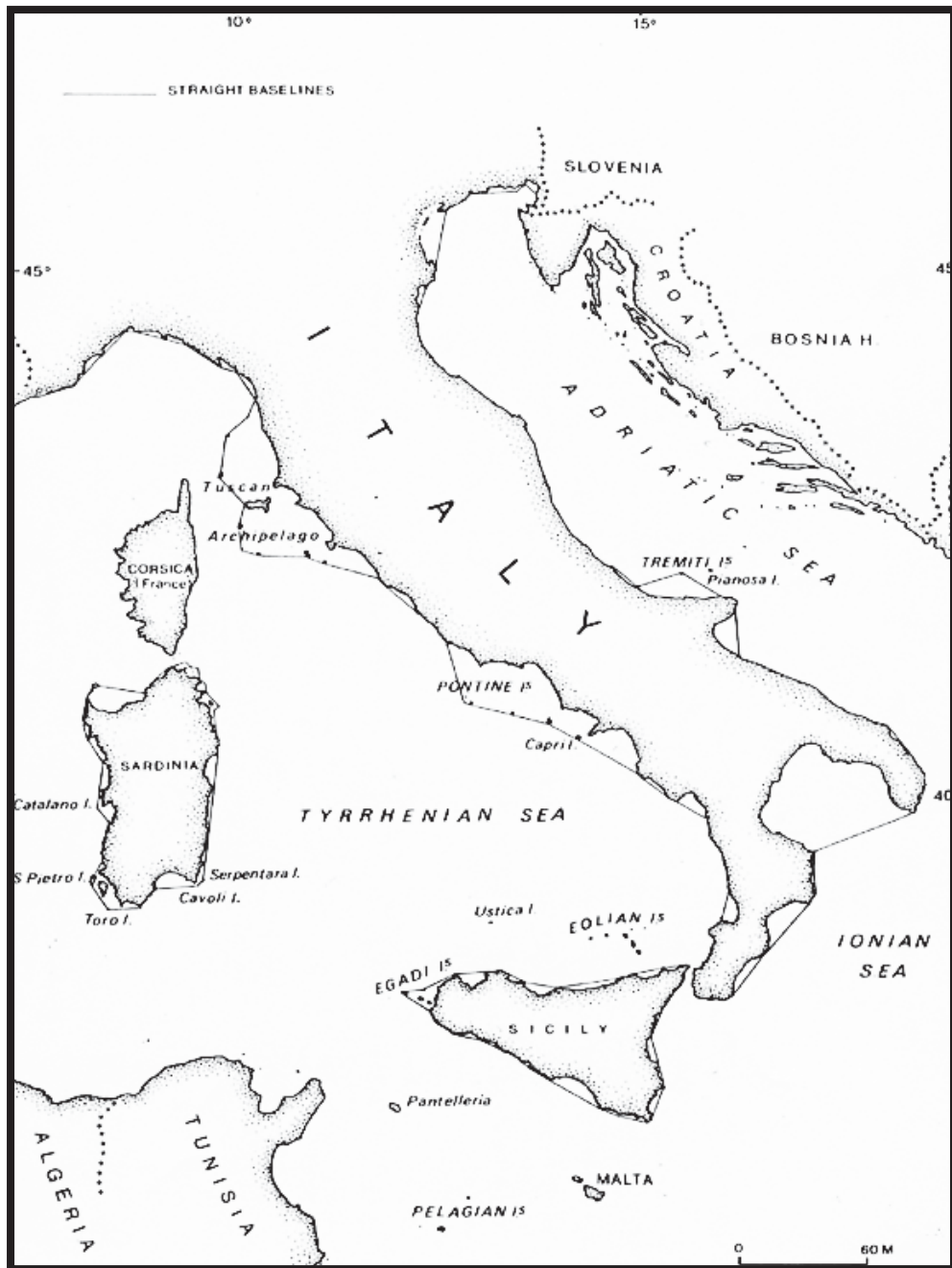
Ravne polazne crte Italija je povukla i na osamljene otoke na velikim udaljenostima od obale. Otok Scoglio d’ Africa udaljen je 40 milja, a otok Capraia 25 milja od toskanske obale. Ni položaj osamljenih otočića Tremiti u Jadranskome moru, koji su od kopna udaljeni 13 milja, ne može se ocijeniti “neposrednom blizinom niza otoka” uz obalu glavnog državnog područja.

---

¹⁵¹ Prema toč. 1. dekreta iz 1977. godine. Za detaljniju analizu vidi: F. CAFFIO, *o.c.*, str. 33-34.; T. SCOVAZZI, *Elementi di diritto internazionale del mare...*, str. 213.

¹⁵² Opširnije vidi: F. A. AHNISH, *o.c.*, str. 174.

(10.) RAVNE POLAZNE CRTE ITALIJE

Izvor: *Lines in the Sea*, G. Francalanci, T. Scovazzi (ur.), Dordrecht/Boston/London 1994

Također, dvojbenim se može smatrati i obuhvaćanje ravnim polaznim crtama otoka Pontine (Ponza) u Tirenskome moru kao i Egadskih otoka u blizini Sicilije.¹⁵³

Sustav polaznih crta Italije osporila je Malta u protestnoj noti od 24. lipnja 1981.,¹⁵⁴ navodeći da će "...i dalje smatrati polaznim crtama za razgraničenje teritorijalnog mora i epikontinentskog pojasa one crte koje su bile međunarodno priznate prije 26. travnja 1977." Također, ni Sjedinjene Američke Države nisu priznale ravne polazne crte koje je Italija povukla uzduž toskanskog arhipelaga.¹⁵⁵ Cjelokupan sustav talijanskih ravnih polaznih crta kritiziran je u brojnim djelima međunarodnopravne doktrine, a neki pisci ih ističu i kao primjer očiglednog kršenja članka 7. Konvencije o pravu mora iz 1982.¹⁵⁶

U dijelu talijanske doktrine takav način povlačenja ravnih polaznih crta opravdava se, među ostalim, i važnim razlozima vezanim uz nacionalnu sigurnost. F. Caffio ističe da je zahvaljujući tako utvrđenom sustavu ravnih polaznih crta znatno pojednostavljen nadzor morskog prostora do vanjske granice teritorijalnog mora, a time i učinkovitost policije i nadzornih službi u ključnim sektorima nacionalne obrane i borbe protiv nedopuštene trgovine. Posebno se ističe činjenica da je tim sustavom znatno skraćena ukupna duljina polazne crte od koje se mjeri širina teritorijalnog mora Italije na manje od 5 000 kilometara, čime je omogućena i djelotvornija provedba mjera zaštite ribljih zaliha i morskog okoliša.¹⁵⁷

4.3. Egipat

Arapska Republika Egipat ima obale na Sredozemnome i Crvenome moru. Sredozemna obala te države duga je 1 116 kilometara i najvećim dijelom je ravna, niska i pjeskovita. Na njezinome istočnom dijelu nalazi se velika delta Nila s prostranim lagunama. Iako nema nikakve pravne osnove za uspostavljanje ravnih polaznih crta uzduž cijele svoje sredozemne obale, s obzirom na to da je lišena svih obilježja koja su u konvencijskim odredbama u tom pogledu preduvjet, Egipat je ipak i novim zakonskim propisima usvojenim 1990. godine¹⁵⁸ odredio njihovo povlačenje – i to u

---

¹⁵³ Poblize vidi: J. R. V. PRESCOTT, *Baselines: Theory and Practice*..., str. 294-295.

¹⁵⁴ Vidi *supra*, bilj. 87.

¹⁵⁵ N. RONZITTI, *The Law of the Sea and Mediterranean Security*, Washington/Berlin, 2010., str. 9.

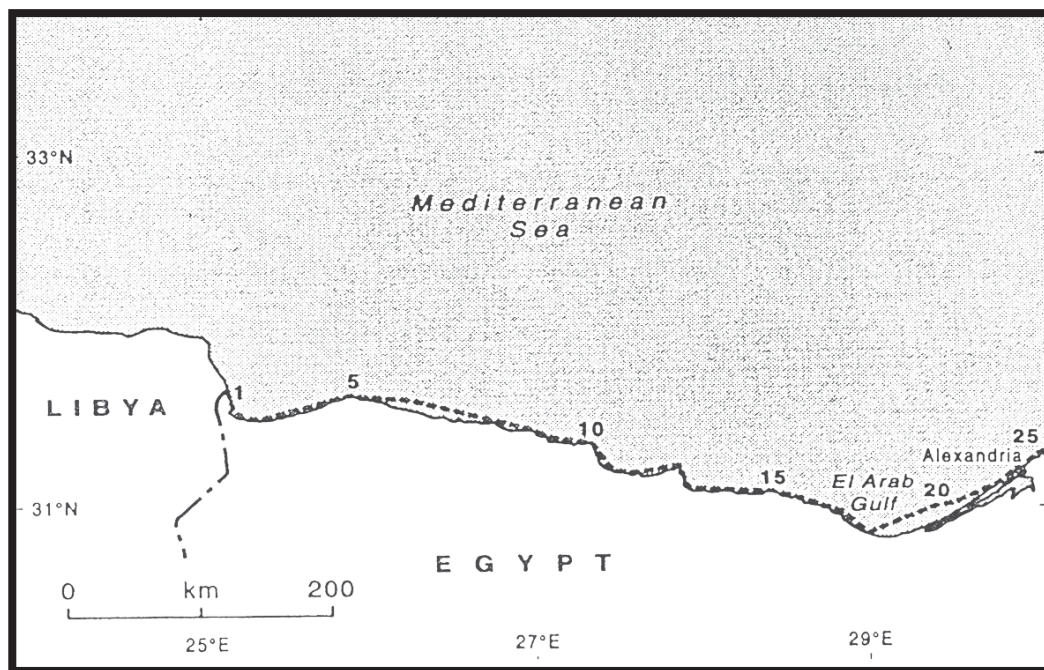
¹⁵⁶ Vidi: J. R. V. PRESCOTT, C. SCHOFIELD, *o.c.*, str. 50. Vidi također: R. R. CHURCHILL, A. V. LOWE, *o.c.*, str. 32.; T. TREVES, *Il diritto del mare e l' Italia*, Milano, 1995., str. 33-34.

¹⁵⁷ F. CAFFIO, *o.c.*, str. 33.

¹⁵⁸ Decree of the President of the Arab Republic of Egypt No. 27 (1990) concerning the baselines of the maritime areas of the Arab Republic of Egypt, 9 January 1990, *Law of the Sea Bulletin*, 1990., No. 16, str. 5.

kontinuitetu od granice s Libijom do granice s Izraelom. Novi sustav ravnih polaznih crta sastoji se od 52 ravne polazne crte čija je ukupna duljina 527 milja.¹⁵⁹ Njegova najvažnija značajka je znatno umjereniji pristup u odnosu na raniji sustav koji se primjenjivao desetljećima,¹⁶⁰ jer su ravne polazne crte povučene znatno bliže obali.

(11.) POLAZNE CRTE EGIPTA NA ZAPADNOJ OBALI SREDOZEMNOG MORA

Izvor: *Maritime Boundaries, World Boundaries, volume 5. G. H. Blake (ur.), London/New York, 2005*

U preambuli dekreta iz 1990. navodi se da je taj sustav ravnih polaznih crta proglašen nakon razmatranja propisa iz 1951. godine, koji su zahtijevali davanje preciznijih određenja.¹⁶¹ Naime, dotadašnje egipatsko zakonodavstvo u “zaljeve” je

¹⁵⁹ Njihova 4 segmenta dulja su od 24 milje. Detaljnije vidi: *International Boundary Study, Limits in the Seas, Straight Baselines Claims: Albania and Egypt*, No. 116, 1994., str. 6-9.

¹⁶⁰ Decree concerning the Territorial Waters of the Arab Republic of Egypt of 15 January 1951, as amended by Presidential Decree of 17 February 1958, *The Law of the Sea, National Legislation on the Territorial Sea, the Right of Innocent Passage and Contiguous Zone...*, str. 116-117.

¹⁶¹ Cf. G. FRANCALANCI, T. SCOVAZZI, *The Old and New Egyptian Legislation on Straight Baselines*, u: G. H. Blake (ur.), *Maritime Boundaries, World Boundaries volume 5. London/New York, 2005.*, str. 131.

uključivalo sve uvale, lagune i morske rukavce, a “otoci” su obuhvaćali svaki otočić, greben i hrid,¹⁶² što je novim propisima u znatnoj mjeri ispravljeno. Egipat je u sustavu novih polaznih crta izbjegao zatvoriti zaljeve El Arab, Salum, Abu Hashaifa, Pelusium i El Arish, koji ne odgovaraju polukružnom pravilu, a umjesto toga ravne polazne crte povučene su unutar tih zaljeva. Ipak, i nadalje je zatvoren zaljev Abu Qir¹⁶³ i niz drugih manjih ulegnuća obale koja ne zadiru dublje u kopno.¹⁶⁴

4.4. Španjolska

Sredozemna i atlantska država Kraljevina Španjolska obuhvaća veći dio Pirenejskog poluotoka, Balearske otoke u Sredozemnome moru i Kanarske otoke u Atlantskom oceanu te enklave na sjeveru Maroka (dvije luke i otoke). Obala Španjolske na Sredozemnome moru duga 1 953 kilometra u većem dijelu nema geografska obilježja koja bi mogla opravdati uporabu metode ravnih polaznih crta. Osim delte rijeke Ebro i još nekoliko manjih područja s istaknutim rtovima i manjim zaljevima, ta obala je uglavnom slabo razvedena. Unatoč tome, Španjolska je Kraljevskim dekretom iz 1977. godine¹⁶⁵ proglasila ravne polazne crte uzduž gotovo cijele sredozemne obale – od granice s Gibraltalom sve do granice s Francuskom te uokolo Baleara. Ravne polazne crte povučene su i uzduž nekih gotovo ravnih dijelova obale, a njima su zatvoreni i brojni španjolski zaljevi koji ne ispunjavaju uvjete predviđene konvencijskim odredbama. Među njima posebno valja istaknuti zaljeve Almeria, Cartagena i San Jorge koji ne zadovoljavaju test polukruga. Crta niske vode polazna je crta samo na dva kraća dijela obale – od rta Salou do Barcelone i od Arens de Mar do rta Bagur.

---

¹⁶² Detaljnu analizu tih propisa vidi: International Boundary Study, *Limits in the Seas, Straight Baselines: United Arab Republic*, No. 22, 1970., str. 5-6.

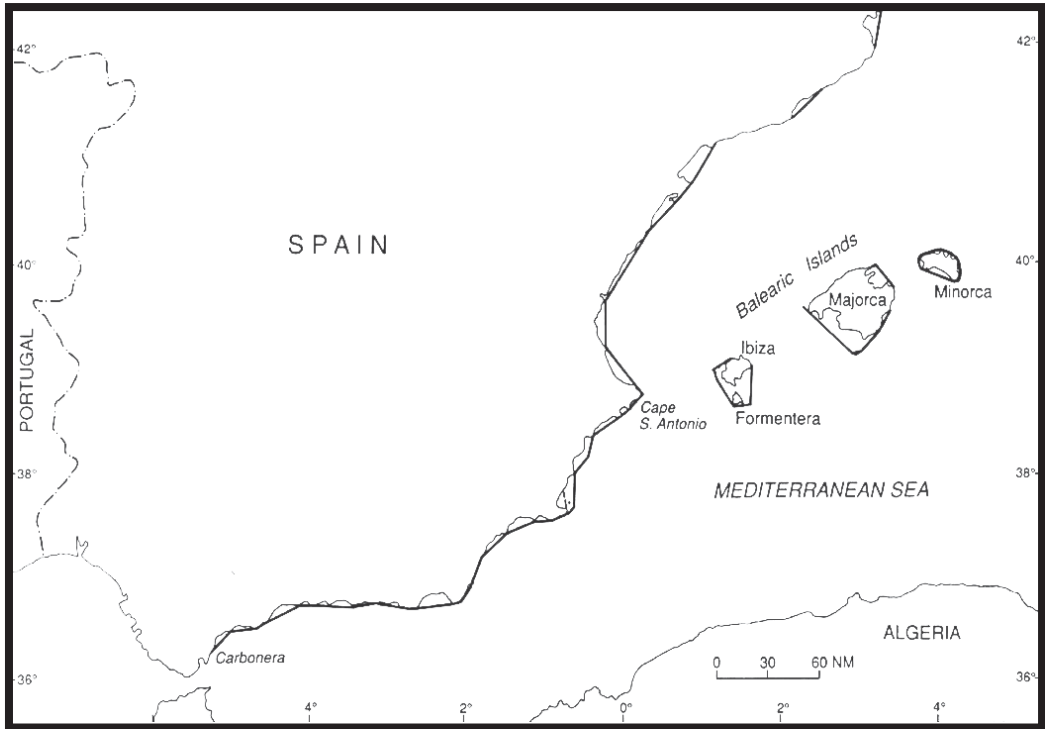
¹⁶³ Točka koja zatvara zaljev Abu Qir sastoji se od dva segmenta koji povezuju dvije ulazne točke s malim otokom Nelson. Iako zbroj duljina ta dva segmenta ne prelazi 24 milje, u doktrini se smatra upitnim zadovoljava li taj zaljev kriterije polukruga. Potanje vidi: G. FRANCALANCI, T. SCOVAZZI, *o.c.*, str. 132.

¹⁶⁴ Tullio Scovazzi smatra da način na koji su egipatske ravne polazne crte danas povučene pruža prilično paradoksalan dojam da su nelegitimne iako su umjerene. Poblizje vidi: T. SCOVAZZI, *The Establishment of Straight Baselines Systems: The Rules and the Practice*, u: D. Vidas, W. Østreng (ur.), *Order for the Oceans at the Turn of the Century*, The Hague/London/Boston, 1999., str. 454.

¹⁶⁵ Royal Decree No. 2510/1977 of 5 August 1977, *The Law of the Sea, Baselines. National Legislation With Illustrative Maps...*, str. 284-288.

(12.) RAVNE POLAZNE CRTE NA SREDOZEMNOJ OBALI ŠPANJOLSKE

Izvor: *Atlas of the Straight Baselines*, G. Francalanci, T. Scovazzi (ur.), Milano, 1986

Ravne polazne crte povučene su i uokolo Balearskih otoka. Dva od njih – Mallorca i Cabrera povezana su s četiri ravne polazne crte koje gotovo u cjelini okružuju morske prostore između njih. Najdulji segment od 34,8 milja povučen je na sjeverozapadu Mallorce, gdje se nalazi samo jedna istaknuta uvala – zaljev Palma. Od ravnih polaznih crta koje su povučene uokolo otoka Ibiza i Formentera, kao upitnu valja izdvojiti crtu koja povezuje otočić Tagomago (koji se nalazi sjeveroistočno od Ibize) i istočnu obalu otoka Formentera. I uokolo otoka Menorca ravne polazne crte povučene su uzduž nekih gotovo ravnih dijelova obale. Valja napomenuti da ravnim polaznim crtama Španjolske nisu obuhvaćene njezine eksklave Ceuta i Melilla, kao ni otoci Peñón de Vélez de la Gomera, Peñón de Alhucemas i Chafarinas (pet španjolskih *plazas de soberanía*) u blizini marokanske obale, za koje kao polazna crta vrijedi, dakle, crta niske vode.¹⁶⁶

¹⁶⁶ Detaljnije vidi: U. LEANZA, *o.c.*, str. 147-148.; F. A. AHNISH, *o.c.*, str. 164-168.; T. SCOVAZZI, *La linea di base del mare territoriale negli stati costieri del Mediterraneo...*, str. 118.

4.5. Hrvatska

Ravne polazne crte od kojih se mjeri širina teritorijalnog mora Republike Hrvatske, navedene u Pomorskom zakoniku iz 2004. godine,¹⁶⁷ pružaju suprotan primjer jer ispunjavaju sve uvjete koje međunarodno pravo postavlja u pogledu njihove primjene. Povučene su uzduž izrazito razvedene obale u čijoj se neposrednoj blizini nalazi lanac otoka i ne odstupaju od njezinoga općeg smjera.¹⁶⁸ U doktrini se ističe da taj sustav ravnih polaznih crta zadovoljava čak i najrestriktivnije tumačenje pravila iz članka 7(1). Konvencije iz 1982.¹⁶⁹

Zahvaljujući svome geografskom položaju i 6 278 kilometara dugoj obalnoj crti na kopnu i otocima, naša država se koristi najvećim i najraznovrsnijim prostorom Jadranskog mora. Njezina obala proteže se od ušća rijeke Dragonje u Piranskom zaljevu (granice sa Slovenijom) do rta Oštra na ulazu u Bokotorski zaljev (granice sa Crnom Gorom),¹⁷⁰ a pred njom je 1 246 kopnenih površina okruženih morem, koje se mogu smatrati otocima – 79 otoka, 525 otočića i 642 hridi.¹⁷¹ Prema koeficijentu razvedenosti – 11, hrvatska obala je najrazvedenija na Jadranu, a ubraja se i među najrašćlanjenije obale svijeta.¹⁷² Ukupna površina njezinoga otočnog dijela obuhvaća 3 259 km²,¹⁷³ a stalno je nastanjeno pedesetak otoka. Svi naseljeni otoci ispred hrvatske obale su povijesno, kulturno, gospodarski i prometno čvrsto povezani s kopnenim dijelom države. Kopnena obalna crta duga je 4 398 kilometara,¹⁷⁴ a otočna 1 880 kilometara, pa Hrvatskoj pripada oko 74 % ukupne duljine svih jadranskih obala.¹⁷⁵

---

¹⁶⁷ *Narodne novine* br. 181/2004, 76/2007, 146/2008, 61/2011.

¹⁶⁸ Prosječno odstupanje iznosi oko 5 stupnjeva, a u praksi se tolerira i odstupanje do 15 stupnjeva. Poblizje vidi: G. BLAKE, D. TOPALOVIĆ, *o.c.*, str. 10-12. Vidi također: International Boundary Study, Series A, *Limits in the Seas, Straight Baselines: Yugoslavia*, No. 6, 1970., str. 7.; D. RUDOLF, ml., *Promjena polaznih crta Republike Hrvatske, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 2004., br. 75-76, str. 301-302.

¹⁶⁹ Vidi primjerice: F. A. AHNISH, *o.c.*, str. 178.

¹⁷⁰ S prekidom od 21,2 kilometra kod Neuma. Taj dio jadranske obale pripada Bosni i Hercegovini.

¹⁷¹ U skladu s definicijama Međunarodne hidrografske organizacije (IHO), usvojenim u Monacu 1994. godine. Vidi: T. DUPLANČIĆ – LEDER, T. UJEVIĆ, M. ČALA, I. VIĐAK, *Categorization and Number of Islands in the Republic of Croatia, Periodicum biologorum*, vol. 102. Supplement 1. 2000., str. 281-284.

¹⁷² *Koeficijent razvedenosti* je brojčani odnos između stvarne dužine i najkraće udaljenosti, mjeren izravno od početne do završne točke na obali. Poblizje vidi: J. RIĐANOVIĆ, *o.c.*, str. 192-194.

¹⁷³ Vidi iscrpno: T. DUPLANČIĆ-LEDER, T. UJEVIĆ, M. ČALA, *Coastline lengths and areas of islands in the Croatian part of the Adriatic Sea determined from the topographic maps at the scale of 1 : 25 000, Geoadria*, 2004., Vol. 9, str. 5-32.

¹⁷⁴ Na kopnenu obalu otpada 30,7%, a na otočnu 69,3% od ukupne duljine hrvatske obale.

¹⁷⁵ Obala čini 72% opsega Hrvatske, a u obalnom području i na otocima živi oko 1 750 000 stanovnika (na otocima oko 130 000).

Ravne polazne crte uzduž istočnoga dijela jadranske obale, čiji najveći dio danas pripada Hrvatskoj, prvi put su povučene još davne 1948. godine i normirane prvim jugoslavenskim Zakonom o obalnom moru.¹⁷⁶ Tada su povučene restriktivno, jer se u to vrijeme još nije znalo hoće li biti međunarodnopravno priznate. Dakle, prvi put su utvrđene deset godina prije donošenja pravila o njihovom povlačenju na Prvoj konferenciji UN-a o pravu mora i tri godine prije donošenja presude Međunarodnog suda u britansko – norveškom sporu o ribolovu. Taj sustav ravnih polaznih crta velikim dijelom je potvrđen 1965. godine Zakonom o obalnom moru SFRJ Jugoslavije.¹⁷⁷ Zakonom o izmjenama i dopunama zakona o obalnom moru, vanjskom pojasu i epikontinentalnom pojasu iz 1979. povučena je samo nova ravna polazna crta uzduž ulegnuća na crnogorskoj obali (između rta Mendra i rta Platomuni).¹⁷⁸ Bila je to jedina dopuna sustava ravnih polaznih crta u SFRJ. Dakle, ni u jednom od zakona kojima je regulirana materija prava mora, bivša jugoslavenska država nije iskoristila mogućnosti koje joj je međunarodno pravo pružalo u pogledu ustanovljenja ravnih polaznih crta.

S obzirom na ratne prilike u kojima se Hrvatska nalazila u vrijeme usvajanja svoga prvog Pomorskog zakonika 1994. godine,¹⁷⁹ zatečeno stanje sustava polaznih crta nije mijenjano. Iako su njegove izmjene predlagane 2004. godine, prije donošenja važećega Pomorskog zakonika,¹⁸⁰ do danas je taj sustav za hrvatski dio jadranske obale ostao jednak onome koji je prije gotovo pola stoljeća ustanovila bivša jugoslavenska država.

Udaljeni hrvatski otoci – Vis, Biševo, Sušac, Svetac i Palagruža, kao i otočići Jabuka, Kamik, Brusnik i Galijula, zbog toga su do danas ostali izvan ravnih polaznih crta. Budući da prostori između njih i kopna nisu obuhvaćeni pravnim režimom unutrašnjih morskih voda, hrvatsko državno područje na moru ne obuhvaća sav međunarodnopravno dopustiv prostor.¹⁸¹

---

¹⁷⁶ *Službeni list FNRJ*, br. 106/48.

¹⁷⁷ *Službeni list SFRJ*, br. 22/65.

¹⁷⁸ *Službeni list SFRJ*, br. 13/79.

¹⁷⁹ *Narodne novine*, br. 17/94., 74/94., 43/96. Prestao je važiti stupanjem na snagu Pomorskog zakonika iz 2004.

¹⁸⁰ Znanstvenici s Katedre za međunarodno pravo Pravnog fakulteta u Splitu predložili su tada zakonodavcu izmjenu polaznih crta Republike Hrvatske, ali taj prijedlog nije usvojen. Na znanstvenostručnoj raspravi o javnopravnim odredbama u nacrtu novog zakonika, koja je održana u Splitu 3. rujna 2004. godine, nije kritizirana međunarodnopravna dopustivost i svrshodnost izmjena ravnih polaznih crta, nego vrijeme u kojem je trebalo obaviti te izmjene, s obzirom na proces približavanja Hrvatske Europskoj uniji i moguće izazivanje teškoća u odnosima s njezinom utjecajnom članicom – Italijom. Tako D. RUDOLF, ml., *More pod vlašću Republike Hrvatske i odnosi sa susjednim državama, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 2004., br. 75-76, str. 68-69.

¹⁸¹ Na tu činjenicu ukazuje se u više radova međunarodnopravne doktrine. Vidi primjerice: V. BARIĆ PUNDA, D. RUDOLF, ml., *Prijedlog dopuna i izmjena javnopravnih odredbi nacrtu Pomorskog zakonika Republike Hrvatske, Adrias*, 2004., sv. 11, str. 205-210.; *id.*, *Pravo mora – dokumenti, mišljenja znanstvenika, komentari*, Split, 2007., str. 138-139.; V. BARIĆ PUNDA, *Granice Republike Hrvatske na moru, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 1998., br. 51 - 52, str. 733.; F. A. AHNISH, *o.c.*, str. 178, bilj. 46.

Na stranicama koje slijede predlaže se djelomična korekcija pojedinih naedekvatno povučениh ravnih polaznih crta uzduž hrvatske obale, koja bi u cijelosti ispunjavala sve kriterije iz konvencijskih odredbi. Izmjenama pojedinih polaznih točaka mogli bi se primjerenije povezati naši izbočeni otoci – Svetac, Biševo i Sušac, te otočići Jabuka, Kamnik i Brusnik. Novim ravnim polaznim crtama zatvorile bi se uvlake i prostori uokolo njih, kao i uokolo otoka Visa, koji prirodno pripadaju u unutrašnje morske vode. Predloženim korekcijama nije obuhvaćen otok Palagruža, budući da se ne nalazi u lancu (nizu) otoka. Stoga se prilikom povlačenja tih potencijalnih, novih polaznih crta ne bi znatnije odstupilo od općeg smjera obale. Ipak, i takve umjerene izmjene bile bi dovoljne za zatvaranje sadašnjih neprirodnih “džepova” između dijelova hrvatskoga teritorijalnog mora (između otočića Jabuke¹⁸² i otoka koji se nalaze uz samu obalu, kao i uokolo otoka Sušca i Biševa). Time bi se uz sprječavanje nedopuštenog ribolova,¹⁸³ znatno olakšalo i nadziranje morske granice u središnjem dijelu hrvatske obale, kao i snalaženje stranim brodovima koji plove u tome morskom području.

Posebno valja istaknuti da bi u prostorima mora naknadno zahvaćenim ravnim polaznim crtama Hrvatska i nadalje bila dužna dopuštati neškodljivi prolazak stranih brodova, kako je to određeno propisima istog sadržaja u članku 5(2). Konvencije iz 1958. i u članku 8(2). Konvencije iz 1982.¹⁸⁴

Predložene djelomične izmjene polaznih crta Republike Hrvatske utemeljene su i na stručno-tehničkim razlozima, prvenstveno na činjenici da sadašnja polazna crta nije određena numerički nego opisno. Stručnjaci okupljeni na istraživanjima u okviru projekta *Kartografija Jadrana* ističu da način na koji je u Pomorskom zakoniku “opisana” polazna crta – koja “ide od jednog rta do drugoga ili od hridi do rta, pa do otoka”, sa geodetsko-geoinformatičkog stajališta nije zadovoljavajuće rješenje, jer ne omogućava precizno određivanje hrvatske državne granice na moru.¹⁸⁵

---

¹⁸² Nenaseljeni otočić Jabuka (s duljinom obale od 0,7 kilometara) visoko se uzdiže iznad morske razine i za najviše plime. Na njega se može povući međunarodnopravno valjana ravna polazna crta.

¹⁸³ Riječ je o područjima još uvijek bogatim ribom, posebice uokolo Jabuke i okolnih grebena, gdje su poznata lovišta jastoga, zubatca i norveškog raka (škampa).

¹⁸⁴ Za sve dijelove unutrašnjih morskih voda ne vrijedi, dakle, jedinstven pravni režim. Više vidi: V. Đ. DEGAN, *o.c.*, str. 279-280.; *id.*, *Međunarodno pravo*, Zagreb, 2011., str. 637.

¹⁸⁵ Spomenuti stručnjaci postavljaju i pitanje službenih koordinata najjužnije hrvatske točke “bilo na državnoj granici na moru, bilo na razgraničenju epikontinentskog pojasa”, jer “službeno ta točka nije definirana”. Tako M. LAPAINE, M. RAJAKOVIĆ, Nekoliko napomena o hrvatskoj državnoj granici, *GIS, fotogrametrija i daljinska istraživanja u službi geodezije i geoinformatike*, Zbornik Radova, Opatija, 2010., str. 130.

4.5.1. Tehnički nedostaci postojećih ravnih polaznih crta od kojih se mjeri širina teritorijalnog mora Republike Hrvatske

Polazne crte za mjerenje širine teritorijalnog mora i u bivšoj Jugoslaviji bile su dane opisno – s polaznim točkama na rtovima, hridima, otočićem i otocima. S obzirom da je Republika Hrvatska za svoj dio obale, kao što je već istaknuto, naslijedila sustav uspostavljen Zakonom o obalnom moru bivše SFRJ iz 1965. godine,¹⁸⁶ u hrvatskim propisima do danas je ostao nepromijenjen i način na koji su te crte određene.

U članku 18. Pomorskog zakonika Republike Hrvatske iz 2004. polazne crte od kojih se mjeri širina teritorijalnog mora navedene su također opisno – s polaznim točkama na rtovima, hridima, otočićem i otocima:

“(2) Polaznu crtu čine:

- 1) crte niske vode uzduž obala kopna i otoka,
- 2) ravne crte koje zatvaraju ulaze u luke ili zaljeve,
- 3) ravne crte koje spajaju sljedeće točke na obali kopna i na obali otoka:
  - a) rt Zarubača – jugoistočni rt otoka Mrkan – južni rt otoka Sv. Andrija – rt Gruj (otok Mljet),
  - b) rt Korizmeni (otok Mljet) – otok Glavat – rt Struga (otok Lastovo) – rt Veljeg mora (otok Lastovo) – jugozapadni rt otoka Kopište – rt Velo danče (otok Korčula) – rt Proizd – jugozapadni rt otoka Vodnjak – rt Rat (otok Drvenik mali) – hrid Mulo – hrid Blitvenica – otok Purara – otok Balun – otok Mrtovac – otok Garmenjak veli – točka na Dugom otoku s koordinatama 43°53'12" sjeverne geografske širine i 15°10'00" istočne geografske dužine,

¹⁸⁶ U članku 11. toga zakona navedeno je: “Osnovnu liniju čine:

- 1) linija najniže oseke duž obale kopna i otoka;
- 2) prave linije koje zatvaraju ulaze u zalive;
- 3) prave linije koje spajaju slijedeće točke na obali kopna i na obali otoka:
  - a) rt Zarubača – jugoistočni rt otoka Mrkan – južni rt otoka Sv. Andrija – rt Gruj (na otoku Mljetu)
  - b) rt Korizmeni (otok Mljet) – otočić Glavat – rt Struga (otok Lastovo) – rt Veljeg mora (otok Lastovo) – jugozapadni rt otoka Kopište – rt Velo Danče (otok Korčula) – rt Proizd – jugozapadni rt otoka Vodnjak – rt Rat (otok Drvenik mali) – hrid Mulo – hrid Blitvenica – otok Purara – otok Balun – otok Mrtovac – otok Garmenjak veli – točka na Dugom otoku s koordinatama 43°53'12" sjeverne geografske širine i 15°10'00" istočne geografske dužine,
  - c) rt Veli rat (Dugi otok) – hrid Masarine – rt Margarina (otok Susak) – pličina Albanež – otok Grunj – hrid Sv. Ivan na pučini – pličina Mramori – otok Altež – rt Kastanjija.

Prave linije iz točke 3. stava 2. ovog člana moraju biti ucrtane u pomorskoj karti “Jadransko more”, razmjera 1:1000000 izdanja Hidrografskog instituta JRM. Reprodukcijska ove karte sastavni je dio ovog zakona.

Pri određivanju osnovne linije teritorijalnog mora smatrat će se kao dio obale i najisturenije stalne lučke građevine koje su sastavni dio lučkog sistema.”

c) rt Veli rat (Dugi otok) – hrid Masarine – rt Margarina (otok Susak) – pličina Albanež – otok Grunj – hrid Sv. Ivan na pučini – pličina Mramori – otok Altiež – rt Kostanjija.

- (3) Polazne crte su ucrtane u pomorskoj karti »Jadransko more«, koju izdaje Hrvatski hidrografski institut.
- (4) Pri određivanju ravne polazne crte teritorijalnog mora, dijelom obale smatrat će se i najizbočenije stalne lučke građevine koje su sastavni dijelovi lučkog sustava.”

Točnost ucrtavanja tako navedenih ravnih polaznih crta Republike Hrvatske s polaznim točkama od kojih se mjeri širina teritorijalnog mora, koje su dane opisno, a time položajno neprecizno, u raznim mjerilima karata rezultirat će različitim položajnim prikazom. Samim tim i crtanje državne granice Republike Hrvatske na moru nije jednoznačno.

Sve granice na moru u današnje vrijeme crtaju se u vektorskom obliku gdje je vrlo bitna jednoznačnost, odnosno točnost kod definiranja točaka (u našem slučaju polaznih točaka), linija (ravnih polaznih crta od kojih se mjeri širina teritorijalnog mora) i površina (površina unutrašnjih morskih voda, teritorijalnog mora i gospodarskog pojasa kao i epikontinentskog pojasa). Rad sa suvremenim tehnologijama i raspolaganje ortofotokartama i Hrvatskom osnovnom kartom (HOK) mjerila 1:5000, kao podlogama za precizno položajno određivanje točaka, omogućava položajno definiranje koordinata polaznih točaka. Međusobnim spajanjem ovako određenih polaznih točaka, jednoznačno smo definirali ravne polazne crte Republike Hrvatske od kojih se mjeri širina teritorijalnog mora.

Predlažemo stoga da polazne točke ravnih polaznih crta Republike Hrvatske budu u geografskim koordinatama, datum WGS84 (tablični prikaz polaznih točaka s pripadnim koordinatama), a njihova pozicija ucrtana na segmentima ortofotokarata mjerila 1:5000 (2009.), kao slikovni prilog (slike segmenata ortofotokarte) radi uvida kako to izgleda u prirodi. Time se postiže jednoznačno određivanje i državne granice na moru (vanjske granice teritorijalnog mora), koja se dobije konstrukcijom na udaljenosti 12 nautičkih milja¹⁸⁷ od polaznih točaka, kao i ravnih polaznih crta od kojih se mjeri širina teritorijalnog mora. Ravne polazne crte su ujedno i vanjska granica unutrašnjih morskih voda Republike Hrvatske.

Ravna polazna crta je skup polaznih točaka. Neke polazne točke ravnih polaznih crta trebaju biti definirane koordinatama radi međusobnog spajanja i povlačenja ravnih polaznih crta od kojih se mjeri širina teritorijalnog mora.

---

¹⁸⁷ Milja (lat. *mille* – tisuća) potječe od Rimljana, a označavala je 1000 dvostrukih koraka rimskog vojnika. Najčešće se upotrebljava termin *morska* ili *nautička milja*. To je dužina luka jedne meridijanske minute na srednjoj geografskoj širini. Od 1929. godine usvojena je duljina milje od 1852 metra.

U skladu s člankom 18. Pomorskog zakonika tri su dijela ravnih polaznih crta s polaznim točkama – počevši od sjeverozapada prema jugu Republike Hrvatske:

- 1) Rt Kostanjija – otok Altijež – pličina Mramori – hrid Sv. Ivan na pučini – otok Grunj – pličina Albanež – rt Margarina (otok Susak) – hrid Masarine – rt Veli rat (Dugi otok):

Projekcija: UTM 33 (12° E – 18° E, sjeverna hemisfera) Datum: WGS84			Datum: WGS84	
Ime točke	X (m)	Y (m)	N. LAT (j)	E. LONG (l)
<i>Rt Kostanjija</i>	385538.34	5020543.99	45°19'44,63''	13°32'21,61''
<i>Altijež</i>	387507.08	5005932.76	45°11'52,44''	13°34'03,94''
<i>Pličina Mramori</i>	387529.27	5000267.14	45°08'48,91''	13°34'09,56''
<i>Hrid Sv. Ivan na pučini</i>	390831.98	4988653.55	45°02'34,53''	13°36'49,87''
<i>Grunj</i>	398615.31	4974275.63	44°54'52,87''	13°42'55,97''
<i>Pličina Albanež</i>	413114.79	4954078.27	44°44'05,34''	13°54'09,58''
<i>Rt Margarina, Susak</i>	444663.25	4927401.50	44°29'52,12''	14°18'14,21''
<i>Hrid Masarine</i>	467594.93	4908934.98	44°19'58,64''	14°35'36,73''
<i>Veli rat, Dugi otok</i>	485525.37	4888758.41	44°09'06,78''	14°49'08,39''

- 2) Rt, Dugi otok – otok Garmenjaka veli – otok Mrtovac – otok Balun – otok Purara – **hrid Klint**¹⁸⁸ – hrid Blitvenica – hrid Mulo – Rat (otok Drvenik mali) – jugozapadni rt otoka Vodnjak – rt Proizd – **hrid Čančir**¹⁸⁹ – **rt Kaleb**¹⁹⁰ (Kopište) – rt Veljeg mora (otok Lastovo) – rt Struga (otok Lastovo) – otočić Glavat – rt Korizmeni (otok Mljet).

Projekcija: UTM 33 (12° E – 18° E, sjeverna hemisfera) Datum: WGS84			Datum: WGS84	
Ime točke	X (m)	Y (m)	N. LAT (j)	E. LONG (l)
Rt, Dugi otok	512959.16	4859176.25	43° 53' 08.06"	15° 09' 40.78"
Garmenjaka veli	514528.44	4856996.79	43° 51' 57.31"	15° 10' 50.89"
Mrtovac	518500.82	4852396.26	43° 49' 27.87"	15° 13' 48.29"
Balun	520445.92	4850194.57	43° 48' 16.32"	15° 15' 15.07"
Purara	535171.26	4838256.43	43° 41' 47.37"	15° 26' 11.28"
Hrid Klint	535722.02	4837840.20	43° 41' 33.79"	15° 26' 35.78"
Blitvenica	546335.63	4830332.06	43° 37' 28.32"	15° 34' 27.58"
Hrid Mulo	574213.80	4818342.27	43° 30' 51.59"	15° 55' 05.51"
Rat, Drvenik mali	585343.23	4810828.38	43° 26' 43.78"	16° 03' 16.91"
Rt Klobuk, Vodnjak Veli	606496.23	4780383.70	43° 10' 07.38"	16° 18' 36.54"
Rt Proizd, Proizd	631020.68	4760199.97	42° 58' 59.45"	16° 36' 25.19"
Hrid Čančir	633569.69	4754086.80	42° 55' 39.76"	16° 38' 12.44"
Rt Kaleb, Kopište	639897.14	4734306.79	42° 44' 54.71"	16° 42' 33.76"
Rt Veljeg mora, Lastovo	650797.76	4731704.96	42° 43' 22.97"	16° 50' 30.53"
Rt Struga, Lastovo	654458.00	4731796.84	42° 43' 23.32"	16° 53' 11.47"
Glavat	675576.08	4736950.69	42° 45' 53.96"	17° 08' 45.19"
Rt Korizmeni, Mljet	690525.83	4738420.24	42° 46' 28.71"	17° 19' 44.24"

¹⁸⁸ Polazna točka na hridi Klint nije navedena u članku 18.3)b) Pomorskog zakonika, ali ju je neminovno uvrstiti jer spojnica ravne crte otok Purara – hrid Blitvenica siječe hrid Klint na dva dijela. Time ispravljamo grešku da se hrid Klint jednim dijelom ne nalazi u teritorijalnom moru Republike Hrvatske.

¹⁸⁹ Umjesto polazne točke na rtu Velo Dance (otok Korčula) treba uvrstiti polaznu točku na hridi Čančir u članku 18.3)b) Pomorskog zakonika, jer spojnica ravne crte rt Proizd – rt Velo Dance (otok Korčula) siječe hrid Čančir na dva dijela.

¹⁹⁰ Potrebno je zamijeniti naziv *jugozapadni rt otoka Kopište* u članku 18. 3)b) Pomorskog zakonika – nazivom *rt Kaleb*.

3) rt Gruj (otok Mljet) – južni rt otoka Sv. Andrija – jugoistočni rt otoka Mrkan – rt Zarubača

Projekcija: UTM 33 (12° E – 18° E, sjeverna hemisfera) Datum: WGS84			Datum: WGS84	
Ime točke	X (m)	Y (m)	N. LAT (j)	E. LONG (l)
<i>Rt Gruj, Mljet</i>	725131.71	4729683.53	42° 41' 12.03"	17° 44' 53.01"
<i>S rt, Sv. Andrija</i>	742077.59	4725536.08	42° 38' 39.22"	17° 57' 10.38"
<i>SE rt, Mrkan</i>	762262.06	4718269.08	42° 34' 20.20"	18° 11' 43.41"
<i>Rt Zarubača</i>	765457.67	4716857.99	42° 33' 30.60"	18° 14' 01.00"

UDALJENOSTI IZMEĐU POLAZNIH TOČAKA
(DUŽINE RAVNIH POLAZNIH CRTA REPUBLIKE HRVATSKE)

Polazne točke ravnih polaznih crta UTM 33 (12° E – 18° E, sjeverna hemisfera) Datum: WGS84	Dužina M (m)
<i>Rt Kostanjija – Altijež</i>	7,96 (14743,3)
<i>Altijež – Pličina Mramori</i>	3,06 (5665,7)
<i>Pličina Mramori – Hrid Sv. Ivan na pučini</i>	6,52 (12074,1)
<i>Hrid Sv. Ivan na pučini – Grunj</i>	8,83 (16349,5)
<i>Grunj – Pličina Albanež</i>	13,42 (24863,0)
<i>Pličina Albanež – Rt Margarina, Susak</i>	22,31 (41315,3)
<i>Rt Margarina, Susak – Hrid Masarine</i>	15,90 (29442,7)
<i>Hrid Masarine – Veli rat, Dugi otok</i>	14,57 (26992,5)
<i>Rt, Dugi otok – Garmenjак veli</i>	1,45 (2685,6)
<i>Garmenjак veli – Mrtovac</i>	3,28 (6078,2)
<i>Mrtovac – Balun</i>	1,59 (2937,8)
<i>Balun – Purara</i>	10,24 (18956,7)
<i>Purara – Hrid Klint</i>	0,37 (690,3)
<i>Hrid Klint – Blitvenica</i>	7,02 (13000,8)
<i>Blitvenica – Hrid Mulo</i>	16,39 (30347,1)
<i>Hrid Mulo – Rat, Drvenik mali</i>	7,25 (13428,4)
<i>Rat, Drvenik mali – Rt Klobuk, Vodnjak Veli</i>	20,02 (37071,9)
<i>Rt Klobuk, Vodnjak Veli – Rt Proizd, Proizd</i>	17,15 (31762,1)
<i>Rt Proizd, Proizd – Hrid Čančir</i>	3,58 (6623,3)
<i>Hrid Čančir – SW rt, Kopište</i>	11,21 (20767,4)
<i>SW rt, Kopište – Rt Veljeg mora, Lastovo</i>	6,05 (11206,8)
<i>Rt Veljeg mora, Lastovo – Rt Struga, Lastovo</i>	1,98 (3661,4)
<i>Rt Struga, Lastovo – Glavat</i>	11,74 (21737,9)
<i>Glavat – Rt Korizmeni, Mljet</i>	8,11 (15021,8)
<i>Rt Gruj, Mljet – S rt, Sv. Andrija</i>	9,42 (17446,0)
<i>S rt, Sv. Andrija – SE rt, Mrkan</i>	11,58 (21452,8)
<i>SE rt, Mrkan – Rt Zarubača</i>	1,89 (3493,3)

Najveća dužina pojedinačnog segmenta ravne polazne crte Republike Hrvatske nalazi se, dakle, na spojnici između polaznih točaka: Pličina Albanež – Rt Margarina (otok Susak) i iznosi 22,3 M (41,3 km).

4.5.2. Prijedlog za preciznije određivanje dviju polaznih točaka normalnih polaznih crta

Uz sustav ravnih polaznih crta, hrvatski zakonodavac je koristio i normalne polazne crte na krajnjem južnom i sjevernom dijelu obale te uzduž obale nekih otoka.¹⁹¹ Prije iznošenja naših prijedloga za preciznije određivanje dviju polaznih točaka normalnih polaznih crta, treba podsjetiti na sadržaj članaka 5. i 6. Konvencije iz 1982.:

“Normalna polazna crta

Ako nije drukčije određeno Konvencijom, normalna je polazna crta za mjerenje širine teritorijalnog mora crta niske vode uzduž obale, kako je naznačena na pomorskim kartama krupnog mjerila koje obalna država službeno priznaje.

Grebeni

Za otoke koji se nalaze na atolima ili otoke uzduž kojih se nalazi niz grebena, polazna je crta za mjerenje širine teritorijalnog mora crta niske vode na grebenu u smjeru mora, kako je označena na pomorskim kartama koje obalna država službeno priznaje.”

Za otoke Palagružu i Galijulu, najizbočenije hrvatske otoke prema pučini, nemamo službene pomorske karte krupnog mjerila, ali imamo ortofotokarte mjerila 1:5000 (2009.). Budući da je to dovoljno krupno mjerilo za određivanje polaznih točaka normalnih polaznih crta od kojih se mjeri širina teritorijalnog mora, dajemo prijedlog i za polazne točke normalne polazne crte – da koordinate budu geografske u datumu WGS84 (u tablici dolje).

TABLICA S POLAZNIM TOČKAMA NORMALNIH POLAZNIH CRTA
OD KOJIH BI SE MOGLA MJERITI ŠIRINA TERITORIJALNOG MORA
REPUBLIKE HRVATSKE

Br. Točke	Ime točke	Projekcija: UTM 33 (12° E – 18° E, sjeverna hemisfera) Datum: WGS84		Datum: WGS84	
		X (m)	Y (m)	N, LAT (j)	E, LONG (l)
1.	Hrid Pupak (Palagruža)	602540,35	4694310,97	42°23'39,57”	16°14'45,09”
2.	Galijula	610260,72	4692596,91	42°22'40,21”	16°20'21,51”

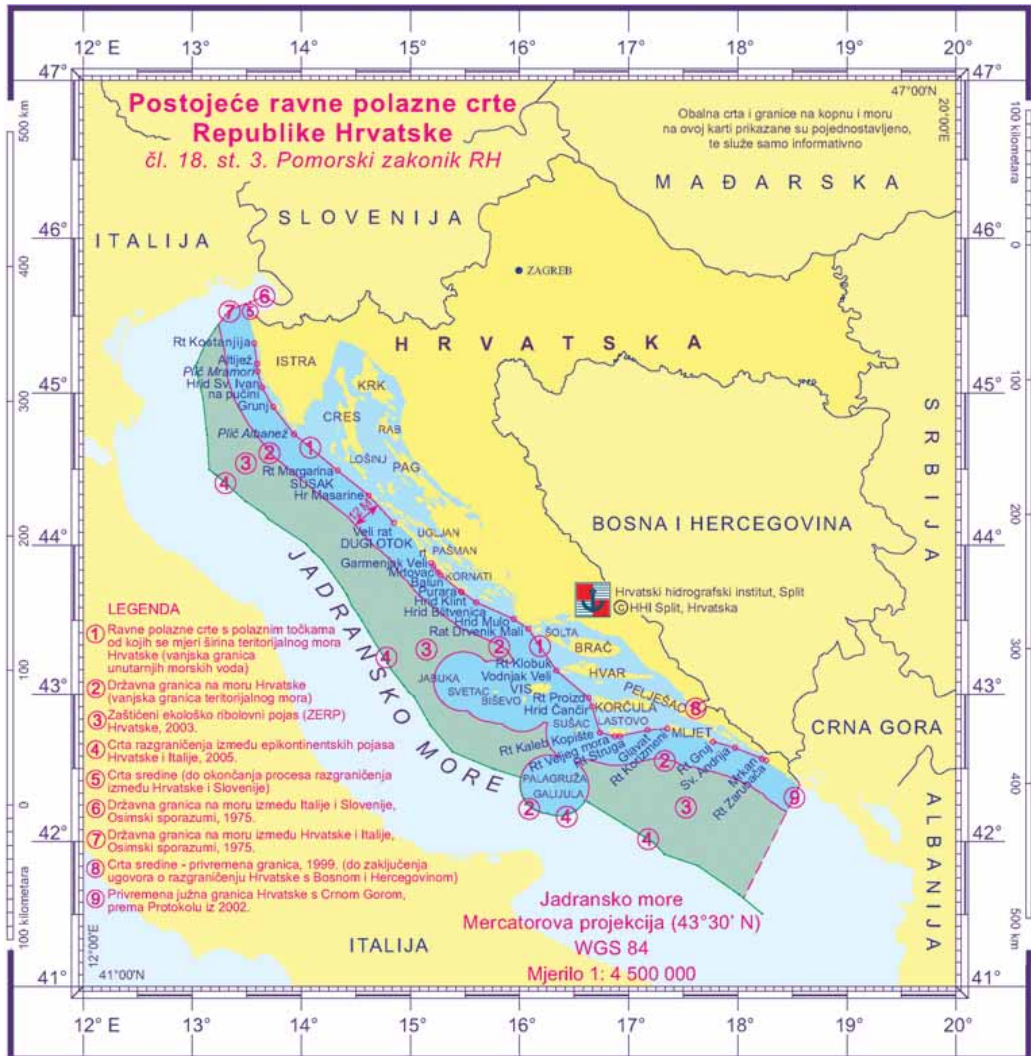
¹⁹¹ Članak 18.(2)1) Pomorskog zakonika iz 2004.

SLIKE SEGMENTA ORTOFOTOKARATA S UCRTANIM POLAZNIM TOČKAMA
NORMALNIH POLAZNIH CRTA OD KOJIH SE MJERI ŠIRINA TERITORIJALNOG
MORA REPUBLIKE HRVATSKE

(13.) SADAŠNJE RAVNE POLAZNE CRTE S POLAZNIM TOČKAMA
OD KOJIH SE MJERI ŠIRINA TERITORIJALNOG MORA REPUBLIKE HRVATSKE

Izvor: Hrvatski hidrografski institut, Split, 2011.

4.5.3. Ravnne polazne crte od kojih bi se mogla mjeriti širina teritorijalnog mora Republike Hrvatske

Uz postojeće ravnne polazne crte od kojih se mjeri širina teritorijalnog mora Republike Hrvatske, u ovome odjeljku navode se i njihove potencijalne korekcije – brišu se neke postojeće polazne točke ravnih polaznih crta i dodaju nove. Time bi i udaljeni hrvatski otoci mogli bi biti obuhvaćeni pravnim režimom unutrašnjih morskih voda, i to u skladu sa svim konvencijskim pravilima o povlačenju ravnih polaznih crta.

Djelomične korekcije odnose se na polazne točke ravnih polaznih crta u članku 18. 3)c) Pomorskog zakonika, počevši od sjeverozapada prema jugu Republike Hrvatske. Time se dobije se samo jedan kontinuirani niz ravnih polaznih crta:

rt Lako¹⁹² – rt Kostanjija – otok Altijež – pličina Mramori – hrid Sv. Ivan na pučini – otok Grunj – pličina Albanež – rt Margarina (otok Susak) – hrid Masarine – **rt Turnara (Dugi otok)** – **rt Zagarine (Dugi otok)** – **Mežanj** – **rt Lopata (Dugi otok)** – otok Garmenjaka veli – otok Mrtovac – otok Balun – otok Purara – **hrid Klint** – hrid Blitvenica – hrid Mulo – Rat (otok Drvenik mali) – **sjeverozapadni rt otoka Jabuka** – **jugozapadni rt otoka Jabuka** – **Kamik** – **Brusnik** – **Mala Gatula** – **rt Kanula (otok Sušac)** – rt Veljeg mora (otok Lastovo) – rt Struga (otok Lastovo) – otočić Glavat – **Hrid Štit** – **rt Lenga (otok Mljet)** – **Vanji Školj** – **Ogiran** – **Dugi rat (otok Mljet)** – južni rt otoka Sv. Andrija – jugoistočni rt otoka Mrkan – **rt Mali Pač** – **rt Veli Pač** – **Vanji Školj (Molunat)** – **rt (Kupica, poluotok Oštra)**

TABLICA S POSTOJEĆIM I NOVIM POLAZNIM TOČKAMA RAVNIH POLAZNIH CRTA OD KOJIH BI SE MOGLA MJERITI ŠIRINA TERITORIJALNOG MORA REPUBLIKE HRVATSKE

Br. Točke	Ime točke	Projekcija: UTM 33 (12° E – 18° E, sjeverna hemisfera) Datum: WGS84		Datum: WGS84	
		X (m)	Y (m)	N, LAT (j)	E, LONG (l)
1	<i>Rt Lako</i>	381991,97	5038139,05	45°29'12,48"	13°29'23,58"
2	<i>Rt Kostanjija</i>	385538,34	5020543,99	45°19'44,63"	13°32'21,61"
3	Altijež	387507,08	5005932,76	45°11'52,44"	13°34'03,94"

¹⁹² Na *rtu Lako* je najzapadnija točka hrvatskoga kopna i to bi bila prva polazna točka potencijalnih novih ravnih polaznih crta Republike Hrvatske, počevši od sjeverozapada prema jugu naše države.

4	<i>Pličina Mramori</i>	387529,27	5000267,14	45°08'48,91"	13°34'09,56"
5	Hrid Sv. Ivan na pučini	390831,98	4988653,55	45°02'34,53"	13°36'49,87"
6	Grunj	398615,31	4974275,63	44°54'52,87"	13°42'55,97"
7	<i>Pličina Albanež</i>	413114,79	4954078,27	44°44'05,34"	13°54'09,58"
8	<i>Rt Margarina</i> , Susak	444663,25	4927401,50	44°29'52,12"	14°18'14,21"
9	Hrid Masarine	467594,93	4908934,98	44°19'58,64"	14°35'36,73"
10	<i>Rt Turnara, Dugi otok</i>	485914,01	4888124,33	44°08'46,26"	14°49'25,95"
11	<i>Rt Zagarine, Dugi otok</i>	486238,91	4887775,30	44°08'34,97"	14°49'40,61"
12	Mežanj	493212,72	4882058,16	44°05'30,02"	14°54'54,77"
13	<i>rt, Dugi otok</i>	508241,64	4863793,78	43°55'37,97"	15°06'09,62"
14	Garmenjак veli	514528,44	4856996,79	43°51'57,31"	15°10'50,90"
15	Mrtovac	518500,82	4852396,26	43°49'27,87"	15°13'48,29"
16	Balun	520445,92	4850194,57	43°48'16,32"	15°15'15,07"
17	Purara	535171,26	4838256,43	43°41'47,37"	15°26'11,28"
18	Hrid Klint	535722,02	4837840,20	43°41'33,79"	15°26'35,79"
19	Blitvenica	546335,63	4830332,06	43°37'28,32"	15°34'27,58"
20	Hrid Mulo	574213,80	4818342,27	43°30'51,59"	15°55'05,51"
21	<i>Rat</i> , Drvenik mali	585343,23	4810828,38	43°26'43,78"	16°03'16,91"
22	<i>NW rt, Jabuka</i>	537358,06	4771146,48	43°05'31,62"	15°27'32,47"
23	<i>SW rt, Jabuka</i>	537330,69	4771087,09	43°05'29,70"	15°27'31,25"
24	Kamik	557808,12	4763163,48	43°01'08,22"	15°42'34,01"
25	Brusnik	565193,43	4761729,56	43°00'19,59"	15°47'59,66"
26	Mala Gatula	581221,05	4756088,42	42°57'11,19"	15°59'44,57"
27	Rt Kanula, Sušac	621798,68	4733999,45	42°44'55,86"	16°29'17,69"
28	<i>Rt Veljeg mora</i> , Lastovo	650797,76	4731704,96	42°43'22,97"	16°50'30,53"
29	<i>Rt Struga</i> , Lastovo	654458,00	4731796,84	42°43'23,32"	16°53'11,47"
30	Glavat	675576,08	4736950,69	42°45'53,96"	17°08'45,19"
31	Hrid Štit	690852,70	4738120,63	42°46'18,72"	17°19'58,25"
32	<i>Rt Lenga, Mljet</i>	695103,01	4736519,91	42°45'23,02"	17°23'03,14"
33	Vanji školj	696464,95	4736101,88	42°45'08,22"	17°24'02,48"
34	Ogiran	709456,34	4732194,25	42°42'49,29"	17°33'28,22"
35	<i>Dugi rat, Mljet</i>	720989,86	4730178,27	42°41'32,38"	17°41'51,90"
36	<i>S rt, Sv. Andrija</i>	742077,59	4725536,08	42°38'39,22"	17°57'10,38"
37	<i>SE rt, Mrkan</i>	762262,06	4718269,08	42°34'20,20"	18°11'43,41"
38	<i>Rt Mali Pač</i>	769024,03	4713887,85	42°31'50,02"	18°16'32,11"
39	<i>Rt Veli Pač</i>	770093,71	4713113,32	42°31'23,61"	18°17'17,61"
40	Vanji školj (Molunat)	782185,92	4704466,16	42°26'28,22"	18°25'51,36"
41	<i>rt (Kupica, poluotok Oštra)</i>	789604,87	4699721,21	42°23'44,83"	18°31'06,90"

UDALJENOSTI IZMEĐU POSTOJEĆIH I POTENCIJALNIH NOVIH POLAZNIH TOČAKA RAVNIH POLAZNIH CRTA OD KOJIH BI SE MOGLA MJERITI ŠIRINA HRVATSKOGA TERITORIJALNOG MORA

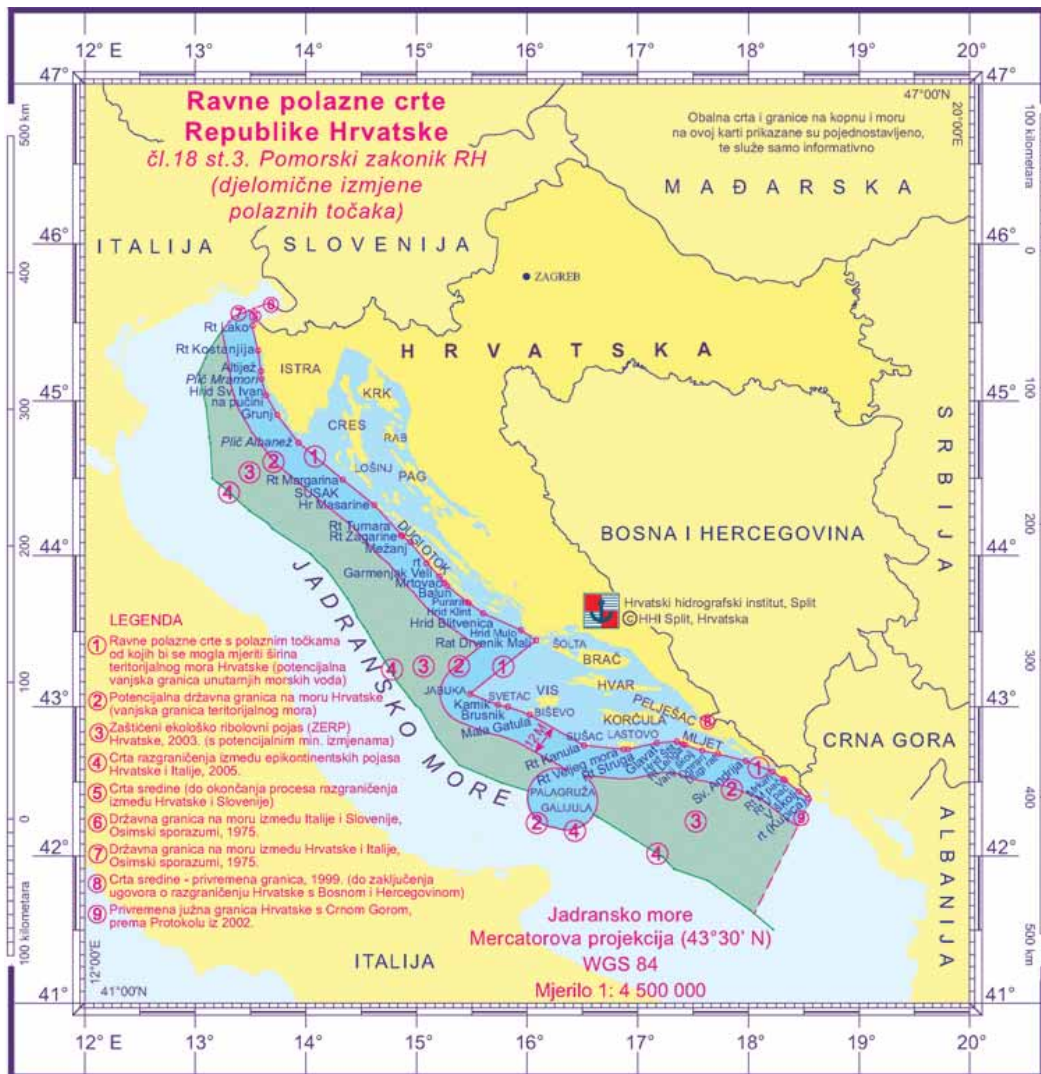
Polazne točke ravnih polaznih crta UTM 33 (12° E – 18° E, sjeverna hemisfera) Datum: WGS84	Dužina M (m)
<i>Rt Lako – Rt Kastanjija</i>	9,69 (17948,9)
<i>Rt Kostonjija – Altijež</i>	7,96 (14743,3)
<i>Altijež – Pličina Mramori</i>	3,06 (5665,7)
<i>Pličina Mramori – Hrid Sv. Ivan na pučini</i>	6,52 (12074,1)
<i>Hrid Sv. Ivan na pučini – Grunj</i>	8,83 (16349,5)
<i>Grunj – Pličina Albanež</i>	13,42 (24863,0)
<i>Pličina Albanež – Rt Margarina, Susak</i>	22,31 (41315,3)
<i>Rt Margarina, Susak – Hrid Masarine</i>	15,90 (29442,7)
<i>Hrid Masarine – Rt Turnara, Dugi otok</i>	14,97 (27724,9)
<i>Rt Turnara, Dugi otok – Rt Zagarine, Dugi otok</i>	0,26 (476,9)
<i>Rt Zagarine, Dugi otok – Mežanj</i>	4,87 (9017,7)
<i>Mežanj – rt, Dugi otok</i>	12,77 (23652,8)
<i>rt, Dugi otok – Garmenjaka veli</i>	5,00 (9258,7)
<i>Garmenjaka veli – Mrtovac</i>	3,28 (6078,2)
<i>Mrtovac – Balun</i>	1,59 (2937,8)
<i>Balun – Purara</i>	10,24 (18956,7)
<i>Purara – Hrid Klint</i>	0,37 (690,3)
<i>Hrid Klint – Blitvenica</i>	7,02 (13000,8)
<i>Blitvenica – Hrid Mulo</i>	16,39 (30347,1)
<i>Hrid Mulo – Rat, Drvenik mali</i>	7,25 (13428,4)
<i>Rat, Drvenik mali – NW rt, Jabuka</i>	33,62 (62267,4)
<i>NW rt, Jabuka – SW rt, Jabuka</i>	0,04 (65,4)
<i>SW rt, Jabuka – Kamik</i>	11,86 (21957,0)
<i>Kamik – Brusnik</i>	4,06 (7523,0)
<i>Brusnik – Mala Gatula</i>	9,17 (16991,4)
<i>Mala Gatula – Rt Kanula, Sušac</i>	24,94 (46200,3)
<i>Rt Kanula, Sušac – Rt Veljeg mora, Lastovo</i>	15,71 (29089,7)
<i>Rt Veljeg mora, Lastovo – Rt Struga, Lastovo</i>	1,98 (3661,4)

<i>Rt Struga, Lastovo – Glavat</i>	11,74 (21737,9)
<i>Glavat – Hrid Štit</i>	8,27 (15321,3)
Hrid Štit – Rt Lenga, Mljet	2,45 (4541,7)
Rt Lenga, Mljet – Vanji školj (Mljet)	0,77 (1424,6)
Vanji školj (Mljet) – Ogiran	7,33 (13566,3)
Ogiran – Dugi rat, Mljet	6,32 (11708,4)
<i>Dugi rat, Mljet – S rt, Sv, Andrija</i>	11,66 (21592,6)
<i>S rt, Sv, Andrija – SE rt, Mrkan</i>	11,58 (21452,8)
<i>SE rt, Mrkan – Rt Mali Pač</i>	2,51 (4641,1)
Rt Mali Pač – Rt Veli Pač	0,71 (1320,6)
Rt Veli Pač – Vanji školj (Molunat)	8,03 (14865,9)
Vanji školj (Molunat) – rt (Kupica, poluotok Oštra)	4,76 (8806,5)

Najdulji pojedinačni segment novih ravnih polaznih crta od kojih bi se mogla mjeriti širina teritorijalnog mora Republike Hrvatske, nalazio bi se, dakle, na spojnici između polaznih točaka: *Rat, Drvenik mali – Jabuka* i iznosio bi 33,62 M (62,3 km).

(14.) RAVNE POLAZNE CRTE S POSTOJEĆIM I POTENCIJALNIM NOVIM POLAZNIM TOČKAMA OD KOJIH BI SE MOGLA MJERITI ŠIRINA TERITORIJALNOG MORA REPUBLIKE HRVATSKE

Izvor: Hrvatski hidrografski institut, Split, 2011.

Ravne polazne crte od kojih se mjeri širina hrvatskoga teritorijalnog mora djelomično korigirane u navedenim polaznim točkama, rezultirale bi i potencijalnim novim površinama morskih prostora pod suverenosti naše države, kao i pojaseva u kojima ostvaruje svoja suverena prava ili jurisdikcijska ovlaštenja.

POTENCIJALNE NOVE POVRŠINE MORSKIH PROSTORA REPUBLIKE HRVATSKE

Filipović, V. (srpanj 2011.): <i>Gauß-Krügerova</i> projekcija (16° 30'); Datum: Bessel 1841 Vektor obalne crte kopna i otoka u mjerilu 1:25000	
Površina mora Republike Hrvatske	32 418,6 km²
Površina unutrašnjih morskih voda RH (UMV)	15 825,4 km ²
Površina teritorijalnog mora RH (TM)	16 593,2 km ²
Površina ZERP-a i epikontinentskog pojasa RH (EP)	23 005,3 km ²
Ukupna površina mora RH (UMV, TM, ZERP, EP)	55 423,9 km²

SLUŽBENI PODACI O POVRŠINAMA SADAŠNJIH MORSKIH PROSTORA REPUBLIKE HRVATSKE

Frančula, N. (2001): Digitalna kartografija, Geodetski fakultet, Zagreb	
Površina mora Republike Hrvatske	31 479 km²
Površina unutrašnjih morskih voda RH (UMV)	12 498 km ²
Površina teritorijalnog mora RH (TM)	18 981 km ²
Površina ZERP-a i epikontinentskog pojasa RH (EP)	23 870 km ²
Ukupna površina mora RH (UMV, TM, ZERP, EP)	55 349 km²

Ako se postojeće ravne polazne crte od kojih se mjeri širina teritorijalnog mora Republike Hrvatske, djelomično korigiraju u predloženim polaznim točkama, rezultat je povećanje površine unutrašnjih morskih voda RH približno za 3 327 km², smanjenje površine teritorijalnog mora RH približno za 2 388 km² te smanjenje površine Zaštićenog ekološko-ribolovnog pojasa (ZERP) RH kao i epikontinentskog pojasa RH približno za 865 km².

5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Iz analize nacionalnih propisa kojima su normirane ravne polazne crte ispred obala dvadeset i šest sredozemnih država, kao i ostalih dokumenata koji upućuju na način njihovoga povlačenja, jasno proizlazi zaključak o vrlo širokom tumačenju konvencijskih pravila, a u nekim slučajevima i o njihovom izravnom kršenju. Proizvoljnim tumačenjem pojmova “razvedene i duboko usječene obale”, “historijskih zaljeva” ili “niza otoka uzduž obale u njezinoj neposrednoj blizini”, neke od njih znatno su protegnule prema pučini prostore svojih državnih područja na moru.¹⁹³

Iako je takvo njihovo postupanje predmet kritike u brojnim radovima međunarodnopravne doktrine, većina država ipak ne prosvjeduje zbog ravnih polaznih crta povučениh usuprot pravilima iz konvencija o pravu mora.¹⁹⁴ Izuzetak su jedino Sjedinjene Američke Države, koje su prosvjedovale zbog ravnih polaznih crta čak 25 država.

Istraživanje provedeno za svrhe ovoga rada pokazalo je da su se od konvencijskih pravila u Sredozemlju najviše udaljile Italija, Albanija, Egipat i Španjolska, prvenstveno zbog zatvaranja brojnih zaljeva koji ne ispunjavaju uvjet polukruga, odnosno zbog povlačenja crta duljih od 24 milje na njihovim ulazima. U istovjetnim propisima članka 7. Konvencije iz 1958. i članka 10. Konvencije iz 1982. jasno su navedena mjerila za zatvaranje graničnom crtom unutrašnjih morskih voda unutar zaljeva. Zaljev koji kumulativno ne ispunjava ta mjerila nije zaljev u međunarodnopravnom smislu i na njega se primjenjuju opća pravila o načinu mjerenja širine teritorijalnog mora, uzimajući kao polaznu crtu – crtu niske vode. Ipak, osim obala gore spomenutih država, brojni su primjeri zanemarivanja tih pravila i u drugim dijelovima Sredozemnog mora, posebice uzduž obala Francuske, Alžira, Tunisa i Maroka.

Uključujući u svoje unutrašnje morske vode zaljeve koji ne ispunjavaju te uvjete, neke sredozemne države su se pozivale i na svoja tzv. “historijska prava”. U svrhu dokazivanja tih navodnih prava, isticale su svoju dugu, isključivu i neosporavanu uporabu zaljeva, a ponekad i njihovu iznimnu važnost za sigurnost zemlje kao i za prehranu stanovništva zbog ovisnosti o ribolovu u području zaljeva.

Nedostatak definicije historijskih zaljeva kao i uvjeta za njihovo proglašavanje u konvencijama o pravu mora, nedvojbeno je pokazatelj velike podijeljenosti država oko tog pitanja, posebice stoga što je pravna podloga za njegovo uređenje pripremljena još krajem pedesetih godina prošlog stoljeća u dvjema studijama Ujedinjenih

---

¹⁹³ Scovazzi smatra da je takvo tumačenje pojmova iz konvencijskih odredbi o ravnim polaznim crtama “dovelo do tendencije da se njihovim povlačenjem kao unutrašnje morske vode omeđuju sve veće površine mora.” Tako T. SCOVAZZI, *La linea di base del mare territoriale negli stati costieri del Mediterraneo...*, str. 132.

¹⁹⁴ Više vidi: R. R. CHURCHILL, A. V. LOWE, *o.c.*, str. 46-47.

naroda. Ipak, konvencije su propisale najveću dopuštenu širinu ulaza u zaljev – od 24 morske milje, pa su neki zaljevi, koji su u prošlosti smatrani historijskima, zadovoljili kriterije za zaljeve u međunarodnom pravnom smislu i po toj osnovi pripadaju unutrašnjim morskim vodama.

Među maksimalistički povučenim ravnim polaznim crtama u Sredozemnome moru, posebno se ističe sustav koji je uzduž svih svojih obala uspostavila nama susjedna Italija. U pogledu većine njezinih ravnih polaznih crta može se postaviti pitanje međunarodnopravne dopustivosti, posebice onih povučenih na osamljene otoke te uz dijelove njezinih gotovo ravnih obala.

Nasuprot tom sustavu, na istočnoj strani Jadranskog mora ravne su polazne crte Republike Hrvatske, koje ne sežu ni do granica što ih dopušta međunarodno pravo. Iako je, dakle, Italija kao i brojne druge države s kojima Hrvatska dijeli Sredozemno more, prekoračila granice koje u pogledu povlačenja ravnih polaznih crta postavlja međunarodno pravo, a naša država do danas nije ni iskoristila mogućnosti koje joj to pravo pruža, ipak valja upozoriti na važnost odabira primjerenog načina i pogodnog trenutka za ispravljanje njezinih ravnih polaznih crta.

Način njihove korekcije predložen u ovome radu, koji bi omogućio da se ravnim polaznim crtama napokon obuhvate udaljeni hrvatski otoci neopravdano ostavljeni izvan unutrašnjih morskih voda, u cijelosti ispunjava sve uvjete iz konvencijskih odredbi. Nove ravne polazne crte koje bi zatvarale otoke Svetac, Vis, Biševo i Sušac, te otočiće Jabuku, Kamnik i Brusnik ne bi se pri povlačenju znatno udaljile od općeg smjera obale, a morski prostori unutar tih crta dovoljno su tijesno povezani s kopnenim područjem da bi bili podvrgnuti režimu unutrašnjih morskih voda.

Takvom izmjenom ravnih polaznih crta povećao bi se prostor unutrašnjih morskih voda Republike Hrvatske, a novi dijelovi nešto umanjenoga teritorijalnog mora zašli bi u zaštićeni ekološko-ribolovni pojas (ZRRP). Zbog toga bi se prostor ZERP-a odnosno epikontinentanskog pojasa neznatno umanjio. Međutim, taj dio podmorja, izgubivši status epikontinentanskog pojasa, postao bi dijelom teritorijalnog mora, čime bi se povećalo hrvatsko državno područje na moru.

Posebno valja istaknuti da predložene izmjene ni na koji način ne bi utjecale na već utvrđenu vanjsku granicu epikontinentanskog pojasa odnosno zaštićenoga ekološko-ribolovnog pojasa, koji tek treba razgraničiti s Republikom Italijom. Upravo bi vrijeme nakon postizanja sporazuma o razgraničenju gospodarskih pojaseva dviju država (odnosno zaštićenoga ekološko-ribolovnog pojasa Hrvatske i ekološke zone Italije), bio i najpogodniji trenutak ispravljanja ravnih polaznih crta ispred hrvatske obale.¹⁹⁵

---

¹⁹⁵ Time bi se izbjegla moguća reakcija Italije da na korekciju hrvatskih ravnih polaznih crta uzvratu ispravljanjem svojih ravnih polaznih crta na zapadnoj obali Jadrana. S obzirom na nove vanjske granice teritorijalnog mora obiju država, Italija bi mogla osporavati postojeću crtu razgraničenja epikontinentanskog pojasa, pozivajući se na bitne promjene okolnosti.

Predloženim umjerenim korigiranjem tih crta i zatvaranjem tzv. “džepova” između dijelova teritorijalnog mora postigla bi se cjelovitost morskog područja pod suverenosti naše države, što bi omogućilo i djelotvorniju zaštitu morskog okoliša kao i živih bogatstava. Time bi se ostvarile i brojne prednosti vezane uz nadzor toga područja, posebice u pogledu nedopuštene trgovine i ribolova, koji bi u prostoru obuhvaćenom novom državnim granicom na moru za strane ribare bio zabranjen. Valja podsjetiti da je u gospodarskim pojasevima ili sličnim zonama država članica Europske unije ribolov slobodan za sve njihove ribare, a u teritorijalnom moru još uvijek je rezerviran za domaće ribare. Ipak, u pogledu režima ribolova u teritorijalnim morima zemalja članica EU krajem 2012. mogu nastupiti promjene, jer zasada još uvijek nije formalno potvrđeno produljenje sporazuma prema kojem svaka članica može zabraniti ribarenje u svom teritorijalnom moru.

Uzimajući u obzir tu mogućnost, od posebne je važnosti za Republiku Hrvatsku učinak djelomičnog ispravljanja ravnih polaznih crta na povećanje prostora njezinih unutrašnjih morskih voda, kao područja trajnoga isključivog prava ribolova za hrvatske ribare. Upravo u morskim prostorima sadašnjih neprirodnih uvlačenja uokolo otoka koje bi obuhvatile nove ravne polazne crte, stanovnici već stoljećima ribare i uglavnom žive od te djelatnosti. Ispravak te neprirodne vanjske granice unutrašnjih morskih voda temeljna je svrha predložene djelomične korekcije ravnih polaznih crta od kojih se mjeri širina hrvatskoga teritorijalnog mora. Predloženim ispravcima obuhvatile bi se i pojedine polazne točke, čije je preciznije određivanje s geodetsko-geoinformatičkog stajališta nužan preduvjet za točno utvrđivanje hrvatske državne granice na moru.

Summary:

***BASELINES IN THE MEDITERRANEAN SEA
with a Special Reference to the Issue of the Correction
of the Croatian Straight Baselines***

This paper analyses the implementation of the rules of international law of the sea relating to the outer limits of the internal waters in the practice of Mediterranean coastal states. In addition to national legislation by which normal or straight baselines are defined in front of their coastlines, special consideration is given to issues relating to the enclosure of historic bays, especially those of significant width, claimed by Italy (Gulf of Taranto) and Libya (Gulf of Sidra). Although the conventions on the law of the sea have explicitly recognized the existence of historical bays, they have failed to regulate the conditions for the establishment of legal title on historical basis, thus leaving them in the domain of customary international law. The largest deviations occur in the drawing of straight baselines, from which the breadth of territorial waters is measured. Rules contained in Article 7 of the 1982 Convention (i.e. Article 4 of the Convention on the Territorial Sea and Contiguous Zone) were observed only by several of the nineteen Mediterranean states applying the method. As especially questionable, emphasis should be given on straight baselines drawn by Albania, Italy, Egypt and Spain, whose coastlines in the greatest part cannot be considered deeply indented and cut into, or fringed by islands. As an example of straight baselines that fulfil all conditions laid down by international law in the sense of their application, we need to stress the straight baselines from which the breadth of the territorial waters of the Republic of Croatia is measured. However, since they have been drawn restrictively, some remote Croatian islands remained outside their reach, so that the areas between them and the mainland remain outside the legal regime of internal waters. Therefore the Croatian state territory at sea nowadays does not encompass all areas allowed by international law. The question of a partial correction of straight baselines for measuring the breadth of the Croatian territorial sea has also been considered from the technical point of view.

Keywords: *normal baselines, straight baselines, internal waters, territorial sea, historic bays, the Mediterranean Sea.*